

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Regulatorní rámec řízení bankovních rizik

Bc. Lenka Kubincová

Diplomová práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lenka KUBINCOVÁ
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Ekonomika veřejného sektoru

Název tématu: Regulatorní rámec řízení bankovních rizik

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Vymezení bankovních rizik
2. Formy a nástroje omezení bankovních rizik
3. Nové trendy v řízení bankovních rizik
4. Měření bonity podniků v souvislosti s úvěrovým rizikem
5. Změna v rozhodování bank vlivem zavedení Basel II

Závěr

Použitá literatura

Přílohy

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

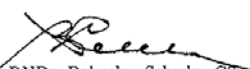
Seznam odborné literatury:

- Jílek, J.: Finanční rizika, Grada Publishing, Praha, 2000, ISBN 80-7169-579-3,
Jílek, J.: Peníze a měnová politika, Grada Publishing, Praha 2004, ISBN 80-247-0769-1,
Pavelka, F.; Bardová, D.; Opltová, R.: Úvěrové obchody, Bankovní institut, Praha, 2001, ISBN 80-7265-037-8,
Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press, Praha 2005, ISBN 80-7261-132-1,
Sekerka, B.: Řízení bankovních rizik, Profess Consulting, Praha, 1998, ISBN 80-85235-56-0

Vedoucí diplomové práce: **prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.**
Ústav ekonomie
Datum zadání diplomové práce: **26. června 2008**
Termín odevzdání diplomové práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28. 4. 2009

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat panu prof. RNDr. Bohuslavu Sekerkovi, CSc. za cenné rady, zajímavé náměty a připomínky při zpracovávání této práce.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou analýzy a důsledků zavádění nových směrnic a opatření v oblasti bankovních rizik a kapitálové přiměřenosti. V práci jsou charakterizována jednotlivá rizika, historie a vývoj bankovní regulace a dohledu. Dále jsou analyzovány jednotlivé předpisy, jak na národní, tak na nadnárodní úrovni. Na příkladu největších českých bank je ukázáno, jak jsou tyto nové metody a postupy zaváděny.

Klíčová slova

bankovní rizika; kapitálová přiměřenost; regulační rámec; dohled nad finančním trhem; Basel II

Title

Regulatory frame of bank risk management

Abstrakt

This thesis deals with analysis and implications of the introduction of new guidelines and measures in the field of bank risks and capital adequacy. There are characterized particular risks, the history and evolution of banking regulation and supervision. Furthermore there are analyzed particular regulations at both the national and the transnational level. It is shown in the examples of the largest Czech banks how these new methods and procedures are implemented.

Keywords

bank risks; capital adequacy; regulatory frame; supervision of financial market; Basel II

Obsah

SEZNAM OBRÁZKŮ	10
SEZNAM TABULEK	10
SEZNAM GRAFŮ	10
SEZNAM ZKRATEK	11
ÚVOD	12
1. VYMEZENÍ BANKOVNÍCH RIZIK	13
1.1 DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	13
1.1.1 <i>Banka</i>	13
1.1.2 <i>Bankovní systém</i>	14
1.1.3 <i>Funkce bank</i>	15
1.2 BANKOVNÍ RIZIKA	15
1.2.1 <i>Úvěrové riziko</i>	15
1.2.2 <i>Tržní riziko</i>	16
1.2.3 <i>Riziko likvidity</i>	17
1.2.4 <i>Operační riziko</i>	18
1.2.5 <i>Obchodní riziko</i>	18
1.2.6 <i>Systémové riziko</i>	18
1.3 BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED	18
1.3.1 <i>Subjekty regulace a dohledu</i>	19
1.3.2 <i>Systémy regulace a dohledu</i>	21
1.4 VÝVOJ REGULACE A DOHLEDU	25
1.4.1 <i>Basilejský výbor pro bankovní dohled</i>	25
1.4.2 <i>Vývoj regulace a dohledu v Evropské unii</i>	25
1.4.2.1 První bankovní směrnice	25
1.4.2.2 Druhá bankovní směrnice	26
1.4.2.3 Třetí bankovní směrnice	28
1.4.2.4 Směrnice ES o kapitálové přiměřenosti.....	29
2. FORMY A NÁSTROJE OMEZENÍ BANKOVNÍCH RIZIK	30
2.1 PŘIMĚŘENOST KAPITÁLU	30
2.2 PŘIMĚŘENOST LIKVIDITY	31
2.3 PRAVIDLA ÚVĚROVÉ ANGAŽOVANOSTI.....	32
2.4 POVINNOST POSKYTOVAT POŽADOVANÉ INFORMACE	33

2.5	PRÁVIDLA OCHRANY PŘED NELEGÁLNÍMI PRAKTIKAMI	33
3.	NOVÉ TRENDY V ŘÍZENÍ BANKOVNÍCH RIZIK.....	34
3.1	BASEL II	34
3.1.1	<i>Charakteristika Basel II.....</i>	34
3.1.1.1	Minimální kapitálové požadavky (1. pilíř)	35
3.1.1.2	Proces dohledu (2. pilíř)	37
3.1.1.3	Transparentnost a tržní disciplína (3. pilíř).....	37
3.2	SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY.....	37
3.2.1	<i>Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu.....</i>	37
3.2.2	<i>Směrnice o kapitálové přiměřenosti .....</i>	46
3.3	ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	48
3.3.1	<i>Vyhláška ČNB o pravidlech obezřetného podnikání bank .....</i>	48
3.3.2	<i>Opatření ČNB o standardech řízení likvidity bank .....</i>	55
3.3.3	<i>Zákon o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků.....</i>	56
4.	MĚŘENÍ BONITY PODNIKŮ V SOUVISLOSTI S ÚVĚROVÝM RIZIKEM	57
4.1	ANALÝZA ÚVĚRUSCHOPNOSTI DLUŽNÍKA	57
4.2	ANALÝZA CELKOVÉHO PODNIKATELSKÉHO RIZIKA	58
4.2.1	<i>Finanční analýza .....</i>	58
4.2.1.1	Ukazatele finanční analýzy.....	60
4.2.2	<i>Analýza podnikatelského záměru.....</i>	61
4.2.3	<i>Stanovení bonity .....</i>	62
4.2.3.1	Metody stanovení bonity	62
5.	ELEKTRONICKÉ PENÍZE	64
5.1	ZÁKON O PLATEBNÍM STYKU	65
5.2	PRÁVNÍ ÚPRAVA PODLE EU	67
5.3	DRUHY ELEKTRONICKÝCH PENĚZ	67
6.	ZMĚNA V ROZHODOVÁNÍ BANK VLIVEM ZAVÁDĚNÍ BASEL II.....	69
6.1	PRACOVNÍ SKUPINA BASEL II	70
6.2	KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST BANKOVNÍHO SEKTORU	71
6.3	ČESKOSLOVENSKÁ OBCHODNÍ BANKA	72
6.3.1	<i>Řízení rizik.....</i>	72
6.3.2	<i>Kapitálová přiměřenost .....</i>	73
6.4	KOMERČNÍ BANKA.....	77

6.4.1	<i>Řízení rizik</i>	77
6.4.2	<i>Kapitálová přiměřenost</i>	78
6.5	ČESKÁ SPOŘITELNA	80
6.5.1	<i>Řízení rizik</i>	80
6.5.2	<i>Kapitálová přiměřenost</i>	84
6.6	ZÁTĚŽOVÉ TESTY	87
6.7	MÍRA REGULACE JEDNOTLIVÝCH RIZIK	88
6.7.1	<i>Úvěrové riziko</i>	88
6.7.2	<i>Tržní riziko</i>	88
6.7.3	<i>Operační riziko</i>	88
6.7.4	<i>Riziko likvidity</i>	88
7.	ZÁVĚR	89
	LITERATURA:	91

Seznam obrázků

Obrázek 1-1: Subjekty regulace a dohledu bank	19
Obrázek 1-2: Nejvýznamější instituce regulace a dohledu v mezinárodní sféře	21
Obrázek 1-3: Základní možnosti pomoci ohroženým bankám	24
Obrázek 3-1: Rizika v Basel I a Basel II.....	34
Obrázek 3-2: Struktura Basel II	35
Obrázek 4-1: Rozvaha dle IAS/IFRS.....	59
Obrázek 4-2: Výkaz zisků a ztrát.....	59
Obrázek 4-3: Výkaz Cash-flow	60
Obrázek 6-1: Schématické znázornění ratingového procesu	82

Seznam tabulek

Tabulka 2-1: Kapitálová přiměřenost v ČR (v mil. Kč)	31
Tabulka 3-1: Sazby pro získání číselné hodnoty případné budoucí expozice	44
Tabulka 3-2: Sazby pro výpočet původní expozice	45
Tabulka 6-5: Segmentace klientů.....	81
Tabulka 6-6: Úhrnná výše kapitálu na individuálním základě	85
Tabulka 6-7: Údaje o kapitálových požadavcích.....	86

Seznam grafů

Graf 5-1: Relativní důležitost platebních instrumentů v EU (v %)	64
Graf 5-2: Relativní význam elektronických peněz v EU (v %)	65
Graf 6-1: Výsledky zátěžových testů pro český bankovní sektor.....	87

Seznam zkratek

AMA	Pokročilá metoda – pro operační riziko (Advanced Measurement Approach)
BIA	Základní metoda – pro operační riziko (Basic Indicator Approach)
CAAP	Vnitřně stanovený kapitál v poměru k jeho rizikovému profilu (Capital Adequacy Assessment Process)
CRÚ	Centrální registr úvěrů
ČBA	Česká bankovní asociace
ČNB	Česká národní banka
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
EU	Evropská unie
IRB	Metoda interních ratingů (Internal Rating-Based Approach)
BCA	Basel Capital Accord, Basilejská kapitálová dohoda, Basel I
NBCA	New Basel Capital Accord, Nová Basilejská kapitálová dohoda, Basel II
ROA	Rentabilita celkového kapitálu
ROE	Rentabilita vlastního kapitálu
ROS	Rentabilita tržeb
SA	Standardizovaná metoda – pro úvěrové riziko (Standardised Approach)
SLR	Poměrový ukazatel pro řízení likvidity (Stock Liquidity Ratio)
STA	Standardní metoda – pro operační riziko (Standardises Approach)
SVSK	Systém vnitřně stanoveného kapitálu
VaR	Metoda pro měření tržního rizika (Value at Risk)

Úvod

Finanční sektor patří v tržních ekonomikách k oblastem, kde je vykonávána regulace a dohled. Problematika řízení rizik, kterým jsou bankovní subjekty vystaveny je velice důležitá. Existují instituce regulace a dohledu, jak na národní tak nadnárodní úrovni, které se snaží, aby byla dodržována pravidla regulace a dohledu. Tyto instituce nejen dohlížejí na dodržování pravidel, ale také vydávají opatření, směrnice či zákony upravující oblast rizik, kapitálu, obezřetné podnikání bank.

Cílem této diplomové práce je analyzování důsledků jednotlivých směrnic a předpisů vydávaných jak Evropskou unií, tak Basilejským výborem bankovního dohledu, ale i zákonů a opatření vydávaných Českou národní bankou, které jsou pro Českou republiku závazné.

V první části práce jsou obecně vymezena jednotlivá rizika, kterým mohou být banky vystaveny. Dále jsou zde popsány systémy, subjekty a vývoj regulace a dohledu.

Ve druhé části jsou popsány formy a nástroje pro omezení bankovních rizik.

Ve třetí části jsou analyzovány platné směrnice a zákony vydané Basilejským výborem bankovního dohledu, Evropskou unií a také české právní předpisy.

Další část je věnována problematice měření bonity podniků a elektronickým penězům.

V závěrečné části jsou popsány změny, ke kterým došlo v rámci zavádění Basel II. Byly vybrány tři banky – ČSOB, Komerční banka a Česká spořitelna a na jejich příkladě bylo ukázáno, k jakým změnám v oblasti rizik a přiměřenosti kapitálu došlo.

1. Vymezení bankovních rizik

1.1 Definice základních pojmů

1.1.1 Banka

Jedním z významných subjektů působících na finančních trzích jsou banky. Zabývají se zprostředkováním pohybu finančních prostředků mezi jednotlivými ekonomickými subjekty.

Bankami se podle zákona o bankách rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry, a které k výkonu své činnosti mají bankovní licenci.

Banka může, kromě výše uvedených činností, vykonávat i další činnosti, pokud je má povoleny v jí udělené licenci:¹

- a) investování do cenných papírů na vlastní účet,
- b) finanční pronájem (finanční leasing),
- c) platební styk a zúčtování,
- d) vydávání a správu platebních prostředků (např. platebních karet a cestovních šeků),
- e) poskytování záruk,
- f) otvírání akreditivů,
- g) obstarávání inkasa,
- h) poskytování investičních služeb podle zvláštního právního předpisu,
- i) finanční makléřství,
- j) výkon funkce depozitáře,
- k) směnárenskou činnost (nákup devizových prostředků),
- l) poskytování bankovních informací,
- m) obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami a se zlatem,
- n) pronájem bezpečnostních schránek.

Základní informaci o činnosti banky nám dávají dva nejdůležitější účetní výkazy: rozvaha a výkaz zisků a ztrát. Rozvahu dělíme na aktiva a pasiva. Mezi rozvahová aktiva banky řadíme: pokladní hotovost a vklady u emisních bank, pohledávky za bankami, státní

---

¹ Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách, §1

pokladniční poukázky, pohledávky za klienty, dluhové cenné papíry, hmotný a nehmotný majetek, aj. Pasiva banky představují zdroje krytí aktivních bankovních obchodů a můžeme je rozdělit do dvou skupin, a to na cizí zdroje (cizí kapitál, závazky banky) a vlastní zdroje (vlastní kapitál – vklady majitelů banky a zdroje, které banka vytvořila vlastní činností).

Výkaz zisků a ztrát ukazuje výsledky hospodaření banky za dané období. Může být sestaven ve dvou podobách – v horizontální nebo ve vertikální.

1.1.2 Bankovní systém

Bankovním systémem rozumíme souhrn bank působících na určitém území a vztahy mezi nimi. Bankovní systém může být uspořádán na různých principech. Obvykle se bankovní systémy rozdělují na:

- jednostupňové a dvoustupňové podle toho, zda je či není institucionálně oddělena centrální banka se svými makroekonomickými funkcemi od obchodních bank,
- systémy univerzální a oddělené podle toho, zda je či není institucionálně odděleno komerční a investiční bankovníctví.

Moderní bankovní systémy ve vyspělých zemích jsou založeny na dvoustupňovém principu. Dvoustupňový bankovní systém je založen na institucionálním oddělení makroekonomické funkce, kterou zabezpečuje centrální banka, a mikroekonomické funkce, která je zabezpečována komerčními bankami. Za hlavní cíl centrální banky se obvykle považuje zabezpečování měnové stability, komerční banky naopak provádějí svou činnost na ziskovém principu.²

Na tomto principu je založen i český bankovní systém. Základní složkou jsou univerzální banky, které nabízejí veškeré produkty jak komerčního (přijímání vkladů, poskytování úvěrů, aj.), tak investičního bankovníctví (např. obchody s cennými papíry). Kromě univerzálních bank zde existují i banky specializované, které se zaměřují pouze na určitý druh bankovní činnosti (např. stavební spořitelny, hypoteční banky).

---

² Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, str. 121

1.1.3 Funkce bank

Banky plní celou řadu funkcí při realizaci cílů a potřeb subjektů finančního trhu. Mezi základní funkce řadíme čtyři následující:

- Finanční zprostředkování – banky provádějí finanční zprostředkování na ziskovém základě, snaží se umisťovat získaný kapitál tam, kde přináší nejvyšší zhodnocení.
- Emise bezhotovostních peněz – tvorba bezhotovostních peněz na základě přijatých vkladů a zápisů na bankovních účtech a realizace poskytnutých úvěrů podnikatelským subjektům. Jedinou institucí, která může emitovat hotovostní peníze je Centrální banka.
- Bezhotovostní platební styk – platby mezi bankami a nebankovními subjekty účetním převodem bez použití hotovostních peněz.
- Zprostředkování finančního investování – služby, zahrnující řízení a správu investic, správu aktiv a portfolií, poradenství a řízení emisí cenných papírů.

1.2 Bankovní rizika

Banky jsou vystavovány řadě rizik při provádění obchodů. Jedná se zejména o:

- úvěrové riziko,
- tržní riziko,
- riziko likvidity,
- operační riziko,
- obchodní riziko,
- systémové riziko.

1.2.1 Úvěrové riziko

Úvěrové riziko je riziko nesplacení úvěrové pohledávky. Úvěrové riziko je pravděpodobnost toho, že očekávání přijetí peněžních prostředků nebude splněno. Jedná se o platební neschopnost či platební nevěli dlužníků banky splatit své úvěry včetně úroků, ale jedná se také o nekvalitní cenné papíry, které má banka ve svém portfoliu, poskytnuté záruky, devizové obchody aj.

Rozlišujeme interní a externí příčiny úvěrového rizika. Interní příčiny jsou bezprostředně závislé na rozhodnutí banky, vyplývající z špatných rozhodnutí o alokaci

aktiv. Externí příčiny oproti tomu jsou dány celkovým vývojem ekonomiky a politickou situací.

Úvěrové riziko se člení na kategorie úvěrového rizika:³

- přímé úvěrové riziko – je riziko ztráty ze selhání partnera u tradičních rozvahových položek v plné nebo částečné hodnotě (u úvěrů, vkladů, dluhopisů, směnek apod.). Řízení úvěrového rizika je odlišné podle toho, zda se jedná o velké úvěry, nebo menší úvěry (např. spotřební úvěry). Čím větší je úvěr, tím větší je kladen důraz na hodnocení a průběžné monitorování klientů.
- riziko úvěrových ekvivalentů – představuje riziko ztráty ze selhání partnera u podrozvahových položek (tj. u poskytnutých úvěrových příslibů, poskytnutých záruk, poskytnutých dokumentárních akreditivů, apod.).
- vypořádací riziko – je rizikem ztráty ze selhání transakcí v procesu vypořádání, a to zejména v situaci, kdy hodnota partnerovi byla dodána, ale hodnota od partnera ještě není k dispozici. Měnové vypořádací riziko je rizikem poskytnutí jedné měny, aniž dojde k přijetí druhé měny.

1.2.2 Tržní riziko

Tržní riziko je riziko ztráty ze změn tržních cen v důsledku nepříznivých změn tržních podmínek. Existují čtyři kategorie tržního rizika:

- úrokové riziko,
- akciové riziko,
- komoditní riziko,
- měnové riziko.

Úrokové riziko

Úrokové riziko vyplývá ze změn tržních úrokových sazeb a jejich negativního dopadu na zisk banky.

Řízení úrokového rizika je možné provádět dvěma přístupy:⁴

- přizpůsobit strukturu aktiv a pasiv tak, aby jejich úroková citlivost na změny tržních úrokových sazeb byla přibližně shodná,

---

³ Jílek, J.: Finanční rizika. Grada Publishing, Praha 2000, str. 16

⁴ Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, str. 131

- pomocí termínových obchodů zajistit otevřené pozice vyplývající z rozdílné struktury aktiv a pasiv vzhledem k citlivosti na úrokový vývoj.

Akciové riziko

Akciové riziko je rizikem ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny akcií. Akciové riziko můžeme rozdělit na specifické a obecné. Specifické akciové riziko je rizikem ztráty z možného nepříznivého či příznivého vývoje ceny určitého akciového nástroje. Obecná rizika jsou na rozdíl od specifických rizik určena makroekonomickými podmínkami a nikoli partnerem, či emitentem.

Komoditní riziko

Komoditní riziko je riziko ztráty ze změn cen nástrojů citlivých na ceny komodit.

Měnové riziko

Měnové riziko vyplývá ze změn tržních úrokových kurzů. Je spojeno s případy, kdy zdroje poskytování úvěrů byly získány v jedné měně a vlastní úvěry jsou poskytovány v jiné měně. Projev rizika a způsob řešení je podobný jako u úrokového rizika.

1.2.3 Riziko likvidity

Likvidita banky znamená schopnost banky dostát v každém okamžiku svým splatným závazkům, zejména schopnost kdykoli vyplatit v požadované formě splatné vklady klientů. K zabezpečování likvidity musí mít banka k dispozici dostatek likvidních prostředků či rezerv. Likvidita je však určována i možností získat dodatečné zdroje (pasivní rezervy).

Předmětem řízení likvidity musí být především následující faktory:⁵

- splatnost poskytnutých úvěrů a splatnost vkladů: úkolem řízení je sladit uvedené splatnosti,
- objem poskytnutých úvěrů a přijatých vkladů: úkolem řízení je vyrovnávat rozdíly v objemech, aby nevznikaly neracionální přebytky nebo schodky likvidity,
- likvidita aktiv: úkolem řízení je udržovat adekvátní likviditu banky, ať už se jedná o možnost změn ve lhůtách splatnosti, v objemech poskytovaných úvěrů, či o možnost zpeněžení aktiv, např. prodejem cenných papírů, reeskontováním směnek apod.,

---

⁵ Frieberg, F.: Bankovníctví. České vysoké učení technické, Praha, 2000, str. 32

- možnosti pasivních úvěrových obchodů: banka by měla tyto obchody plánovitě řídit, měla by identifikovat deficity likvidity v budoucnosti a zajistit jejich krytí.

1.2.4 Operační riziko

Operační riziko se dělí na tři kategorie:⁶

- transakční riziko – riziko ztráty z provádění operací v důsledku chyb v provedení operací, chyb vyplývajících ze složitosti produktů a neschopnosti současných systémů je provádět,
- riziko operačního řízení – riziko ztrát z chyb v řízení aktivit (neidentifikovatelné obchody nad limit, neautorizované obchodování jednotlivými obchodníky, praní peněz, a další),
- riziko systémů – je rizikem ztráty z chyb v systémech podpory (např. chyby v počítačových programech, chyby v matematických vztazích modelů).

1.2.5 Obchodní riziko

V případě obchodního rizika rozlišujeme: právní riziko, riziko změny úvěrového hodnocení, reputační riziko, daňové riziko, riziko měnové konvertibility, riziko pohromy, regulační riziko.

1.2.6 Systémové riziko

Systémové riziko je rizikem přenosu potíží, kdy neschopnost jedné instituce splnit své závazky při jejich splatnosti způsobí, že jiné instituce nebudou schopny splnit své závazky při jejich splatnosti.

1.3 Bankovní regulace a dohled

Bankovní regulací se rozumí stanovení pravidel a podmínek pro založení a činnost bank. Bankovní dohled představuje kontrolu dodržování těchto pravidel.

Bankovníctví ve všech vyspělých ekonomikách patří mezi odvětví s nejvyšší mírou regulace. Bankovní regulace je spojena pouze s tržními ekonomikami. V centrálně plánovaných ekonomikách jsou banky direktivně řízeny z centra.

---

⁶ Jílek, J.: Finanční rizika. Grada Publishing, Praha 2000, str. 95

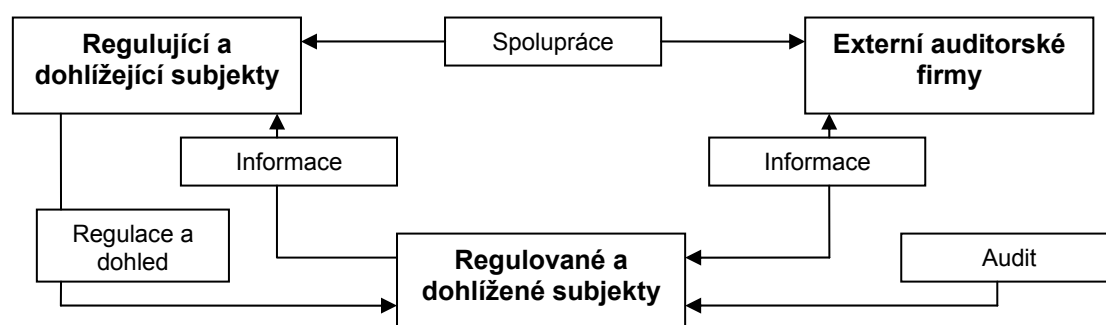
Bankovní dohled stanoví rámec pro obezřetné podnikání bank a kontroluje jeho dodržování. Regulace a dohled jsou upraveny právně a to zejména v zákoně o bankách (zákon č. 21/1992 Sb.). Na základě zmocnění v tomto zákoně ČNB vydává opatření a vyhlášky, které obsahují podmínky pro vstup do bankovního sektoru a obezřetnostní pravidla v jednotlivých oblastech podnikání bank. Další právní úpravu nalezneme v zákoně o České národní bance (zákon č. 6/1993 Sb.). Informace o neplatičích nalezneme např. v centrálním registru úvěrů. Centrální registr úvěrů (CRÚ) je informační systém, který soustřeďuje informace o úvěrových závazcích právnických osob a fyzických osob podnikatelů a umožňuje operativní výměnu těchto informací mezi účastníky CRÚ, kterými jsou banky (včetně poboček zahraničních bank) a Česká konsolidační agentura.

Systém regulace a dohledu je součástí makroekonomické politiky, rozhodujícími složkami jsou zejména fiskální a monetární politika. V této oblasti můžeme vymezit základní cíle: podpora efektivního provádění měnové politiky, bezpečnost a spolehlivost bankovního systému, efektivnost fungování bankovního systému, zajištění informací pro investory, zajištění základní úrovně ochrany investorů, ochrana bankovního systému před nekalými praktikami.

1.3.1 Subjekty regulace a dohledu

Procesu regulace a dohledu bank se účastní tři skupiny subjektů, jejich vzájemné vztahy jsou zobrazeny na obrázku 1-1.

Obrázek 1-1: Subjekty regulace a dohledu bank

Zdroj: Revenda, Z.: Centrální bankovníctví. Management Press, Praha, 2001, str. 120

V pozici regulujících subjektů vždy vystupují centrální banky, které jsou také dohlížejícími subjekty. Regulovanými a dohlíženými subjekty jsou všechny banky (včetně spořitelen, mezinárodních bankovních holdingových společností a poboček zahraničních bank). Externí auditorské firmy prověřují především pravdivost, správnost a úplnost

bankovních výkazů. Externí auditoři také ověřují bilance centrálních bank. Kromě externího auditu musí každá banka zabezpečovat interní audit.

Centrální banky jsou ve vyspělých tržních ekonomikách institucemi regulace bank a to zejména z toho důvodu, že centrální banky regulují množství peněz v oběhu. K tomu je nezbytné, aby mohly stanovovat podmínky, pravidla a rámec činnosti bankovních institucí. Důležitost centrální banky v tomto procesu můžeme zdůvodnit i tím, že centrální banky jsou na základě získávání informací od bank a provádění měnové politiky prvními subjekty, které mohou identifikovat problémy s likviditou bank, jsou také hlavními potenciálními věřiteli poslední instance v bankovním systému.

Rostoucí angažovanost bank v mezinárodní oblasti nejen mění obraz tradičního bankovníctví, ale také znesnadňuje možnosti regulace a dohledu bank. Účinnost regulace a dohledu bankovních institucí, které své aktivity vyvíjejí na mezinárodním poli, je do značné míry podmíněna spoluprací a stupněm harmonizace pravidel mezi příslušnými institucemi regulace a dohledu jednotlivých zemí.

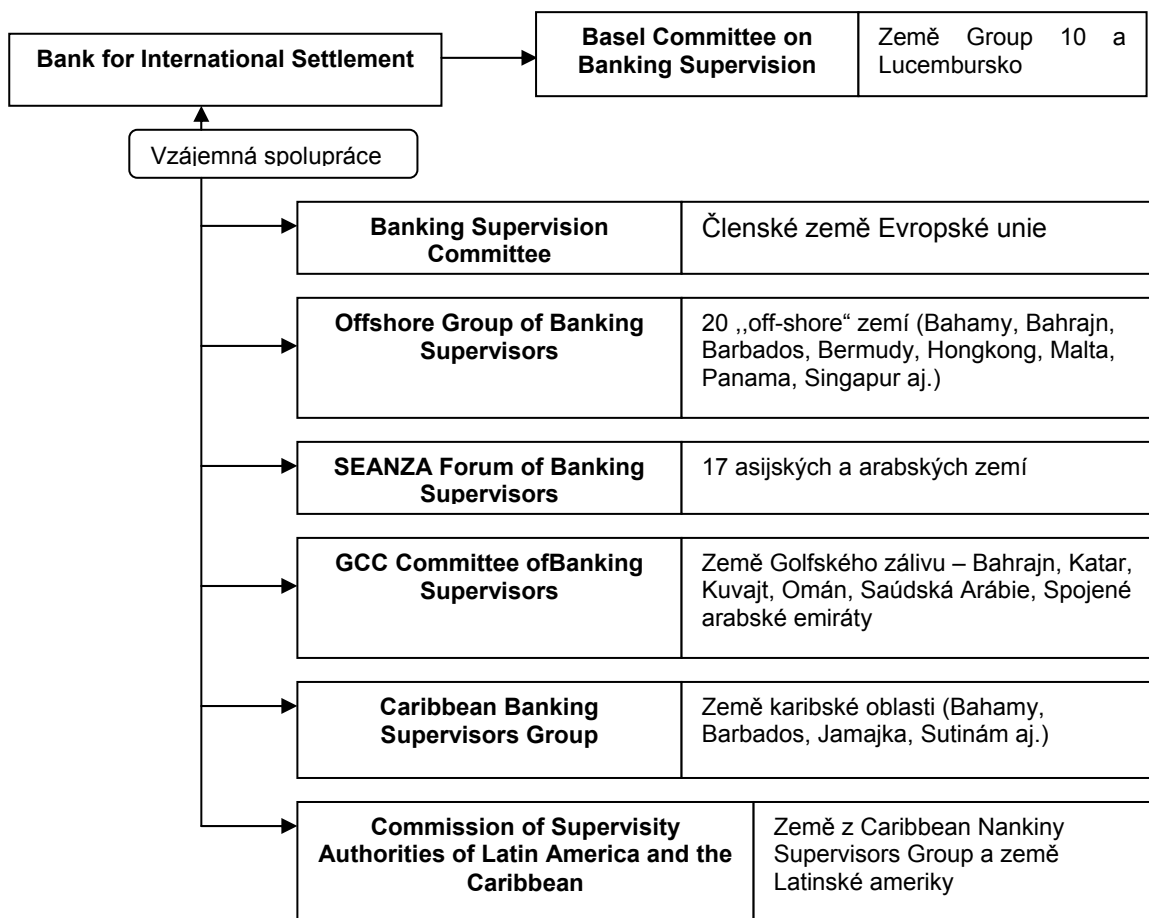
Nejvýznamnější místo v této oblasti má basilejská Banka pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements) a její Basilejský výbor bankovního dohledu (Basel Committee on Banking Supervision). Tento Výbor založili v roce 1974 guvernéri centrálních bank „G-10“⁷ a Lucemburska. Nejznámějším výsledkem činnosti Výboru jsou pravidla kapitálové přiměřenosti, která budou vysvětlena v kapitole 3.1.1. V zemích Evropské unie hraje významnou roli Výbor bankovního dohledu (Banking Supervision Committee). Je složen ze zástupců institucí dohledu každé země Evropské unie, formálně jde o nejvyšší orgán regulace a dohled bank v Evropě. Orientuje se především na koordinaci bankovních předpisů v zemích Evropské unie.

Kromě basilejského Výboru a Výboru bankovního dohledu působí v mezinárodní sféře další instituce (viz. Obrázek 1-2). Činnosti těchto institucí jsou obdobné, jedná se zejména o rozvoj vzájemné spolupráce a harmonizace postupů institucí regulace a dohledu bank v jednotlivých zemích, harmonizace bankovních předpisů, zajišťování vzájemné výměny informací mezi zeměmi a vypracování pravidel regulace a dohledu bank, které působí v mezinárodní sféře.

---

⁷ G-10 (Group of ten) – jedná se o volné uskupení nejvyspělejších zemí. Členská základna Výboru je tvořena guvernéry centrálních bank ze skupiny 11 zemí (Belgie, Kanada, Francie, Německo, Itálie, Japonsko, Nizozemsko, Švédsko, Švýcarsko, Velká Británie a Spojené státy).

Obrázek 1-2: Nejvýznamější instituce regulace a dohledu v mezinárodní sféře

Zdroj: Revenda, Z.: *Centrální bankovníctví*. Management Press, Praha, 2001, str. 132

1.3.2 Systémy regulace a dohledu

Systémy regulace a dohledu bank se v tržních ekonomikách skládají ze čtyř základních součástí: regulace vstupu do bankovní sféry, stanovení a prověřování základních pravidel činnosti bank, povinného pojištění vkladů v bankách, působení centrální banky v úloze věřitele poslední instance.

Dohled bank je zaměřen především na kontrolu dodržování základní pravidel činnosti bank. Dohled se realizuje dvěma základními způsoby:

- *Dohled na dálku* – prověřování bankovních a statistických výkazů na základě pravidelně zasílaných údajů. Dohled na dálku je centrální bankou prováděn také proto, že jsou při něm získávány informace o vývoji bankovního systému jako celku, které jsou nezbytné pro provádění měnové politiky.
- *Dohled na místě* – pomocí něj lze získat detailní přehled o aktivitách banky. Bývá zaměřen na prověření poctivosti, správnosti a úplnosti příslušných výkazů, ale také

na zjišťování dalších skutečností. Dohledem na místě lze například prověřit zajišťování úvěrů, adekvátnosti prováděných operací, informační toky uvnitř i vně banky.

Regulace vstupu do bankovní sféry

Subjekt, který chce působit jako banka musí splnit vstupní podmínky, které jsou přísnější než v jiných podnikatelských oblastech. Nezbytnou podmínkou je získání bankovní licence. Žádost o licenci se předkládá České národní bance, která vyhláškou stanoví náležitosti žádosti. S žádostí o licenci se překládá návrh stanov. Minimální výše základního kapitálu činí 500 000 000 Kč.

Pro udělení licence musí být splněny tyto základní podmínky:⁸

- a) průhledný a nezávadný původ základního kapitálu a dalších finančních zdrojů banky, jejich dostatečnost a vyhovující skladba,
- b) splacení základního kapitálu v plné výši,
- c) způsobilost osob s kvalifikovanou účastí na bance k výkonu práv akcionáře při podnikání banky,
- d) odborná způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost osob, které jsou na základě pracovní nebo jiné smlouvy navrhovány v bance na výkonné řídicí funkce, s nimiž je spojena pravomoc a odpovědnost vymezená stanovami,
- e) technické a organizační předpoklady pro výkon navrhovaných činností banky, funkční řídicí a kontrolní systém banky,
- f) obchodní plán vycházející z navrhované strategie činnosti banky, podložený reálnými ekonomickými kalkulacemi,
- g) průhlednost skupiny osob s úzkým propojením s bankou,
- h) úzké propojení v rámci skupiny podle písmene g) nebrání bankovnímu dohledu,
- i) ve státě, na jehož území má skupina podle písmene g) úzké propojení, nejsou právní ani faktické zábrany k výkonu bankovního dohledu,
- j) sídlo budoucí banky musí být na území České republiky.

Se vstupem České republiky do Evropské unie se na náš bankovní systém začala vztahovat pravidla jednotné licence. Jednotná licence znamená, že je vydána pouze jedna

---

⁸ Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách, §4, odst. (5)

licence, která dává držiteli právo provádět činnosti v licenci stanovené i na území jiného členského státu Evropské unie. Tyto osoby podléhají orgánu dohledu domovského státu.

Základní pravidla činnosti bank

Mezi základní pravidla činnosti bank patří:

- přiměřenost kapitálu,
- přiměřenost likvidity,
- pravidla úvěrové angažovanosti,
- povinnost poskytovat požadované informace,
- pravidla ochrany před nelegálními praktikami,
- povinné minimální rezervy.

Jednotlivá pravidla budou blíže vysvětlena ve 2. kapitole.

Povinné pojištění vkladů

Hlavním cílem ochrany vkladů je ochrana vkladatelů, aby v případě úpadku banky neutrpěli ztráty ze svých vkladů.

Povinné pojištění vkladů je spojeno s negativními jevy, jako je morální hazard a nepříznivý výběr. Morální hazard nastane, pokud si klient vybere banku, která nabízí nejvyšší zhodnocení vkladů. Čím vyšší zhodnocení vkladů banka nabízí, tím rizikovější aktivní operace musí provádět. Nepříznivý výběr spočívá v růstu pravděpodobnosti vstupu rizikových subjektů do bankovníctví.

Pro stanovení výše pojistných vkladů se nabízejí čtyři základní možnosti:⁹

1. výše pojistných vkladů není omezena, v případě úpadku banky dostane vkladatel zpět plnou výši vkladu – v tomto případě jsou morální hazard a nepříznivý výběr nejvyšší,
2. výše pojistných vkladů není omezena, vkladatel v případě úpadku dostává zpět jen stanovený podíl,
3. výše plně pojištěných vkladů je limitována, vklady nad limitem jsou pojištěny jen částečně, nebo nejsou pojištěny vůbec,
4. výše pojištěných vkladů je limitována a v rámci limitu dostává vkladatel při úpadku banky jen část vkladu, vklady nad stanovený limit nejsou pojištěny.

---

⁹ Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, str. 377

V České republice je používána čtvrtá možnost. Od vstupu do Evropské unie zde platí úprava podle Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů. Ve směrnici je stanovena minimální výše pojištění vkladů 20 000 EUR. Jednotlivé členské státy mohou tuto minimální hranici zvýšit podle svých potřeb. V České republice je výplata náhrady v zákonné výši 100 % z maximálně 50 000 EUR.

Věřitel poslední instance

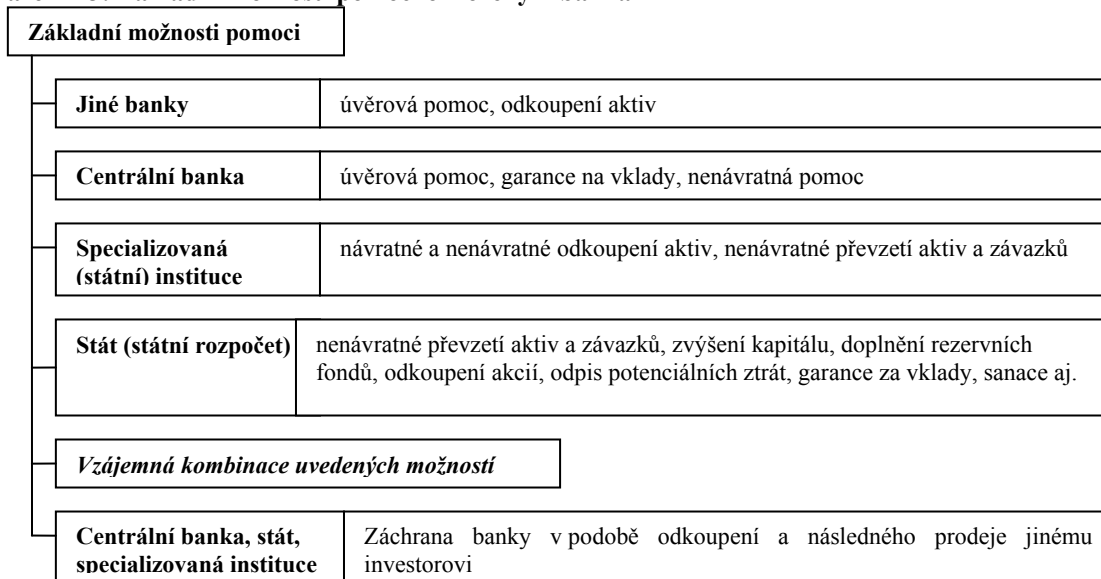
V pozici věřitele poslední instance vystupují centrální banky a to v případech, kdy se obchodní banka dostala do problémů s likviditou, kterou již nelze řešit běžnými úvěry od centrální banky, nebo pokud neuspějí na mezibankovním trhu.

Hlavním důvodem existence věřitele poslední instance je podpora bezpečnosti, důvěryhodnosti a efektivnosti bankovního systému.

Operace, které centrální banka provádí jako pomoc bankám, můžeme rozlišit na úvěrové pomoci (nouzové úvěry nad rámec běžně poskytovaných úvěrů, např. úvěry na povinné minimální rezervy, lombardní úvěry aj.) a neúvěrové pomoci (odkup cenných papírů centrální bankou nad rámec operací na volném trhu). Přehled základních možností pomoci ohroženým bankám uvádí obrázek 1-3.

Za určitých okolností, např. pokud hrozí kolaps bankovního systému jako celku, se poslední instancí stává stát, který poskytuje bankám pomoc nejen prostřednictvím návratných půjček, ale také navyšováním kapitálu a odkupem špatných aktiv.

Obrázek 1-3: Základní možnosti pomoci ohroženým bankám

Zdroj: Revenda, Z.: *Centrální bankovníctví*. Management Press, Praha, 2001, str.530

1.4 Vývoj regulace a dohledu

1.4.1 Basilejský výbor pro bankovní dohled

Do poloviny 70. let neexistovala žádná instituce pro mezinárodní regulaci domácích a mezinárodních bank. První změna nastala v roce 1975, kdy došlo k vytvoření stálého výboru bankovního dohledu, který spadá pod Banku pro mezinárodní platby (Bank for international settlement), později byl přejmenován na Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision). Cílem výboru bylo propojit různorodé regulační systémy a zajistit, aby byly uplatňovány určité společné principy na všechny banky.

Jedním z prvních úkolů výboru bylo vypracovat směrnice pro dělbu odpovědnosti mezi národní orgány bankovního dohledu. Směrnice byly přijaty v roce 1975 a nesly název Basilejský konkordát. Jednalo se o zásadní materiál, který ovšem obsahoval i určité nedostatky. Proto došlo k jeho přehodnocení a vzniku nové verze, která byla schválena v roce 1983. Další zásadní regulační směrnice byla vydána v roce 1988 pod názvem kapitálová dohoda. Byl v ní určen standard o minimální kapitálové přiměřenosti. Tato dohoda byla důležitým mezníkem v mezinárodní spolupráci bankovních dohledů. Jedná se o první mezinárodní dokument pro regulatorní měření finančních rizik označovaný jako Basilejská kapitálová dohoda – BASEL I. V roce 1996 basilejský výbor vydal dodatek kapitálové dohody o zahrnutí tržních rizik: Nové kapitálové dohody (New Basel Capital Accord, NBCA) označovaný také jako BASEL II.

1.4.2 Vývoj regulace a dohledu v Evropské unii

Stejnou iniciativu jako Basilejský výbor vyvíjela i Evropská unie, která ovšem pro pojem kapitálová přiměřenost použila pojem solventní poměr.

Mezi direktivami EU a BASEL II existují pouze minimální rozdíly a oba přístupy ponechávají určitou volnost národním regulátorům.

1.4.2.1 První bankovní směrnice

Potřeba právní úpravy týkající se společného trhu a bankovních služeb se začala objevovat v 60. letech minulého století, začaly se objevovat první návrhy a v roce 1977 přijala tehdejší Rada Evropských společenství první směrnici Rady ES z 12. prosince 1977 o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů, vztahujících se ke zřízení

a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí č. 77/780/EHS. První bankovní směrnice vytváří základ pro koordinaci bankovních právních předpisů v EU.

Základní cíle právo tvorní koordinace v bankovní oblasti mohou být shrnuty do pěti následujících kategorií:¹⁰

1. přijímání předpisů odstraňujících překážky poskytování služeb přes hranice členských států,
2. přijímání pravidel k zajištění svobody úvěrových institucí ES/EU zřizovat pobočky v rámci vnitřního trhu,
3. přijímání standardních pravidel pro vydávání oprávnění k zahajování a provozování činnosti úvěrových institucí v členských státech,
4. stanovování podmínek pro sjednocování standardů dohledu nad činností úvěrových institucí,
5. vytváření harmonizovaného souboru předpisů pro zřizování úvěrových institucí z třetích zemí v členských státech ES/EU.

Nejvýznamnějšími znaky první bankovní směrnice jsou přijetí podmínek pro provozování obchodní činnosti úvěrové instituce a postupy spolupráce mezi orgány dohledu v členských zemích.

Ve směrnici jsou mimo jiné vymezeny úvěrové instituce, na něž se směrnice vztahuje, aby nedocházelo k porušování volné soutěže. Dále jsou zde například upraveny požadavky při zahájení činnosti úvěrové instituce, nebo požadavky při provozování činnosti úvěrové instituce.

První bankovní směrnice je počátečním krokem k integrovanému bankovnímu trhu Evropské Unie. Nepostihuje však všechny oblasti bankovníctví EU.

1.4.2.2 Druhá bankovní směrnice

Druhá směrnice Rady ES z 15. prosince 1989 o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů, vztahujících se ke zřizování a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí, kterou se mění a doplňuje směrnice 77/780/EHS a 89/646/EHS. Její účinnost byla posunuta od 1. ledna 1993. Snaží se o odstranění zbývajících překážek volného podnikání bankovních poboček a volného poskytování bankovních služeb.

---

¹⁰, M.: Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie, Linde, Praha, 1997, str. 47

Cílem druhé bankovní směrnice je založit vzájemné závazky členských států, aby uznávaly bankovní zákony a bankovní licence ostatních členských států EU. Jejím cílem bylo založení jednotného bankovního trhu Společenství. Druhá bankovní směrnice přijímá doporučení Bílé knihy komise ES z roku 1985.

Druhá bankovní směrnice dává možnost bankovním institucím uznání jejich bankovních licencí v celé Evropské unii. Vztahuje se to však pouze na činnosti, jejichž provozování je v přijímacím členském státě povoleno.

Úvěrová instituce je oprávněna poskytovat služby a podnikat v rámci Společenství na základě vzájemného uznávání oprávnění vydávaných členskými státy. Je to však omezeno činnostmi, vymezenými v příloze ke druhé bankovní směrnici. Tento seznam je založen na pojetí liberalizovaného a univerzalizovaného modelu bankovníctví. Tato směrnice ovšem neharmonizuje bankovní pravomoci jednotlivých členských států. Seznam činností je možné brát jako okruh bankovních činností, které musí přijímací stát uznat jako dovolené na základě licence domovského státu.

Zásada vzájemného uznávání bankovních licencí zajišťuje, že úvěrové instituce provozují činnost na základě licence vydané v jejich domovském státě a budou moci vykonávat určitý počet bankovních služeb na celém území Společenství. Vzájemné uznávání, na rozdíl od systému národního uznávání, není vázáno na nové udělení licence v každém dalším státě.

Druhá bankovní směrnice stanovuje postupy pro provozování bankovních služeb v celém Společenství a každá banka, která chce využívat výhody dané touto směrnicí, se těmito postupy musí řídit.

Jednotný bankovní trh vyžaduje samozřejmě také systém bankovního dohledu. V druhé bankovní směrnici byl zaveden přístup kontroly domovským členským státem. Nemohla být uplatněna tradiční zásada územní příslušnosti, protože ta je neslučitelná s podmínkami jednotného vnitřního trhu. Zásada kontroly domovským členským státem přiznává domovskému členskému státu pravomoci v oblasti vydávání oprávnění, správní kontroly, účetnictví, sledování vnitřního vedení podniku a finančních standardů.

Druhá bankovní směrnice vyžaduje určitou harmonizaci základních regulačních standardů, aby se usnadnilo vzájemné uznávání bankovních licencí. Týká se to zejména požadavků pro vydávání oprávnění a harmonizace základních standardů bankovního dohledu.

Dále tato směrnice upravuje náležitosti rozsahu a obsahu výročních zpráv bank, konsolidovaného dohledu nad bankovními institucemi, požadavky na zveřejňování některých informací pro pobočky zahraničních bank a výpočet ukazatelů platební schopnosti pro úvěrové instituce.

1.4.2.3 Třetí bankovní směrnice

V roce 1995 přijaly Evropský parlament a Rada Evropské unie novelu první a druhé bankovní směrnice v podobě směrnice Evropského parlamentu a Rady EU z 29. června 1995, kterou se mění a doplňují směrnice 77/780/EHS a 89/646/EHS v oblasti úvěrových institucí, směrnice 73/239/EHS a 92/490/EHS v oblasti jiného než životního pojištění, směrnice 79/267/EHS a 92/96/EHS v oblasti životního pojištění, směrnice 93/22/EHS v oblasti investičních firem a směrnice 85/611/EHS v oblasti podniků kolektivních investic v obchodovatelných cenných papírech, za účelem posílení obezřetného dohledu, č. 95/26/ES. Na rozdíl od první a druhé bankovní směrnice, název třetí bankovní směrnice není oficiální.

Tato směrnice je normou nejen pro bankovní dohled, ale i pro dohled kapitálový a dohled nad pojišťovnictvím. Do právní úpravy je zavedena nová zásada a to zásada obezřetného dohledu.

Ve směrnici jsou definovány úzké vazby mezi finančním podnikem a jinými fyzickými či právnickými osobami, aby nemohlo být zabráněno účinnému vykonávání jejich kontrolní funkce. Tam, kde existují úzké vazby mezi těmito osobami, vydávají příslušné orgány oprávnění k činnosti pouze pokud tyto vazby nebrání účinnému výkonu jejich kontrolních funkcí.

Zásada obezřetného dohledu ve vazbě na zásadu vzájemného uznávání a provádění dohledu domovským členským státem vyžadují, aby příslušné orgány členským státům udělovaly nebo rušily oprávnění k činnosti v případech, které jasně ukazují, že si příslušný finanční podnik zvolil právní řád určitého členského státu proto, aby se vyhnul přísnějším právním normám, platným v jiném členském státě, na jehož území provozuje svou činnost. K tomu tato bankovní směrnice vyžaduje, aby každá úvěrová instituce měla svou centrálu ve stejném členském státě, kde má své registrované sídlo.

Dalším důležitým nástrojem je zajišťování možnosti výměny informací mezi příslušnými orgány, pro zachování důvěrnosti musí být přesně vymezen seznam příjemců. Informace je možné poskytnout pouze s výslovným souhlasem příslušných orgánů.

Za účelem posílení obezřetného dohledu nad finančními podniky a posílení ochrany klientů je stanoveno, že auditor má povinnost bezodkladně informovat příslušné orgány ve všech případech, které stanoví třetí bankovní směrnice, o určitých skutečnostech, které zjistí při výkonu své činnosti a které mohou mít vážný dopad na finanční situaci daného finančního podniku.

1.4.2.4 Směrnice ES o kapitálové přiměřenosti

Směrnice Rady ES z 15. března 1993 o kapitálové přiměřenosti investičních firem a úvěrových institucí č. 93/6/EHS byla přijata s cílem harmonizovat kapitálové požadavky za účelem zlepšení kvality vztahů mezi úvěrovými institucemi a investičními firmami. Ve směrnici je upravena metodika propočtu kapitálové přiměřenosti. K přijetí této právní úpravy vedlo potřeba zejména sjednocení propočtů kapitálové přiměřenosti pro investiční firmy a úvěrové instituce, které jinak podléhají různým pravomocem a zákonným opatřením i uvnitř jednotlivých členských zemí a zpracování tržních rizik pro propočet kapitálové přiměřenosti.

Nejnovější směrnice upravující kapitálovou přiměřenost a činnost úvěrových institucí budou rozebrány v kapitole 3.2.

2. Formy a nástroje omezení bankovních rizik

Základním cílem bankovní regulace a dohledu je ochrana stability celého bankovního systému a dále také přispívat ke stabilitě celého finančního systému. Mezi hlavní nástroje regulace a dozoru můžeme řadit tvorbu a prosazování podmínek, pravidel a rámce činnosti bankovních institucí, dále ověřování dodržování pravidel a stanovování sankcí.

2.1 Přiměřenost kapitálu

Při regulaci a dohledu je kapitálu banky věnována velká pozornost. Kapitál je zdrojem ochrany banky před nesolventností, ale také je zdrojem financování aktiv. Pro výpočty kapitálové přiměřenosti je kapitál definován v širší podobě, než jako základní kapitál.

Vlastní kapitál zobrazuje současnou hodnotu subjektu a kapitálová přiměřenost má za cíl ohodnocení perspektivy finanční instituce v budoucnosti. Pokud je hodnota kapitálové přiměřenosti kladná, znamená to, že instituce je solventní. Podstatou koncepce kapitálové přiměřenosti je změření rizik daného subjektu a stanovení odpovídající minimální úrovně kapitálu. Kapitálová přiměřenost je ukazatelem finanční síly a důvěryhodnosti finanční instituce.

Základní myšlenkou kapitálové přiměřenosti je, že veškeré potenciální ztráty společnosti v budoucnosti, spojené s dnešními riziky, by měly být pokryty vnitřními zdroji společnosti a již existující ztráty by měly být promítnuty do hospodářského výsledku společnosti. Případné ztráty finanční instituce v budoucnosti mají na prvním místě pocítit vlastníci kapitálu, a nikoli klienti.¹¹

Hlavní ukazatele kapitálové přiměřenosti jsou mezinárodně sjednoceny od 1. ledna 1993. Nejvýznamnějším z nich je tzv. kapitálový standard, který je konstruován podle pravidel stanovených Basilejským výborem bankovního dohledu.¹²

$$\text{CAR} = \frac{KAP}{RVA + EPP + KTR} \geq 0,08$$

CAR.....kapitálový standard

KAP..... kapitál

RVA.....rizikově vážená aktiva

EPP.....úvěrové ekvivalenty podrozvahových položek

KTR.....ukazatel požadovaného krytí tržního rizika kapitálem

---

¹¹ Jílek, J.: Finanční rizika. Grada Publishing, Praha 2000, str. 226

¹² Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, str. 367

Podle mezinárodních doporučených požadavků je kapitál rozčleněn do tří hlavních částí:¹³

1. *vlastní kapitál*: splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku, splacené emisní ážio, povinné rezervní fondy, ostatní rezervní fondy vytvořené ze zisku po zdanění, nerozdělený zisk, od vlastního kapitálu se odečítají neuhrazená ztráta a některé další položky,
  2. *dodatkový kapitál*: rezervy na krytí obecných rizik do výše 1,25 % rizikově vážených aktiv bankovního portfolia, přijatý termínovaný dluh do výše 50 % vlastního kapitálu, se lhůtou splatnosti nad 5 let, ostatní kapitálové fondy,
  3. *krátkodobý podřízený dluh*: přijatý podřízený dluh se lhůtou splatnosti od 2 do 5 let.
- První dvě složky kapitálu berou v úvahu úvěrové riziko a třetí složka je zaměřena na tržní riziko.

Konkrétní výše kapitálové přiměřenosti je přímo úměrně závislá na výši kapitálu a nepřímo úměrně na výši rizikově vážených aktiv, úvěrových ekvivalentů podrozvahových položek a krytí tržního rizika kapitálem. Kapitálovou přiměřenost České republiky za poslední tři roky znázorňuje následující tabulka (Tabulka 2-1). Podrobnější přehled je v příloze B.

Tabulka 2-1: Kapitálová přiměřenost v ČR (v mil. Kč)

	2006	2007	2008
Kapitál celkem	187 534	211 691	230 834
1. Tier 1	164 451	190 429	219 850
2. Tier 2	27 591	31 149	32 105
3. Souhrnná výše odčitatelných položek (od součtu Tier1 + Tier2)	4 508	9 617	21 112
4. Tier 3	0	0	0
Kapitálová přiměřenost (%)	11,49	11,55	12,33
Kapitálová přiměřenost Tier 1 (%)	10,08	10,38	11,75

Zdroj: www.cnb.cz

2.2 Přiměřenost likvidity

Likvidita obecně vyjadřuje schopnost dostát svým závazkům v době jejich splatnosti. Mezi základní ukazatele likvidity patří následující:

$$\text{Celková likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{oběžná pasiva}}$$

---

¹³ Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, str. 368

$$\text{Běžná likvidita} = \frac{\text{finanční majetek} + \text{krátkodobé pohledávky}}{\text{oběžná pasiva}}$$

$$\text{Okamžitá likvidita} = \frac{\text{finanční majetek}}{\text{oběžná pasiva}}$$

Banky mají ve většině případů hodnoty prvních dvou ukazatelů menší než 1, přičemž hodnota ukazatele krátkodobé likvidity bývá nižší, než hodnota ukazatele střednědobé likvidity. Hodnoty ukazatele dlouhodobé likvidity jsou větší než 1. Doporučované hodnoty posledního uvedeného ukazatele se pohybují na minimální hranici 10 %.

Často je sledována také klasifikace úvěrů poskytnutých bankou, jejímž výsledkem je zařazení každého úvěru do předepsaných skupin podle plnění dohodnutých podmínek.

V českém bankovním systému jsou stanoveny pouze obecně formulované požadavky na likviditu. Pro řízení likvidity jsou kromě rychlých aktiv důležité i krátkodobé zdroje likvidity, které můžeme rozdělit na primární zdroje (klientská depozita), a sekundární zdroje (mezibankovní úvěry).

2.3 Pravidla úvěrové angažovanosti

Úvěrová angažovanost se nevztahuje pouze na úvěry, ale vztahuje se na další pohledávky bank. Mezi hlavní cíle stanovení kontroly předepsaných pravidel v této oblasti patří: diverzifikace pohledávek a mimobilančních položek banky a z toho vyplývající minimalizace úvěrového rizika a některých dalších rizik, limitování pohledávek banky vůči svým majitelům, limitování úvěrů, které ústředí banky poskytuje svým pobočkám či dceřiným společnostem.

Pro stanovení únosné koncentrace pohledávek vůči jednomu klientovi doporučuje Basilejský výbor pro bankovní dohled hranici ve výši 25 % vlastního a dodatkového kapitálu banky definovaného stejným způsobem, jaký je používán pro výpočet kapitálové přiměřenosti. Překročení této hranice by mělo podléhat schválení centrální bankou. Celková výše pohledávek jednomu klientovi, která přesáhne 10 % vlastního a dodatkového kapitálu banky, by měla podléhat oznamovací povinnosti centrální bance.¹⁴

---

¹⁴ Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovnictví. Management Press, Praha, 2005, str. 373

2.4 Povinnost poskytovat požadované informace

Poskytování informací je v České republice stanoveno v zákoně o bankách. Zde je upraven nejen rozsah informací, způsoby jejich získávání, ale také způsoby nakládání s nimi a jejich uchovávání. Česká národní banka může vyhláškou stanovit obsah, formu a lhůty informací a podkladů, které jsou jí banky a pobočky zahraničních bank povinny předkládat.

2.5 Pravidla ochrany před nelegálními praktikami

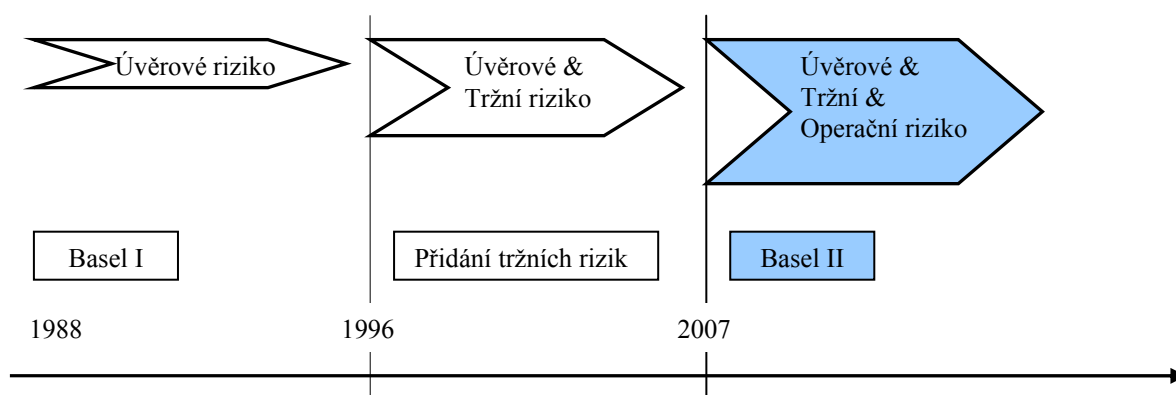
Úkolem regulace a dohledu je minimalizovat rizika spojená s nelegálními operacemi. Pozornost je v této oblasti věnována zejména důvěrným obchodům a praní špinavých peněz. Důvěrné obchody jsou spojeny se zneužíváním exkluzivních a jiným subjektům nedostupných informací, jejich využívání představuje konkurenční výhodu. S těmito obchody se můžeme setkat především při nákupech a prodeích cenných papírů obchodovaných na burzách. Praní špinavých peněz představuje legalizaci příjmů z nezákonných činností.

3. Nové trendy v řízení bankovních rizik

3.1 BASEL II

Základním principem první kapitálové dohody (Basel I) bylo, aby banky měly dostatek kapitálu pro krytí neočekávaných ztrát. Byl stanoven 8 % minimální požadavek kapitálu na rizikově vážená aktiva. Basel I zahrnovala pouze úvěrové riziko. Postupem času se ukázalo, že je potřeba zahrnout i další rizika, jak je znázorněno na následujícím obrázku (Obrázek 3-1).

Obrázek 3-1: Rizika v Basel I a Basel II

Zdroj: Mejstřík, M.; Pečená, M.; Teplý, P.: *Základní principy bankovníctví*. Karolinum, Praha 2008, str. 210

Rozdíl mezi Basel I a Basel II je mimo jiné ve flexibilitě možností, které banky dostanou pro měření kapitálových požadavků podstoupených rizik. Propracovanější a přesnější měření úvěrového rizika podle nových pravidel by mělo přinést úsporu kapitálu, která by se použila na pokrytí nově zahrnovaného operačního rizika, takže celkový kapitálový požadavek by v základu zůstal nezměněn.

Hlavním cílem Basel II je zvýšení bezpečnosti a zdraví mezinárodního finančního systému pomocí více rizikově citlivých kapitálových požadavků bank při udržení stávající úrovně průměrného regulatorního kapitálu v bankovním systému. Mezi další cíle můžeme zařadit možnost banky zvolit si způsob výpočtu kapitálových požadavků pro tržní, úvěrové a operační riziko. Banky také mohou použít vlastní modely interních ratingů pro měření úvěrového, tržního a operačního rizika.

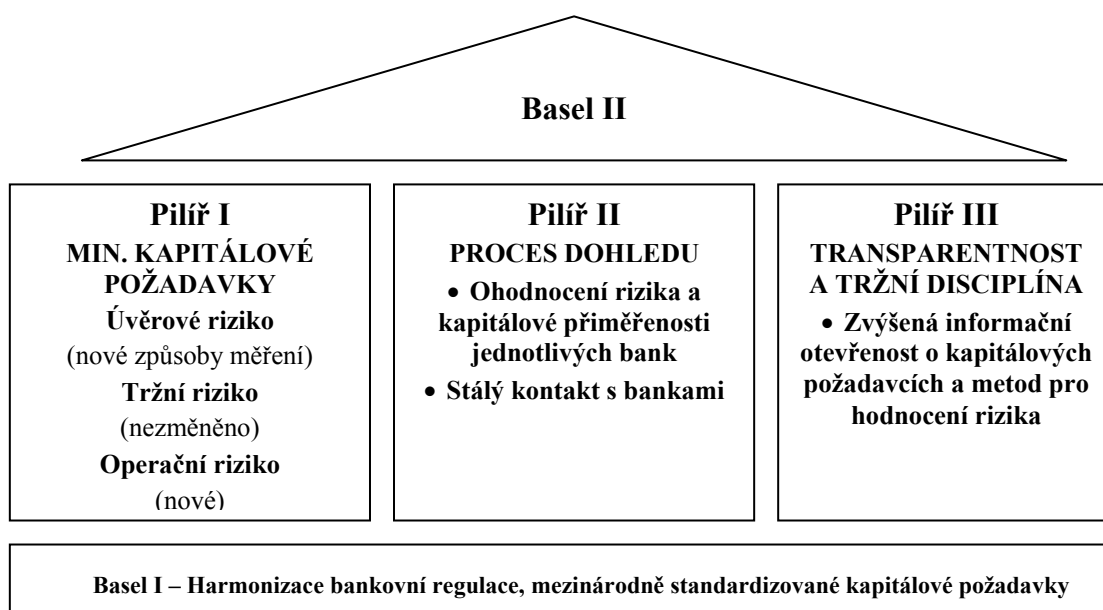
3.1.1 Charakteristika Basel II

Podstatným rozdílem mezi Basel I a Basel II je to, že Basel II je postaven celkem na třech pilířích, znázorněných na obrázku 3-2.

Basel II nahradil stávající kapitálovou dohodu, která obsahuje kapitálové požadavky pro úvěrové a tržní riziko. Basel II se zaměřuje na poskytování citlivějších a přesnějších měření rizik a pobídky pro banky za účelem zlepšení jejich schopností pro řízení rizik. Basel II se liší od současných Basel I, a to nejen v jeho komplexním přístupu a flexibilitě měření rizik, ale také v zařazení operačního rizika.

Použitelnost Dohody mezitím byla rozšířena tak, aby plně pokryla nejen riziko banky samotné, ale i riziko celé bankovní skupiny. Tato dohoda je aplikována na konsolidovaném základě pro všechny mezinárodně aktivní banky. V některých zemích, například v členských státech EU, se očekává, že bude aplikována do všech bank, stejně jako původní Dohoda. Nicméně v několika oblastech Basel II umožňuje příslušnému - obvykle národnímu – orgánu dohledu možnost výběru ze dvou nebo více přístupů, s cílem zohlednit různé podmínky v různých zemích.

Obrázek 3-2: Struktura Basel II

Zdroj: Mejstřík, M.; Pečená, M.; Těplý, P.: Základní principy bankovníctví. Karolinum, Praha 2008, str. 214

3.1.1.1 Minimální kapitálové požadavky (1. pilíř)

1. pilíř navazuje přímo na Basel I, ale nyní obsahuje také operační riziko a nabízí širší škálu měření rizik s přístupy pro stanovení kapitálových požadavků, včetně interních modelů používaných bankami.

Úvěrové riziko

Banka si může vybrat jednu z metod:

1. Standardizovaná metoda (Standardised Approach, SA) – nejjednodušší metoda, zde jsou rizikové váhy odvozeny od ratingů, stanovených exportními agenturami a externích ratingových agentur. Způsobilosti takových hodnocení podléhá schválení příslušným orgánem.
2. Metoda interních ratingů (Internal Rating-Based Approach, IRB) – zavádějí přesnější použití zajišťovacích technik, měření rizika je postaveno na využití vlastních bankou prováděných ratingů klientů (tzv. interních ratingů).
  - a. Základní postup (Foundation IRB Approach, FIRB) – banka bude používat vlastní odhady pouze pro pravděpodobnost selhání klienta, ostatní rizikové charakteristiky bude stanovovat regulátor.
  - b. Pokročilý postup (Advanced IRB Approach, AIRB) – banka bude sama odhadovat všechny prvky pro stanovení rizikových vah, používání metody interních ratingů bude opět podmíněno souhlasem regulátora.

Operační riziko

Banka si může vybrat ze tří základních metod, zohledňující například strukturu jejích činností a souvisejících rizik:

1. Základní metoda (Basic Indicator Approach, BIA) - výpočet kapitálových požadavků jako pevné procento z čistého příjmu banky (15% ze tříletého průměru součtu čistého úrokového výnosu a čistého příjmu z úroků).
2. Standardní metoda (Standardised Approach, STA) – výpočet kapitálových požadavků odděleně pro každou obchodní linii jako fixní procento (kapitálový požadavek se pohybuje v rozmezí 12 až 18 % z hrubého příjmu na příslušné úrovni).
3. Pokročilá metoda (Advanced Measurement Approaches, AMAs) – banky mohou používat vlastní interní metody nebo modely. Podléhají předběžné kontrole dodržování pevných kvalifikačních kritérií pro modely a schválení regulátorem.

Tržní riziko

Definice obchodního portfolia je změna (umožnit začlenění všech nástrojů, které banka drží se záměrem obchodovat a je schopen označení na trhu alespoň jednou denně), jako je stanovení kapitálového požadavku v případě, že je příliš malé obchodní portfolio (umožní

možnost nastavení ve stejném rozsahu jako pro bankovní knihy). Metody měření tržního rizika zůstávají nezměněny (jsou zahrnuty pouze inovace bankovního portfolia rizika úrokových sazeb).

3.1.1.2 Proces dohledu (2. pilíř)

Druhý pilíř je zaměřen na proces hodnocení dostatečnosti kapitálu dané banky regulátorem a na solidnost a kvalitu řízení banky a kontrolní mechanismus. V rámci druhého pilíře, by banka měla mít řádné vnitřní procesy pro posouzení přiměřenosti jejího vnitřně stanoveného kapitálu v poměru k jeho rizikovému profilu (Capital Adequacy Assessment Process - CAAP). Orgán dohledu hodnotí CAAP a jeho výstupy (vedle dalších nápravných opatření) a má právo trvat na vyšších kapitálových požadavcích, než je vypočítáno bankou, pokud se domnívá, že kapitálový požadavek určený bankou není úměrný jeho celkovému rizikovému profilu. Kapitálová přiměřenost by se měla pohybovat v určité výši nad 8% v závislosti na jejím rizikovém profilu. Druhý pilíř klade velké nároky na schopnost bank i regulátora odhadnout kapitálové požadavky.

3.1.1.3 Transparentnost a tržní disciplína (3. pilíř)

Třetí pilíř se primárně zabývá otázkou transparentnosti a zveřejňování informací bankami. Cílem je podpořit tržní disciplínu tím, že se vyžaduje zveřejnění více informací o bankách tak, aby všichni účastníci trhu mohli lépe porozumět rizikovému profilu banky a kapitálové přiměřenosti. Z toho vyplývá, že nová dohoda stanoví požadavky na zveřejňování informací v různých oblastech, včetně metod použitých pro výpočet kapitálové přiměřenosti. Základní požadavky se vztahují na všechny banky. Banky, které používají své vlastní přístupy k měření a řízení rizik musí také sdělit konkrétní informace o pokročilých přístupech a technikách, které používají.

3.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady

3.2.1 Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu

K usnadnění přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejího výkonu je nutno odstranit nejrušivější rozdíly mezi právními předpisy členských států, které upravují právní postavení těchto institucí.

Tato směrnice je z hlediska svobody usazování i z hlediska volného pohybu služeb v bankovníctví základním nástrojem pro dosažení vnitřního trhu.

Je vhodné provést pouze nezbytnou základní harmonizaci, dostatečnou k zajištění vzájemného uznávání povolení a systémů obezřetnostního dohledu, což umožní vydávat jednotné povolení pro celé Společenství a uplatňovat zásadu, že obezřetnostní dohled vykonává domovský členský stát.

Úvěrové instituce musí podléhat rovnocenným finančním požadavkům, aby byly zajištěny rovnocenné záruky pro vkladatele a rovnocenné podmínky hospodářské soutěže pro srovnatelné skupiny úvěrových institucí. Až do další koordinace je třeba stanovit vhodné strukturální ukazatele, což umožní v rámci spolupráce mezi vnitrostátními orgány sledovat postavení srovnatelných druhů úvěrových institucí jednotnými metodami. Tento postup by měl přispět k postupnému sblížení soustav ukazatelů stanovených a uplatňovaných v členských státech. Je nicméně nutné rozlišovat ukazatele zaměřené na zajištění řádného řízení úvěrových institucí, od ukazatelů stanovených pro účely hospodářské a měnové politiky.

Tato směrnice umožňuje členským státům nebo příslušným orgánům uplatňovat kapitálové požadavky na individuálním i konsolidovaném základě a tam, kde to považují za vhodné, jim umožňuje přestat uplatňovat individuální základ. Individuální, konsolidovaný a přeshraniční konsolidovaný dohled představují užitečné nástroje při kontrole úvěrových institucí. Tato směrnice umožňuje příslušným orgánům podporu přeshraničních institucí tím, že mezi nimi usnadňuje spolupráci.

Odpovědnost za dohled nad finančním zdravím úvěrových institucí a zvláště nad jejich platební schopností by měla spočívat na jejich domovských členských státech. Příslušné orgány hostitelského členského státu by měly nést odpovědnost za dohled nad likviditou poboček a za měnové politiky. Dohled nad tržními riziky by měl být předmětem úzké spolupráce mezi příslušnými orgány hostitelského a domovského členského státu. Hladké fungování vnitřního bankovního trhu vyžaduje nejen právní normy, ale též úzkou a pravidelnou spolupráci a podstatně zdokonalenou konvergenci regulačních postupů a postupů dohledu mezi příslušnými orgány členských států.

Je vhodné umožnit výměnu informací mezi příslušnými orgány a orgány nebo subjekty, jež ze své funkce pomáhají posilovat stabilitu finančního systému. Pro zachování důvěrnosti sdělovaných informací by měl být přísně vymezen okruh jejich příjemců.

Za účelem posílení obezřetnostního dohledu nad úvěrovými institucemi a ochrany klientů úvěrových institucí by auditoři měli mít povinnost bezodkladně informovat

příslušné orgány ve všech případech, kdy při výkonu své činnosti zjistí určité skutečnosti, které mohou mít vážný dopad na finanční situaci nebo na řídicí a účetní organizaci úvěrové instituce.

Podle povahy rozděluje tato směrnice položky tvořící kapitál jednak na položky tvořící původní kapitál, a jednak na položky tvořící dodatkový kapitál.

Při dohledu nad úvěrovými institucemi a při vzájemném uznávání metod dohledu hrají ústřední úlohu minimální kapitálové požadavky. Aby se zabránilo narušení hospodářské soutěže a posílila se bankovní soustava na vnitřním trhu, je vhodné stanovit společné minimální kapitálové požadavky. Je nutné přihlídnout k různorodosti úvěrových institucí ve Společenství tím, že se vymezí alternativní přístupy k výpočtu minimálních kapitálových požadavků na krytí úvěrového rizika, které budou zahrnovat různé úrovně citlivosti vůči riziku a vyžadovat různé stupně propracovanosti. Skutečnost, že se úvěrovým institucím poskytne možnost využít externí ratingy a vlastní odhady jednotlivých parametrů úvěrového rizika, významně zlepšuje citlivost vůči riziku a obezřetnost pravidel úvěrového rizika. Úvěrovým institucím by měly být poskytnuty vhodné pobídky, které by je motivovaly k přijetí přístupů citlivějších vůči riziku.

Základní pravidla pro sledování velké angažovanosti úvěrových institucí by měla být harmonizována. Členské státy by přesto měly mít možnost přijímat přísnější ustanovení, než ta, která stanoví tato směrnice. Sledování a kontrola angažovanosti úvěrové instituce by měla být nedílnou součástí dohledu nad ní. Vzhledem k tomu, že úvěrové instituce vstupují na vnitřním trhu do přímé hospodářské soutěže, měly by být podmínky dohledu rovnocenné v celém Společenství.

Za účelem posílení tržní disciplíny a motivace úvěrových institucí ke zlepšení jejich tržní strategie, kontroly rizik a interní organizace řízení, by úvěrové instituce měly podléhat povinnosti zveřejňovat určité údaje.

V hlavě I. této směrnice je stanoven předmět, oblast působnosti, na které činnosti se tato směrnice vztahuje a na které ne, a definice pojmů (úvěrová instituce, povolení, finanční instituce, mateřský podnik, dceřiný podnik a další).

Podmínky přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejich výkonu

Členské státy stanoví, že úvěrové instituce musí před zahájením své činnosti získat povolení, úvěrové instituce stanoví podmínky pro vydání tohoto povolení a sdělí je Komisi. Členské státy vyžadují, aby byl k žádostem o povolení přiložen obchodní plán,

z něž budou vyplývat mimo jiné druhy zamýšlené činnosti a organizační struktura dané úvěrové instituce. Povolení je vydáno pouze tehdy, má-li úvěrová instituce samostatný kapitál nebo počáteční kapitál činí nejméně 5 milionů EUR (počáteční kapitál je tvořen základním kapitálem a rezervními fondy).

Výkon práva usazování

Úvěrová instituce, která chce zřídit pobočku na území jiného členského státu, to oznámí příslušným orgánům svého domovského členského státu. Hostitelský členský stát může od úvěrové instituce, které mají pobočky na jeho území, vyžadovat pravidelné zprávy o své činnosti, mohou vyžadovat stejné informace, jaké k tomuto účelu vyžadují od tuzemských úvěrových institucí.

Zásady obezřetného dohledu

Obezřetnostní dohled nad úvěrovou institucí vykonávají příslušné orgány domovského členského státu, aniž jsou dotčena ustanovení této směrnice, která stanoví příslušnost orgánů hostitelského členského státu. Hostitelský členský stát vykonává ve spolupráci s příslušnými orgány domovského členského státu dohled nad likviditou poboček úvěrových institucí.

Kapitál

Nekonsolidovaný kapitál úvěrových institucí se skládá z těchto položek:¹⁵

- a) základní kapitál,
- b) rezervní fondy a hospodářský výsledek vzniklý v důsledku uplatnění konečného hospodářského výsledku,
- c) rezervy na všeobecná bankovní rizika,
- d) rezervní fondy na nové ocenění,
- e) úpravy ocenění,
- f) závazky členů úvěrových institucí zřízených ve formě družstva a společné a nerozdílné závazky dlužníků některých institucí organizovaných ve formě fondů,
- g) kumulativní prioritní akcie na dobu určitou a podřízený dluh.

Dále se odečtou následující položky:

- h) účetní hodnota vlastních akcií v držení úvěrové instituce,

---

¹⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES, článek 57

- i) nehmotná aktiva,
- j) podstatné ztráty v běžném finančním roce,
- k) účasti v jiných úvěrových a finančních institucích přesahující 10% jejich kapitálu,
- l) podřízené pohledávky a nástroje, které má úvěrová instituce vůči úvěrovým a finančním institucím, v nichž má majetkovou účast přesahující 10% jejich kapitálu,
- m) účasti v pojišťovnách, zajišťovnách a holdingových pojišťovnách.

Minimální úroveň kapitálu

Úvěrové instituce musí mít kapitál vždy vyšší nebo roven součtu následujících kapitálových požadavků:

- pro úvěrové riziko a riziko rozmělnění vyplývající z veškeré jejich podnikatelské činnosti s výjimkou činnosti související s jejich obchodním portfoliem a nelikvidních aktiv 8 % jejich celkové hodnoty rizikově vážené expozice,
- v případě činnosti související s jejich obchodním portfoliem, pro poziční riziko, vypořádací riziko a riziko protistrany a v rozsahu, v němž je povoleno překročení limitů, stanovených v této směrnici, pro velké angažovanosti překračující takové limity,
- pro devizové a komoditní riziko, vyplývající z veškeré jejich podnikatelské činnosti,
- pro operační riziko vyplývající z veškeré jejich podnikatelské činnosti.

Minimální kapitálové požadavky pro krytí úvěrového rizika

Úvěrové instituce mohou použít buď:

Standardizovaný přístup

Hodnotou expozice položky aktiv se rozumí její rozvahová hodnota a hodnotou expozice podrozvahové položky se rozumí dále uvedené procento z její hodnoty: 100 % u položky s vysokým rizikem, 50 % u položky se středním rizikem, 20 % u položky se středně nízkým rizikem, a 0 % u položky s nízkým rizikem. Podrozvahové položky se přiřadí ke kategoriím rizika. U úvěrové instituce používající komplexní metodu finančního kolaterálu, kdy má expozice formu cenných papírů nebo komodit prodaných, uložených nebo půjčených v rámci repo obchodu nebo v rámci půjček či výpůjček cenných papírů

nebo komodit, hodnota expozice zvýší o koeficient volatility odpovídající těmto cenným papírům nebo komoditám.

nebo *Přístup založený na interním ratingu*

Příslušné orgány mohou povolit úvěrovým institucím, aby vypočítaly hodnoty své rizikově vážené expozice s použitím přístupu založeného na interním ratingu (IRB). Pro každou úvěrovou instituci se vyžaduje výslovné povolení.

Povolení se udělí pouze v případě, že se příslušný orgán ke své spokojenosti ujistí, že systémy, které úvěrová instituce zavedla pro řízení a rating úvěrového rizika expozic, jsou spolehlivé a jsou uplatňovány jednotně:

- a) ratingové systémy úvěrové instituce poskytují smysluplné hodnocení charakteristik dlužníka a transakce, smysluplné rozlišení rizika a přesné a konzistentní kvantitativní odhady rizika,
- b) interní ratingy a odhady ztrát a selhání použité při výpočtu kapitálových požadavků a přidružené systémy a postupy hrají zásadní úlohu při řízení rizik a v rozhodovacím procesu, při schvalování úvěru, při rozložení vnitřně stanoveného kapitálu a v řízení a správě úvěrové instituce,
- c) úvěrová instituce má útvar, který řídí úvěrové riziko a který je odpovědný za její ratingové systémy, přičemž je přiměřeně nezávislý a nepodléhá nepatřičným vlivům,
- d) úvěrová instituce shromažďuje a ukládá všechny relevantní údaje, které poskytují účinnou podporu jejímu procesu měření a řízení úvěrového rizika, a
- e) úvěrová instituce uchovává doklady o svých ratingových systémech a o důvodech, které ji vedly k výběru dané podoby systému a provádí ověřování svých ratingových systémů.

Snižování úvěrového rizika

Technika používaná pro zajištění úvěrového rizika spolu s akcemi, kroky, postupy a zásadami, které úvěrová instituce poskytující úvěr přijala nebo zavedla, vedou k vytvoření takových uspořádání na zajištění úvěrového rizika, která jsou právně účinná a vymahatelná ve všech příslušných právních rádech.

V případě majetkového zajištění úvěrového rizika je podmínkou pro uznání způsobilosti aktiv jejich dostatečná likvidita a dostatečně stabilní hodnota v průběhu času tak, aby byla zabezpečena vhodná úroveň jistoty ohledně dosaženého zajištění úvěrového rizika

s přihlédnutím k přístupu, který se používá k výpočtu hodnot rizikově vážené expozice a na povolenou míru uznatelnosti.

V případě majetkového zajištění úvěrového rizika má úvěrová instituce poskytující úvěr právo ve vhodném okamžiku realizovat nebo zadržet aktiva, z nichž vyplývá zajištění v případě selhání, platební neschopnosti nebo konkursu dlužníka, případně správce kolaterálu, nebo v případě jiné smluvně stanovené úvěrové události. Stupeň korelace mezi hodnotou aktiva, které poskytuje zajištění úvěru, a úvěrovou kvalitou dlužníka nesmí být nepřiměřeně vysoký.

V případě zajištění úvěrového rizika třetí stranou je podmínkou pro uznání způsobilosti strany poskytující závazek její dostatečná spolehlivost a skutečnost, že dohoda o zajištění úvěru má právní účinky a je vymahatelná v příslušných právních řádech tak, aby byla zabezpečena vhodná úroveň jistoty ohledně dosaženého zajištění úvěrového rizika s přihlédnutím k přístupu, který se používá k výpočtu hodnot rizikově vážené expozice, a na povolenou míru uznání. Způsobilost lze uznat pouze v případě poskytovatelů úvěrového zajištění a typů dohod o zajištění úvěru.

Minimální kapitálové požadavky pro krytí operačního rizika

Kapitálový požadavek pro krytí operačního rizika podle přístupu základního ukazatele představuje 15 % hodnoty relevantního ukazatele. Relevantním ukazatelem se rozumí tříletý průměr součtu čistého úrokového výnosu a čistého neúrokového výnosu. Tento tříletý průměr se vypočítá na základě posledních třech dvanáctiměsíčních sledování ke konci účetního roku. Nejsou-li k dispozici auditované údaje, lze použít neauditované odhady.

Podle standardizovaného přístupu se kapitálový požadavek k operačnímu riziku rovná tříletému průměru rizikově vážených relevantních ukazatelů, vypočítaných každý rok pro linie podnikání. Úvěrové instituce své činnosti rozdělí do určitého počtu linií podnikání (rozdělení linií podnikání je uvedeno v příloze k této směrnici). V každé linii podnikání úvěrové instituce vypočítají kapitálový požadavek pro krytí operačního rizika jako určité procento relevantního ukazatele.

Úvěrové instituce mohou využívat pokročilé přístupy k měření založené na vlastních systémech měření operačního rizika, jestliže příslušný orgán výslovně schválí využívání dotyčných modelů pro výpočet kapitálového požadavku.

Úvěrová instituce může používat pokročilý přístup k měření v kombinaci s přístupem základního ukazatele nebo se standardizovaným přístupem, pokud jsou splněny následující podmínky:

- a) jsou zachycena všechna operační rizika úvěrové instituce. Příslušný orgán je spokojen s metodikou používanou k pokrytí různých činností, zeměpisných oblastí, právních struktur nebo jiných relevantních dělení stanovených interně; a
- b) kvalifikační kritéria pro standardizovaný a pokročilý přístup jsou splněna u těch činností, které jsou kryty standardizovaným přístupem a pokročilým přístupem k měření.

Velká angažovanost

Angažovanost se vypočítá pomocí čtyř metod: metoda oceňování podle tržní hodnoty, metoda původní expozice, standardizovaná metoda, metoda interního modelu.

Angažovanost úvěrové instituce vůči klientovi nebo ekonomicky spjaté skupině se považuje za velkou, představuje-li její hodnota alespoň 10 % kapitálu instituce.

Příslušné orgány vyžadují, aby měla každá úvěrová instituce řádné administrativní a účetní postupy a přiměřený mechanismus vnitřní kontroly k zjištění a zaznamenávání všech případů velké angažovanosti a jejich následných změn. Úvěrová instituce ohlásí každou velkou angažovanost příslušným orgánům.

Metoda oceňování podle tržní hodnoty

Současné reálné hodnoty všech kontraktů s kladnými hodnotami se získají přiřazením současné tržní hodnoty kontraktům. Pro získání číselné hodnoty případné budoucí expozice se pomyslné jistiny nebo podkladové hodnoty násobí sazbami uvedenými v tabulce 3-1. Hodnotu expozice tvoří současná reálná hodnota a případná budoucí expozice.

Tabulka 3-1: Sazby pro získání číselné hodnoty případné budoucí expozice

Doba do zbytkové splatnosti	Úrokové kontrakty	Měnové kontrakty a kontrakty týkající se zlata	Kontakty týkající se akcií	Kontrakty týkající se drahých kovů, kromě zlata	Kontrakty týkající se jiných komodit než drahých kovů
Jeden rok a méně	0 %	1 %	6 %	7 %	10 %
Více než rok, ale ne více než pět let	0,5 %	5 %	8 %	7 %	12 %
Více než pět let	1,5 %	7,5 %	10 %	8 %	15 %

Zdroj: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu

Metoda původní expozice

Pomyslná jistina každého nástroje se násobí sazbami uvedenými v tabulce 3-2. Takto vypočítaná původní expozice tvoří hodnotu expozice.

Tabulka 3-2: Sazby pro výpočet původní expozice

Původní doba splatnosti	Úrokové kontrakty	Měnové kontrakty a kontrakty týkající se zlata
Jeden rok nebo méně	0,5 %	2 %
Více než rok, ale ne více než dva roky	1 %	5 %
Za každý další rok	1 %	3 %

Zdroj: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu

Standardizovaná metoda

Standardizovaná metoda může být použita pouze pro mimoburzovní derivátové transakce a transakce s delší dobou vypořádání. Hodnota expozice se vypočítá pro každou skupinu transakcí se započtením zvlášť, a to po zohlednění kolaterálu vzorcem:

$$\text{hodnota expozice} = \beta^* \max \left(CMV - CMC; \sum_j \left| \sum_i RPT_{ij} - \sum_l RPC_{lj} \right| CCRM_j \right)$$

kde:

CMV = současná tržní hodnota portfolia transakcí v rámci skupiny transakcí se započtením s protistranou bez zohlednění kolaterálu,

CMC = současná tržní hodnota kolaterálu přiřazená skupině transakcí se započtením,

i = index transakce,

l = index kolaterálu,

j = index zajistitelných transakcí,

RPT_{ij} = riziková pozice z transakce i vzhledem ke skupině zajistitelných transakcí j,

RPC_{lj} = riziková pozice z kolaterálu l vzhledem ke skupině zajistitelných transakcí j,

CCRM_j = multiplikátor úvěrového rizika protistrany,

β = 1,4

kolaterál přijatý od protistrany má kladné znaménko, kolaterál poskytnutý protistraně má záporné znaménko.

Metoda interního ratingu

Metoda interního modelu může být použita se souhlasem příslušných orgánů. Hodnota expozice bude měřena na úrovni skupiny transakcí se započtením. Model upřesní předpokládané rozložení pro změny v tržní hodnotě skupiny transakcí se započtením, jež lze připsat změnám tržních proměnných, jako jsou úrokové sazby, zahraniční směnné kurzy. Model pak vypočítá hodnotu expozice pro skupinu transakcí se započtením ke každému budoucímu datu za předpokladu, že dojde ke změnám v tržních proměnných. Pro maržové protistrany může model také zachytit budoucí pohyby kolaterálu.

Proces hodnocení úvěrovou institucí

Úvěrové instituce mají zavedeny spolehlivé, efektivní a kompletní strategie a postupy pro stanovení a průběžné udržování hodnoty, typů a rozdělení vnitřně stanoveného kapitálu, který považují za odpovídající k pokrytí povahy a úrovně rizik, kterým jsou nebo mohou být vystaveny. Tyto strategie a postupy se pravidelně interně přezkoumávají, aby se zajistilo, že zůstávají celistvé a úměrné povaze, rozsahu a komplexnosti činností dotyčné úvěrové instituce.

Zveřejňování údajů příslušnými orgány

Příslušné orgány zveřejní:

- a) znění právních, správních předpisů, administrativních a obecných pokynů přijatých v jejich členském státě v oblasti obezřetnostní regulace,
- b) způsob, jakým v praxi provádějí možnosti a případy vlastního uvážení obsažené v právních a správních předpisech Společenství,
- c) obecná kritéria a metodiky, které používají při přezkumu a hodnocení, a
- d) souhrnné statistické údaje o hlavních aspektech uplatňování obezřetnostního rámce v každém členském státě.

Při zveřejňování údajů se informace považují za zásadní, jestliže by jejich vynechání nebo nesprávné uvedení mohlo změnit či ovlivnit hodnocení nebo rozhodnutí uživatele spoléhajícího na tyto informace při rozhodování o ekonomických záležitostech. Informace se považují pro úvěrovou instituci za citlivé, pokud by jejich zveřejnění ohrozilo její konkurenceschopnost. Může se jednat o informace o produktech nebo systémech, které, pokud by se o nich dozvěděli konkurenti, by snížily hodnotu investic úvěrové instituce. Informace se považují za důvěrné, pokud existují závazky vůči zákazníkům nebo jiné vztahy s protistranami zavazující úvěrovou instituci k důvěrnosti. Příslušné orgány musí požadovat, aby úvěrová instituce zhodnotila, zda je nutné zveřejňovat některé nebo všechny údaje častěji než jednou ročně vzhledem k charakteru podnikatelské činnosti, jako např. rozsahu operací a činností, přítomnosti v různých zemích, zapojení do různých finančních sektorů, účasti na mezinárodních finančních trzích a platebních, vypořádacích a zúčtovacích systémech.

3.2.2 Směrnice o kapitálové přiměřenosti

Směrnice Rady 93/6/EHS ze dne 15. března 1993 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí byla několikrát podstatně změněna. Naposledy byla

pozměněna směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. Hladké fungování vnitřního trhu vyžaduje nejen právní normy, ale též úzkou a pravidelnou spolupráci a podstatně zdokonalenou konvergenci regulačních postupů a postupů dohledu mezi příslušnými orgány členských států.

S cílem dosáhnout vzájemného uznávání v rámci vnitřního finančního trhu by měla být stanovena opatření pro koordinaci definice kapitálu investičních podniků, stanovení výše jejich počátečního kapitálu a stanovení společného rámce pro sledování rizik, jimž jsou investiční podniky vystaveny. Požadavky na kapitálovou přiměřenost, pravidla pro jejich výpočet a pravidla pro obezřetnostní dohled nad nimi nemohou být dosaženy na úrovni členských států, z důvodu rozsahu a účinků zamýšlené akce jich může být lépe dosaženo na úrovni Společenství, a to v souladu se zásadou subsidiarity. Je vhodné stanovit různou výši počátečního kapitálu podle rozsahu činností, které jsou investiční podniky oprávněny provádět.

Kapitál investičních podniků nebo úvěrových institucí může sloužit k absorpci ztrát, jež nejsou kryty dostatečnými zisky, aby se zajistila kontinuita institucí a ochránili investoři. Kapitál také slouží příslušným orgánům jako důležité kritérium, zvláště pro hodnocení platební schopnosti institucí a pro jiné obezřetnostní účely. Instituce si navíc na vnitřním trhu navzájem přímo konkurují. Proto je vhodné stanovit společné základní normy pro kapitál, aby se posílil finanční systém Společenství a zamezilo se narušením hospodářské soutěže.

Je nezbytné vytvořit společné normy pro tržní rizika, jimž jsou vystaveny úvěrové instituce, a poskytnout doplňující rámec pro dohled nad riziky, jimž jsou vystaveny instituce, zejména pak pro dohled nad tržními riziky, a ještě více nad pozičními riziky, riziky protistrany nebo vypořádacími riziky a devizovými riziky.

Instituce by měly zajistit, aby měly vnitřně stanovený kapitál, který je s ohledem na rizika, kterým jsou nebo mohou být vystaveny, odpovídající co do množství, kvality a rozložení. Instituce by proto měly zavést strategie a postupy pro hodnocení a udržování přiměřenosti svého vnitřně stanoveného kapitálu.

Tato směrnice stanoví požadavky na kapitálovou přiměřenost, které se použijí na investiční podniky a úvěrové instituce, pravidla pro jejich výpočet a pravidla pro obezřetnostní dohled nad nimi. Členské státy použijí požadavky této směrnice na investiční

podniky a úvěrové instituce, které jsou definované v článku 3 této směrnice. Členský stát může zavést další nebo přísnější požadavky na investiční podniky a úvěrové instituce, které povolil.

Krytí rizik

Instituce mají mít kapitál, který je vždy vyšší nebo roven součtu: kapitálových požadavků vypočítaných podle metod a možností, které již byly popsány výše (metoda oceňování podle tržní hodnoty, metoda původní expozice, standardizovaná metoda, metoda interního modelu) a výpočet kapitálových požadavků pro jednotlivá rizika (poziční riziko, vypořádací riziko a úvěrové riziko protistrany, devizové riziko, komoditní riziko), výpočet kapitálových požadavků pro velkou angažovanost. Jednotlivé metody jsou popsány v přílohách této směrnice.

Oznamovací povinnost

Členské státy vyžadují, aby investiční podniky a úvěrové instituce poskytovaly příslušným orgánům svých domovských členských států veškeré informace nezbytné pro posouzení, zda vyhovují předpisům přijatým v souladu s touto směrnicí. Členské státy rovněž zajistí, aby mechanismy vnitřní kontroly a administrativní a účetní postupy těchto institucí umožňovaly ověřování, zda vždy vyhovují těmto předpisům.

Příslušné orgány

Členské státy určí orgány, které jsou příslušné vykonávat povinnosti uvedené v této směrnicí. Uvědomí o tom Komisi, přičemž uvedou veškeré rozdělení povinností. Příslušné orgány mají být veřejné orgány nebo subjekty oficiálně uznané vnitrostátními právními předpisy nebo veřejnými orgány jako součást systému dohledu fungujícího v daném členském státě. Příslušným orgánům mají být poskytnuty veškeré pravomoci potřebné k výkonu jejich povinností, zejména pravomoc ke kontrole složení obchodních portfolií.

3.3 Česká právní úprava

V České republice je tato problematika upravena jednak v zákoně o bankách a zákoně o České národní bance a dále ve vyhláškách, opatřeních a úředních sděleních ČNB.

3.3.1 Vyhláška ČNB o pravidlech obezřetného podnikání bank

Tato vyhláška zpracovává výše zmíněné předpisy Evropských společenství. Upravuje požadavky na řídicí a kontrolní systém; kapitálovou přiměřenost – pravidla pro výpočet, pravidla pro stanovení, přístupy pro výpočet; pravidla angažovanosti, pravidla pro

nabývání, financování a posuzování aktiv; obsah údajů určených k uveřejnění na individuálním a konsolidovaném základě, a další.

Řídící a kontrolní systém

Řídící a kontrolní systémy banky nebo družstevní záložny pokrývá veškeré její činnosti. Představenstvo zajistí vytvoření a vyhodnocování řídicího a kontrolního systému a odpovídá za trvalé udržování jeho funkčnosti a efektivnosti.

Představenstvo schvaluje a pravidelně vyhodnocuje celkovou strategii, organizační uspořádání, strategii řízení rizik, strategii související s kapitálem a kapitálovou přiměřeností, strategii rozvoje informačních systémů, zásady systému vnitřní kontroly.

Řídící a kontrolní systém je nastaven tak, aby umožňoval soustavné řízení rizik. Banka nebo družstevní záložna zavede a udržuje systém řízení rizik, který odpovídá povaze, rozsahu a složitosti činností a s nimi spjatých rizik tak, aby poskytoval nezkreslený obraz o míře podstupovaných rizik. Proces rozpoznávání rizik je zajištěn u všech činností a na všech řídicích a organizačních úrovních a umožňuje odhalování nových, dosud neidentifikovaných rizik.

Banka stanoví postupy pro rozpoznávání, vyhodnocování či měření, sledování, ohlašování a případné omezování rizik; soustavu limitů používanou při řízení rizik, včetně postupů a informačních toků při překročení limitů; zásady kontrolních mechanismů a činností při řízení rizik, včetně kontroly dodržování stanovených postupů a limitů pro řízení rizik a ověřování výstupů hodnocení či měření rizik.

Banka nebo družstevní záložna zajistí trvalý a účinný výkon vnitřního auditu. Výkon vnitřního auditu zajistí banka nebo družstevní záložna prostřednictvím útvaru vnitřního auditu nebo alespoň jednoho zaměstnance nebo prostřednictvím třetí osoby na smluvním základě; fyzická osoba zajišťující výkon vnitřního auditu nesmí být členem statutárního nebo dozorčího orgánu banky nebo družstevní záložny, ani členem jiného voleného orgánu družstevní záložny.

Kapitálová přiměřenost

Rozlišujeme kapitálovou přiměřenost na individuálním a na konsolidovaném základě. Při vyjádření kapitálové přiměřenosti v procentech se používá ukazatel kapitálové přiměřenosti, který se rovná 8 % z podílu, v jehož čitateli je kapitál a ve jmenovateli kapitálové požadavky.

Kapitál na individuálním základě

Kapitál na individuálním základě se stanoví jako součet původního kapitálu na individuálním základě (složka tier 1) a dodatkového kapitálu na individuálním základě (složka tier 2) snížený o odčitatelné položky na individuálním základě a zvýšený o kapitál na individuálním základě na krytí tržního rizika (složka tier 3).

Původní kapitál na individuálním základě tvoří splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku s tím, že u družstevních záložen jde o splacený základní kapitál zapisovaný i nezapisovaný v obchodním rejstříku a nemusí být splněna podmínka souladu s účetními standardy.

Dodatkový kapitál na individuálním základě tvoří součet hlavního dodatkového kapitálu na individuálním základě, který odpovídá přebytku v krytí očekávaných úvěrových ztrát na individuálním základě a vedlejšího kapitálu na individuálním základě, jehož součástí je podřízený dluh A (který může mít podobu přijatého úvěru, půjčky nebo vkladu a v případě banky či obchodníka s cennými papíry také podobu vydaného podřízeného dluhopisu), oceňovací rozdíl ze změn reálných hodnot kapitálových nástrojů, pro něž existuje aktivní trh.

Kapitál na konsolidovaném základě

Kapitál na konsolidovaném základě se stanoví jako součet původního kapitálu na konsolidovaném základě (složka tier 1) a dodatkového kapitálu na konsolidovaném základě (složka tier 2) snížený o odčitatelné položky na konsolidovaném základě a zvýšený o kapitál na konsolidovaném základě na krytí tržního rizika (složka tier 3).

Původní kapitál na konsolidovaném základě tvoří splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku nebo obdobném registru v zahraničí snížený o součet jmenovitých hodnot kumulativních prioritních akcií.

Určení kapitálových požadavků a přístupy pro jejich výpočet

Kapitálové požadavky k úvěrovému riziku zahrnují kapitálové požadavky k:

- a) úvěrovému riziku investičního portfolia a riziku rozmělnění investičního portfolia,
- b) specifickému úrokovému riziku obchodního portfolia,
- c) specifickému akciovému riziku obchodního portfolia,
- d) riziku protistrany u repo obchodů nebo půjček či výpůjček cenných papírů nebo komodit, derivátů, transakcí s delší dobou vypořádání a maržových obchodů,

- e) vypořádacímu riziku obchodního portfolia a volným dodávkám,
- f) ostatním nástrojům obchodního portfolia,
- g) riziku angažovanosti obchodního portfolia.

Kapitálové požadavky k tržnímu riziku zahrnují kapitálové požadavky k:

- a) obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia,
- b) obecnému akciovému riziku obchodního portfolia,
- c) měnovému riziku investičního a obchodního portfolia,
- d) komoditnímu riziku investičního a obchodního portfolia.

Kapitálové požadavky k úvěrovému riziku investičního portfolia

Standardizovaný přístup pro výpočet kapitálového požadavku k úvěrovému riziku investičního portfolia se řadí k základním přístupům pro výpočet kapitálových požadavků.

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku investičního portfolia se rovná 8 % ze součtu hodnot rizikově vážených expozic. Hodnota rizikově vážené expozice se stanovuje u expozic zařazených od jednotlivých kategorií, ledaže jde o odčitatelné položky od kapitálu, u kterých se tato hodnota nestanovuje. Hodnota rizikově vážené expozice se stanovuje podle vztahu:

$$\text{Rizikově vážená expozice} = E * r$$

Kde:

E označuje hodnotu expozice,

r označuje rizikovou váhu expozice.

Přístup založený na interním ratingu se řadí ke speciálním přístupům pro výpočet kapitálových požadavků a je možné jej používat po předchozím udělení souhlasu oprávněného orgánu dohledu.

Techniky snižování úvěrového rizika

Technikami snižování úvěrového rizika spojeného s expozicemi, které lze zohledňovat při stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku investičního portfolia, jsou majetkové zajištění a osobní zajištění.

Základním předpokladem uznatelnosti technik snižování úvěrového rizika je schopnost povinné osoby prokázat, že

- a) používané techniky, a s nimi související uplatňované zásady a používané postupy, vedoucí ke snižování úvěrového rizika zakládají nároky, které jsou právně účinné a vymahatelné ve všech příslušných právních rádech,

- b) odpovídajícím způsobem řídí rizika, kterým je nebo může být vystavena v souvislosti s používanými technikami snižování úvěrového rizika, a
- c) bez ohledu na používání technik snižování úvěrového rizika nadále provádí plné posuzování úvěrového rizika spojeného s expozicemi; jde-li o repo obchody nebo půjčky či výpůjčky cenných papírů nebo komodit, plné posuzování úvěrového rizika se týká čisté expozice vzniklé z těchto transakcí.

Sekuritizace

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku sekuritizovaných expozic se rovná 8 % ze součtu hodnot rizikově vážených sekuritizovaných expozic, ledaže jde o odčitatelné položky od kapitálu, u kterých se tato hodnota nestanovuje.

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku obchodního portfolia

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku obchodního portfolia se stanovuje pouze z nástrojů zařazených do obchodního portfolia. Rovná se součtu kapitálových požadavků stanovených:

- a) standardizovaným přístupem pro výpočet kapitálového požadavku,
- b) přístupem pro výpočet kapitálového požadavku založeným na vlastních modelech,
- c) jejich kombinací.

Kapitálové požadavky k úrokovému riziku obchodního portfolia

Kapitálový požadavek k úrokovému riziku se stanoví z nástrojů obchodního portfolia, které mají alespoň jednu úrokovou pozici. Tyto nástroje představují zejména dluhopisy, směnky, repo obchody, pevné termínové operace a úvěry, půjčky a vklady přijaté nebo poskytnuté na mezibankovním trhu. Úrokovými nástroji se rozumí nástroje, které mají pouze úrokové a měnové pozice.

Dlouhé úrokové pozice nástrojů, včetně podkladových nástrojů derivátů se označují kladným znaménkem a krátké úrokové pozice nástrojů, včetně podkladových nástrojů derivátů se označují záporným znaménkem. Dlouhými a krátkými pozicemi pevných termínových operací se rozumí dlouhé a krátké pozice podkladových nástrojů těchto kontraktů.

Kapitálové požadavky k akciovému riziku obchodního portfolia

Kapitálový požadavek k akciovému riziku se stanoví pouze u akciových nástrojů obchodního portfolia. Akciové nástroje jsou nástroje, které mají alespoň jednu akciovou

pozici. Tyto nástroje představují zejména akcie, depozitní poukázky, například globální depozitní certifikáty (GDR), a deriváty. Pokud jsou depozitní poukázky pro účely vypořádání zaměnitelné, lze je konvertovat do podkladových akcií, které se zařazují do akciových pozic daného národního trhu.

Dlouhé akciové pozice nástrojů, včetně podkladových nástrojů derivátů se označují kladným znaménkem a krátké akciové pozice nástrojů, včetně podkladových nástrojů derivátů se označují záporným znaménkem. Dlouhými a krátkými pozicemi pevných termínových operací se rozumí dlouhé a krátké pozice podkladových nástrojů těchto operací.

Kapitálový požadavek ke specifickému akciovému riziku se rovná součinu koeficientu 0,04 a hrubé akciové pozice, snížené o hrubou akciovou pozici vybraného portfolia. Kapitálový požadavek k obecnému akciovému riziku se rovná součtu součinů koeficientu 0,08 a absolutních hodnot čistých akciových pozic národních trhů.

Kapitálový požadavek k měnovému riziku

Povinná osoba stanovuje kapitálový požadavek k měnovému riziku, pokud celková měnová pozice přesahuje 2 % z kapitálu. Kapitálový požadavek k měnovému riziku se stanoví u vybraných nástrojů obchodního a investičního portfolia obsahujících úrokové, akciové nebo komoditní pozice v cizích měnách, včetně pozic majících charakter cizí měny.

Dlouhé měnové pozice nástrojů včetně podkladových nástrojů derivátů, se označují kladným znaménkem a krátké měnové pozice nástrojů včetně podkladových nástrojů derivátů, se označují záporným znaménkem. Dlouhými a krátkými měnovými pozicemi pevných termínových operací se rozumí dlouhé a krátké měnové pozice podkladových nástrojů těchto kontraktů. Čistá měnová pozice v cizí měně je součet dlouhých a krátkých měnových pozic v této měně. Tato pozice je dlouhá, pokud je uvedený součet kladný, nebo je krátká, pokud je uvedený součet záporný. Čistá měnová pozice v korunách je součin koeficientu minus 1 a čisté měnové pozice v cizích měnách, která je součtem jednotlivých čistých měnových pozic v cizích měnách, tato pozice je dlouhá, pokud je tento součet záporný, nebo je krátká, pokud je tento součet kladný.

Kapitálový požadavek ke komoditnímu riziku

Kapitálový požadavek ke komoditnímu riziku se stanoví z komoditních nástrojů obchodního a investičního portfolia. Komoditními nástroji jsou nástroje, které mají alespoň jednu komoditní pozici.

Dlouhé komoditní pozice nástrojů včetně podkladových nástrojů derivátů se označují kladným znaménkem a krátké komoditní pozice nástrojů včetně podkladových nástrojů derivátů se označují záporným znaménkem. Dlouhými a krátkými pozicemi pevných termínových operací se rozumí dlouhé a krátké pozice podkladových nástrojů těchto operací.

Kapitálový požadavek ke komoditnímu riziku se rovná součtu kapitálových požadavků pro každou jednotlivou komoditu vypočtených podle zjednodušené metody, metody splatností nebo metody marží.

Pravidla angažovanosti

Angažovanost investičního portfolia vůči osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob se rozumí, v případě banky a družstevní záložny jakákoliv expozice představovaná aktivem v jeho účetní hodnotě před snížením o opravné položky nebo podrozvahovou položku v účetní hodnotě bez odečtení rezerv, vždy bez aplikace rizikových vah nebo konverzních faktorů.

Angažovanost investičního portfolia vůči osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob nesmí přesáhnout 25 % součtu původního a dodatkového kapitálu sníženého o odčitatelné položky. Angažovanost investičního portfolia vůči osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob nesmí přesáhnout 20 % součtu původního a dodatkového kapitálu sníženého o odčitatelné položky, pokud je osobou nebo členem ekonomicky spjaté skupiny osob ovládající osoba nebo ovládaná osoba povinné osoby, případně ovládané osoby takové ovládající osoby, nebo jiná osoba s úzkým propojením. Úhrn velkých angažovaností investičního portfolia vůči osobám nebo ekonomicky spjatým skupinám osob nesmí přesáhnout 800 % součtu původního a dodatkového kapitálu sníženého o odčitatelné položky.

Angažovanost obchodního portfolia vůči osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob se rozumí součet dlouhých pozic (úrokové pozice, akciové pozice, expozice vůči fondům kolektivního investování, expozice z repo obchodů, expozice derivátů).

Pro každou osobu se stanoví rozdíl mezi angažovaností investičního portfolia odpovídající limitu a angažovaností investičního portfolia vůči osobě po případném vyloučení expozic z angažovanosti. Tento kladný rozdíl se nazývá zbytková angažovanost vůči osobě.

Uveřejňování informací

Povinná osoba uveřejňuje údaje o sobě, o složení akcionářů nebo členů, o struktuře konsolidačního celku, jehož je součástí, o své činnosti a finanční situaci na individuálním základě.

Dále jsou uveřejňovány informace o plnění pravidel obezřetného podnikání na individuálním základě – údaje o strategiích a postupech řízení rizik, údaje o kapitálu, údaje o kapitálové přiměřenosti a výši kapitálových požadavků, a doplňující informace k jednotlivým rizikům, a dále údaje o plnění pravidel obezřetného podnikání na konsolidovaném základě.

3.3.2 Opatření ČNB o standardech řízení likvidity bank

Účelem tohoto opatření je stanovit základní standardy řízení likvidity, které jsou banky a pobočky zahraničních bank (dále jen „banky“) povinny dodržovat. Dodržování standardů stanovených tímto opatřením vytváří předpoklady pro plnění zákonné povinnosti bank udržovat trvale svou platební schopnost v české měně i cizích měnách. Standardy stanovené v tomto opatření je třeba považovat za minimální požadavky na obezřetnost v oblasti řízení likvidity a banka je povinna je rozvinout s ohledem na svou velikost a způsob řízení stejně jako na typ, povahu a složitost činností, které vykonává. Pobočky zahraničních bank nemusí samostatně dodržovat ty standardy řízení likvidity, jejichž dodržení prokazatelně zajišťuje centrála banky.

Banka musí mít vhodnou strategii řízení likvidity, která obsahuje hlavní zásady, jež banka uplatňuje při řízení likvidity. Strategie řízení likvidity vychází z předpokladu, že řízení rizika likvidity je každodenní proces.

Strategie řízení likvidity stanoví zejména metody pro měření a sledování rizika likvidity, metody a postupy pro omezení rizika likvidity, zásady pro řízení likvidity v jednotlivých hlavních měnách, zásady pro zajištění dostatečné stabilizace a diverzifikace finančních zdrojů.

Banka vytvoří a udržuje efektivní a účinný systém vnitřní kontroly pro řízení likvidity, které je nedílnou součástí celkového vnitřního kontrolního systému banky.

3.3.3 Zákon o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků

Zákon č. 120/2007 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků na banky, spořitelní a úvěrová družstva, obchodníky s cennými papíry a na instituce elektronických peněz (někdy též označovaný jako zákon Basel II). V souvislosti s transpozicí směrnic Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES a 2006/49/ES upravujících nový koncept stanovování kapitálové přiměřenosti označovaný jako Basel II byl novelizován zákon o bankách, zákon o spořitelních a úvěrních družstvech, zákon o podnikání na kapitálovém trhu a zákon o platebním styku (posledně jmenovaný zákon z důvodu působnosti vybraných pravidel Basel II i na instituce elektronických peněz).

4. Měření bonity podniků v souvislosti s úvěrovým rizikem

Bonitou firmy rozumíme charakteristiku společnosti, která odpovídá požadavkům, které jsou na společnost kladeny.

Při sjednávání obchodů se pracovníci bank mohou setkávat s řadou různorodých klientů, můžeme je rozdělit podle několika hledisek:

- fyzické a právnické osoby,
- tuzemce a cizozemce,
- podnikatele a nepodnikatele.

Všechny osoby musí prokázat následující skutečnosti:¹⁶

- existenci a právní subjektivitu,
- morální zachovalost,
- způsobilost vstupovat do závazků,
- schopnost ručení za plnění závazků.

Podnikatelé, ať fyzické nebo právnické osoby, se identifikují listinami, dokládajícími jejich zápis do obchodního rejstříku, v případě fyzických osob nezapsaných v obchodním rejstříku se uvádí: jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo. Morální zachovalost se u fyzických osob prokazuje jednak výpisem z rejstříku trestů a dále účetními výkazy. Obdobně u právnických osob se požaduje předložení údajů o finančním hospodaření.

Právní úpravu, týkající se právnických osob, jako například definice, jednání za společnost nebo ručení za závazky společnosti, nalezneme v příslušných paragrafech obchodního zákoníku.

4.1 Analýza úvěruschopnosti dlužníka

Při posuzování úvěruschopnosti dlužníka se rozlišuje na nepodnikatele a podnikatelské subjekty. V případě podnikatelských subjektů je třeba analyzovat jak minulou, tak současnou finanční situaci.

Důležitým aspektem je charakteristika finanční a majetkové struktury podniku. Statický pohled na majetkovou a finanční strukturu podniku zachycuje bilance podniku (rozvaha).

---

¹⁶ Pavelka, F.; Bardová, D.; Opltová R.: Úvěrové obchody, Bankovní institut vysoká škola a.s., Praha, 2001, str.104

Optimální míra zadluženosti

Optimální míra zadluženosti je taková, kdy náklady na celkový kapitál společnosti jsou minimální. K výpočtu celkových nákladů lze použít vzorce:¹⁷

$$WACC = i(1 - IT) * \frac{BC}{CE} + \frac{D + \delta DE}{CO} * \frac{BC}{CE}$$

kde:

WACC	jsou celkové průměrné náklady na kapitál,
BC	je cizí kapitál,
i	je průměrný úrokový náklad na cizí kapitál,
IT	je sazba daně z příjmů,
CE	je celkový kapitál – suma všech pasiv,
D	jsou dividendy,
δDE	je požadované zvýšení dividendy,
CO	je vlastní kapitál.

4.2 Analýza celkového podnikatelského rizika

Jedná se o důkladné prozkoumání celkové situace žadatele a jeho podnikatelského záměru. Dochází k získávání a rozboru informací o kvalitativních a kvantitativních vlastnostech analyzovaného objektu. Z kvalitativních znaků se hodnotí například image společnosti, cíle společnosti, úroveň řízení, kvalita investičního majetku, počet nemovitostí, likvidita akcií, a další. V případě kvantitativních znaků se vychází z dat obsažených v účetních výkazech.

Důležitou součástí je posouzení úvěrového návrhu. Musí být pečlivě zváženy všechny jeho body. Zejména se posuzuje účel úvěru, který musí být jasně definovaný a srozumitelný, dále požadovaná částka úvěru, která by měla být v rozumném poměru k vlastním zdrojům klienta, a v neposlední řadě doba splatnosti, míra využití vlastních zdrojů, nabízené zajištění.

4.2.1 Finanční analýza

Finanční analýza představuje hodnocení minulosti, současnosti a předpokládaného finančního hospodaření společnosti. Snaží se o zmapování finančního zdraví firmy.

Finanční analýza vychází především z účetních výkazů, zejména z Rozvahy, Výkazu zisků a ztrát a Výkazu peněžních toků. Možný způsob sestavení těchto výkazů je znázorněn na následujících obrázcích (obrázek 4-1, obrázek 4-2, a obrázek 4-3).

---

¹⁷ Pavelka, F.; Bardová, D.; Opltová R.: Úvěrové obchody, Bankovní institut vysoká škola a.s., Praha, 2001, str. 120

Obrázek 4-1: Rozvaha dle IAS/IFRS

Aktiva	ROZVAHA
Pasiva	
Dlouhodobá aktiva Pozemky, budovy a zařízení Dlouhodobé finanční investice Nehmotná aktiva Podílové CP, účasti Dlouhodobé pohledávky Odložená daňová aktiva Krátkodobá aktiva Zásoby Obchodní pohledávky Obchodovatelné CP Peníze a peněžní ekvivalenty	Kapitál a fondy Upsaný kapitál Emisní ážio Vlastní akcie Rezervní a jiné fondy Kumulované výdělků (HV) Menšinový podíl Dlouhodobé závazky Úročené výpůjčky Odložené daňové závazky Zaměstnanecké požitky Odložené výnosy – vládní dotace Rezervy Krátkodobé závazky Krátkodobé úročené výpůjčky Obchodní závazky Jiné závazky Splatné daně Krátkodobá část rezerv
Celkem AKTIVA	Celkem PASIVA

Zdroj: Myšková, R.: Účetní výkaznictví. Univerzita Pardubice, Pardubice, 2004

Rozvaha představuje přehled majetku a závazků podniku k určitému datu. Na základě vztahu mezi aktivy a pasivy lze posuzovat finanční rovnováhu podniku a jeho schopnost plnit závazky své.

Obrázek 4-2: Výkaz zisků a ztrát

Náklady	VÝSLEDOVKA
Výnosy	
Úbytek prodaného zboží Snížení stavu výrobků Materiál a externí výkony Osobní náklady Odpisy Ostatní provozní náklady <i>Provozní výsledek (zisk)</i>	Tržby za zboží Tržby za výrobky /služby Zvýšení stavu výrobků a nedokončené výroby Aktivace výkonů vlastní výroby Ostatní provozní výnosy <i>Provozní výsledek (ztráta)</i>
Finanční náklady Daň ze zisku z běžné činnosti <i>Výsledek z běžné činnosti po zdanění (zisk)</i>	Finanční výnosy <i>Výsledek z běžné činnosti po zdanění (ztráta)</i>
Mimořádné náklady Daň z mimořádného výsledku Ostatní daně Výsledek za účetní období po zdanění (zisk)	Mimořádné výnosy Výsledek za účetní období po zdanění (ztráta)

Zdroj: Myšková, R.: Účetní výkaznictví. Univerzita Pardubice, Pardubice, 2004

Výsledovka, neboli výkaz zisků a ztrát obsahuje přehled výnosů a nákladů z jednotlivých činností podniku za určité období, a hospodářský výsledek jako rozdíl mezi výnosy a náklady.

Obrázek 4-3: Výkaz Cash-flow

Počáteční stav peněžních prostředků
čistý zisk odpisy změna stavu zásob změna stavu pohledávek změna stavu závazků
CF z provozní činnosti
změna stavu dlouhodobých závazků změna vlastního kapitálu z vybraných operací
CF z finanční činnosti
Přírůstek fixních aktiv Výnosy z prodeje fixních aktiv Úhrada komplexního pronájmu
CF z investiční činnosti
CF celkem
Konečný stav peněžních prostředků

Zdroj: Myšková, R.: Účetní výkaznictví. Univerzita Pardubice, Pardubice, 2004

Výkaz Cash-flow obsahuje pohyby skutečných peněžních prostředků.

V přístupech k finanční analýze můžeme najít rozdíly zejména kvůli zájmovým skupinám, které ji provádějí (věřitelé, akcionáři a management).

Mezi krátkodobé věřitele můžeme zařadit komerční banky, dodavatele nebo obchodníky. Tyto subjekty bude zajímat především solventnost, jejich prioritou je, aby firma hradila své závazky.

Dlouhodobí věřitelé, jako jsou komerční banky poskytující hypoteční úvěry, penzijní fondy či pojišťovny, které půjčují peněžní prostředky i na dobu několika desítek let. Analýza se zaměřuje na očekávanou finanční budoucnost firmy.

Akcionáře zajímá likvidita, solventnost a vztah mezi budoucími zisky a cash flow k dlouhodobým závazkům. Dividendy totiž představují poslední platbu ze zisku, která se uskuteční až po zaplacení předchozích povinností.

Pro management je důležitá finanční analýza v celém svém rozsahu.

4.2.1.1 Ukazatele finanční analýzy

Likvidity

$$\text{Ukazatel běžné likvidity} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Ukazatel pohotové likvidity} = \frac{\text{oběžná aktiva} - \text{zásoby}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

$$\text{Ukazatel okamžité likvidity} = \frac{\text{hotovost} + \text{ekvivalenty hotovosti}}{\text{krátkodobé závazky}}$$

Rentability

$$\text{ROE (Rentabilita vlastního kapitálu)} = \frac{\textit{zisk}}{\textit{vlastní kapitál}}$$

$$\text{ROA (Rentabilita celkového kapitálu)} = \frac{\textit{zisk}}{\textit{aktiva celkem}}$$

$$\text{ROS (Rentabilita tržeb)} = \frac{\textit{zisk}}{\textit{tržby}}$$

Aktivita (vázanost kapitálu na jednotlivé složky aktiv)

$$\text{Doba obratu zásob} = \frac{\textit{zásoby} * 360}{\textit{náklady}}$$

$$\text{Doba obratu pohledávek} = \frac{\textit{pohledávky z obchodního styku} * 360}{\textit{tržby}}$$

$$\text{Rychlost obratu} = \frac{\textit{tržby nebo náklady}}{\textit{zvolená aktiva nebo pasiva}}$$

Zadluženosti

$$\text{Celková zadluženost} = \frac{\textit{cizí zdroje}}{\textit{celková pasiva}}$$

$$\text{Ukazatel samofinancování} = \frac{\textit{vlastní kapitál}}{\textit{celková pasiva}}$$

$$\text{Ukazatel finanční páky} = \frac{\textit{celková aktiva (pasiva)}}{\textit{vlastní kapitál}}$$

4.2.2 Analýza podnikatelského záměru

Podnikatelský plán je operačním nástrojem, který pomáhá při řízení společnosti. Peněžní ústav využívá podnikatelský plán jako jeden z nejdůležitějších podkladů pro zhodnocení úvěrového případu jako takového, pro zhodnocení bonity. Hodnocení bonity zahrnuje zpracování podkladů předložených klientem tak, aby výstupem byly informace důležité pro zhodnocení, zda a za jakých podmínek lze úvěr poskytnout, a případně jaké opatření je nutno přijmout pro minimalizaci rizika spojeného s návratností půjčených finančních prostředků.

Banka analyzuje jak objektivní tak subjektivní podmínky úspěchu podnikatelského záměru. Mezi objektivní podmínky patří zejména podmínky dané okolím a to jak okolím přímým, které je tvořeno konkurenty, dodavateli, odběrateli, zákazníky a trhem práce, tak nepřímým okolím, které je ovlivňováno faktory politickými, sociálními, ekonomickými

a technologickými. Mezi subjektivní podmínky můžeme zařadit: charakter společnosti, její umístění, management a personální vybavení.

Banka při posuzování úvěru hodnotí také to, zda se jedná o nového klienta, nebo stávajícího, jak dlouho s klientem spolupracuje, dále je třeba ověřit loajalitu klienta. Velké riziko obvykle představují klienti, kteří často mění banku.

4.2.3 Stanovení bonity

Banka se obecně zaměřuje na analýzu dvou druhů bonity a to bonitu klienta a bonitu úvěrového obchodu. Bonita klienta znamená zjišťování, zda klient v okamžiku rozhodování o úvěrovém obchodu splňuje všechny podmínky pro poskytnutí úvěru. Hodnocením bonity úvěrového obchodu rozumíme komplexní posouzení investičního záměru, očekávanou návratnost a kvalitu zajištění. Jedná se o ekonomické prověření klienta. Výsledek hodnocení se vyjadřuje v nějaké škále.

4.2.3.1 Metody stanovení bonity¹⁸

Rychlý test

Při rychlém testu je uvažována určitá množina ukazatelů, jsou určeny komparační hodnoty a žádoucí trend pro tyto ukazatele. Výběr ukazatelů je podmíněn požadavky, kladenými na cíl analýzy.

Poté dochází k porovnání hodnot všech ukazatelů. Pokud je hodnota ukazatele příznivá, pak se jí přidělí jeden bod, je-li nepříznivá, bod se nepřidělí.

Bonita se určí poměrem: $\frac{m}{n}$

kde n je počet ukazatelů, a m je součet získaných bodů. Tento poměr je v intervalu $\langle 0,1 \rangle$. Hodnota nula odpovídá nejnižší bonitě společnosti, hodnota jedna potom nejvyšší bonitě společnosti. Interval je rozdělen na úseky, které odpovídají jednotlivým položkám škály.

Podrobnější test

Jedná se o rozvinutí rychlého testu. Opět se uvažuje určitá množina ukazatelů, ale komparační kritéria se vyvíjejí ve tvaru intervalu respektive jedné hodnoty, která může být respektována uzavřeným intervalem se stejnými mezemi, a je uvažován žádoucí trend

---

¹⁸ Sekerka, B.: Finanční analýza společnosti na bázi účetních výkazů. Profess, Praha, 1996

ukazatele. Pro jednotlivé intervaly se vypočte jejich střed, kterému se přiřadí ohodnocení nula. Krajním bodům intervalu se v závislosti na trendu příznivosti ukazatele přiřadí hodnoty -1 a 1. Hodnoty uvnitř intervalu jsou ohodnoceny podle vzdálenosti od středu se znaménkem vyplývajícím z trendu. Hodnoty vně intervalu jsou ohodnoceny hodnotami -1 a 1 s ohledem na trend příznivosti.

Bonita se určí poměrem: $\frac{m}{n}$

kde n je počet ukazatelů, a m je součet získaných bodů. Tento poměr je v intervalu $< -1,1 >$. Hodnota -1 odpovídá nejnižší bonitě společnosti a hodnota 1 potom nejvyšší bonitě společnosti. Interval je poté rozdělen na úseky odpovídající stanovené škále.

Bonita podle hodnocení aspektů

Při stanovování bonity společnosti se posuzuje několik aspektů. Každý z nich postihuje určitou stránku společnosti. Každému aspektu odpovídá určitá množina ukazatelů. Provádí se ohodnocení aspektu na základě bodového vyhodnocení ukazatelů, které aspekt postihují. Na základě úhrnného počtu bodů se provede ohodnocení jako v předešlém případě a dojde k přiřazení příslušného výroku podle zvolené škály hodnocení.

Po zhodnocení všech aspektů se přikračuje ke stanovení souhrnného náhledu na společnost. Při tom se ve vzájemném vztahu vychází z výsledků získaných při hodnocení dílčích aspektů. Škála výsledného hodnocení může, ale nemusí být shodná se škálou hodnocení aspektů.

Bonita podle stupnic hodnocení a priorit

Každý z ukazatelů se hodnotí v rámci zvolené stupnice hodnocení, která může být např. stanovena body, přičemž vyšší počet bodů bude značit lepší hodnocení. Každému ukazateli je vzestupně přiřazena jeho významnost (priorita). Uvažujeme množinu ukazatelů stejné priority a zjišťujeme počty ukazatelů, které odpovídají jednotlivým případům stupnice hodnocení. Tyto počty lze statisticky vyhodnotit.

Bonita určovaná metodou rozpoznávání obrazů

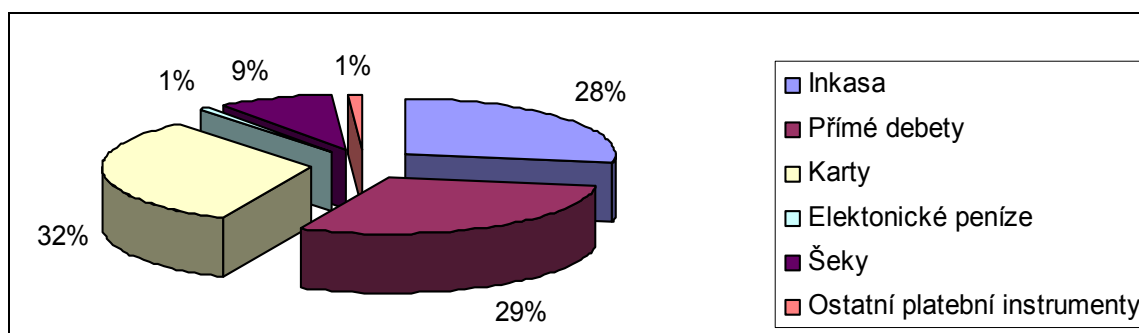
Tyto metody jsou založeny na stanovení míry podobnosti (vzdálenosti) a shlukování objektů do podobných skupin. Někdy bývají nazývány shlukovou analýzou nebo metodou rozpoznávání obrazů. Příslušnost objektu ke shluku je odvozuje od zvolené míry podobnosti a proto nemusí respektovat jiná hlediska (např. odvětví).

5. Elektronické peníze

Jednou z klíčových funkcí banky je zajišťování platebního styku. Banky potřebují systém pro zpracování debetů a kreditů bankovních transakcí. Kvalita platebního styku je pro banky důležitá. Platební styk můžeme dělit na hotovostní a bezhotovostní. Při hotovostním peněžním styku dochází předáváním bankovek a mincí mezi plátcem a příjemcem. V případě bezhotovostního platebního styku dochází k transferu peněz ve formě zápisu na účtech plátce příjemce.

Bezhotovostní platební styk se realizuje pomocí několika nástrojů, jsou to zejména: bankovní úhrady, inkaso, šeky, směnky, platební karty, elektronické peníze. Jejich relativní důležitost je znázorněna na grafu č. 5-1. Užívání bezhotovostního platebního styku v posledních letech nabývá na významu.

Graf 5-1: Relativní důležitost platebních instrumentů v EU (v %)

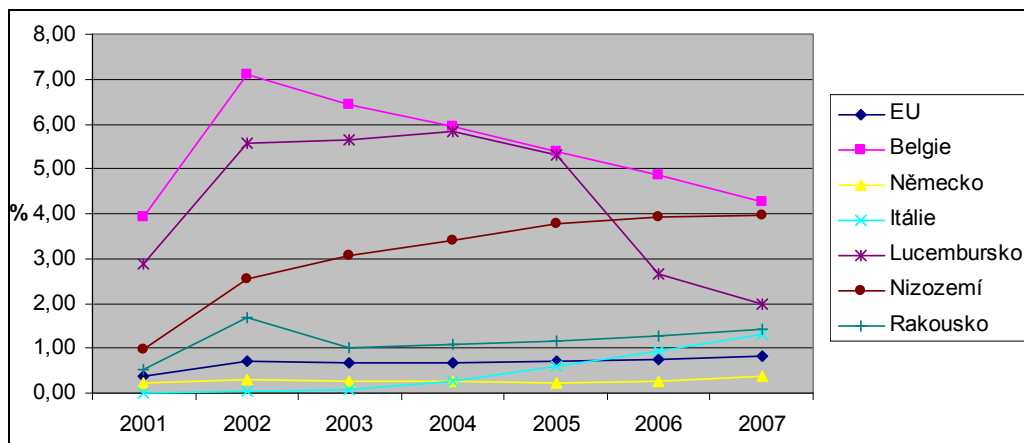

Zdroj: http://www.ecb.int/stats/payments/paym/html/payments_p_IEM.NP.Z0Z.Z.en.html

V posledních letech je patrný stále výraznější rozmach elektronických peněz v některých zemích Evropské unie, jak to udává následující graf (graf č. 5-2). Nejvýraznější nárůst můžeme pozorovat v roce 2002. Poté dochází například v Belgii nebo Lucembursku k poklesu. Ovšem ze souhrnných dat za celou Evropskou unii je patrný nárůst.

Graf 5-2: Relativní význam elektronických peněz v EU (v %)

Zdroj: http://www.ecb.int/stats/payments/paym/html/payments_p_IEM.NP.Z0Z.Z.en.htm

5.1 Zákon o platebním styku

Problematiku elektronických peněz v České republice upravuje zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku). Vydávání a užívání elektronických platebních prostředků je upraveno v třetí části tohoto zákona.

Touto částí zákona se musí řídit banky, pobočky zahraničních bank, Česká národní banka, spořitelní a úvěrní družstva, instituce elektronických peněz, dále zahraniční banky a zahraniční instituce elektronických peněz, které vykonávají činnost na území České republiky na základě jednotné licence podle zákona o bankách, a dále jiné osoby, které vydávají elektronické platební prostředky jako podnikání, vydávají-li všechny tyto subjekty elektronické platební prostředky na území České republiky, dále je tento zákon závazný pro osoby, které na základě smlouvy s vydavatelem užívají elektronický platební prostředek.

Elektronickým peněžním prostředkem je (podle §15 výše citovaného zákona) platební prostředek, který uchovává peněžní hodnotu v elektronické podobě. Jedná se o prostředek vzdáleného přístupu k peněžní hodnotě, při jehož užívání se zpravidla vyžaduje identifikace držitele osobním identifikačním číslem přiděleným vydavatelem nebo identifikace jiným způsobem.

Elektronickými penězi je peněžní hodnota, která představuje pohledávku za vydavatelem, je uchovávána na elektronickém peněžním prostředku, je vydávána proti

přijetí peněžních prostředků v hodnotě ne nižší, než je hodnota vydávaných elektronických peněz, a je přijímaná jako platební prostředek jinými osobami než jejich vydavatelem.

Česká národní banka za účelem ochrany držitelů vydává vzorové obchodní podmínky, které obsahují úpravu vzájemných práv a povinností vydavatelů a držitelů.

Osoby, které mohou vydávat elektronické peníze stanovuje §18a, jsou to:

- a) banky a pobočky zahraničních bank, mají-li v jim udělené licenci uvedenu činnost vydávání a správu platebních prostředků,
- b) zahraniční banky, pokud je k vydávání platebních prostředků na území České republiky opravňuje jednotná licence podle zákona o bankách,
- c) spořitelní a úvěrní družstva pro své členy, mají-li v jim uděleném povolení uvedenu činnost vydávání a správu platebních prostředků,
- d) instituce elektronických peněz,
- e) zahraniční instituce elektronických peněz, které vykonávají činnost podle tohoto zákona na území České republiky na základě jednotné licence,
- f) Česká národní banka,
- g) jiné osoby na základě povolení České národní banky.

Instituce elektronických peněz je akciová společnost nebo evropská společnost se sídlem na území České republiky, která vydává elektronické peníze a které k výkonu této činnosti udělila Česká národní banka licenci. Činnosti institucí elektronických peněz podléhá dohledu vykonávanému Českou národní bankou. Instituce elektronických peněz nemůže provádět jiné činnosti, než ty, které má uvedeny v licenci.

Instituce elektronických peněz je povinna předávat České národní bance informace pro účely provádění dohledu na individuálním i konsolidovaném základě. Způsob, strukturu, obsah a lhůty pro předávání informací stanoví Česká národní banka opatřením (Opatření České národní banky č. 3 ze dne 16. prosince 2008 o uveřejňování údajů institucemi elektronických peněz, Opatření České národní banky č. 4 ze dne 16. prosince 2008 o předkládání výkazů institucemi elektronických peněz České národní bance).

Seznam výkazů, předkládaných České národní bance institucemi elektronických peněz, včetně názvu, periodicity a termínů jejich předkládání je uveden v příloze F. Výkazy jsou České národní bance předány v elektronické formě pomocí internetové aplikace ČNB pro sběr dat od nebankovních subjektů, která je dostupná na internetových stránkách ČNB.

Instituce elektronických peněz podle opatření ČNB uveřejňuje údaje o složení akcionářů s podílem na základním kapitálu instituce elektronických peněz nebo na hlasovacích právech. Instituce elektronických peněz dále uveřejňuje údaje o své činnosti: předmět podnikání zapsaný v obchodním rejstříku a přehled činnosti, které vykonává. Dále musí uveřejňovat finanční ukazatele: čtvrtletní rozvahu, čtvrtletní výkaz zisku a ztráty, poměr kapitálu a celkových finančních závazků z vydaných elektronických peněz. Výše zmíněné údaje jsou uveřejňovány na internetové adrese instituce elektronických peněz.

5.2 Právní úprava podle EU

Problematiku elektronických peněz upravuje také směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/46/ES ze dne 18. září 2000 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetném dohledu nad touto činností. Pro účely této směrnice lze elektronické peníze považovat za elektronickou náhradu mincí a bankovek, které se ukládají na elektronickém médiu, jako jsou čipová karta nebo paměť počítače, a které jsou obecně určeny pro uskutečňování elektronických plateb v omezené výši.

Úvěrovým institucím je povoleno vydávat a spravovat platební prostředky, včetně elektronických peněz a provádět tuto činnost v celém Společenství pod podmínkou vzájemného uznávání a jednotného systému obezřetného dohledu, který je vůči nim uplatňován v souladu s evropskými bankovními směrnicemi.

5.3 Druhy elektronických peněz

Elektronické peníze lze dělit podle několika hledisek. Praktické je dělení elektronických peněz podle jejich povahy na:

- *Token-based elektronické peníze* jsou opravdovou virtuální kopií skutečných mincí. Existují v předem definovaných hodnotách, které je pro rozměnění třeba poslat do vydávající banky. Každé minci je přitom přidělena určitá jedinečná číselná (registrační) hodnota, jejíž existence má zabránit tzv. doublespending efektu (možnosti použít některou minci pro zaplacení dvakrát - jakýsi zvláštní druh podvodu). Z toho také vyplývá, že každá "mince" je použitelná pouze jednou. Typickým příkladem je Ecash od firmy Digicash.
- *Balance-based elektronické peníze* jsou častější a mají podobu pouhého kladného nebo záporného zůstatku na elektronickém účtu. Typickým případem je český internetový platební systém I LIKE Q.

Dalším kritériem, podle kterého můžeme elektronické peníze dělit, je jejich samotná implementace:

- *Card-based elektronické peníze*, jak už název napovídá, jsou takové elektronické peníze, které jsou uloženy na nějakém přenosném médiu, typicky kartě s integrovaným obvodem obsahujícím mikročip (smart karta). Tato "elektronická peněženka" zajišťuje různé kryptografické funkce a hlavně s ní můžeme platit i v reálném světě. Jako příklad můžeme uvést předplacené karty MasterCard, VISA.
- *Software-based elektronické peníze* jsou takové, které se spravují přes software nainstalovaný na PC či PDA, běžícím pod standardním operačním systémem. Typické použití je pouze přes počítačové sítě, jako je Internet.

Podle povahy emitenta členíme elektronické peníze na:

- *Bankovní* - takové, které vydává právnická osoba disponující bankovní licencí podle ustanovení zákona o bankách;
- *Nebankovní*.

Prvním státem, který zahrnul vydávání všech podob elektronických peněz do bankovních obchodů a omezil tak právo jejich vydávání jen na subjekty s bankovní licencí, bylo na podzim roku 1997 Německo. Reagovalo tak tehdy na doporučení tehdejšího Evropského měnového institutu.¹⁹

Obsluha běžných a vkladových účtů, ale i termínovaných vkladů nebo investic, správa penzijního připojištění, vyřízení hypotéky či stavebního spoření, to vše se dá ovládat přes počítač. Stále více klientů si žádá elektronickou podporu k různým bankovním produktům. Banky reagují na vývojové trendy a potřeby klientů, rozšiřují nabídku produktů elektronického bankovníctví a zaměřují se na další zvýšení bezpečnosti takto prováděných transakcí a ochranu dat klientů.

---

¹⁹ <http://www.ikaros.cz/node/834>, cit. 1.4.2009

6. Změna v rozhodování bank vlivem zavádění Basel II

Orgánem regulace a dohledu nad finančním trhem je Česká národní banka. Pečuje o stabilitu finančního systému a bezpečný a plynulý rozvoj finančního trhu. Česká národní banka se stará nejen o dodržování právních předpisů, ale zaměřuje se i na zvyšování konkurenceschopnosti, transparentnosti a důvěryhodnosti ve vztahu k veřejnosti.

Česká národní banka má zákonnou povinnost vydat Zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem. Tato zpráva informuje veřejnost o aktivitách v oblasti dohledu nad finančním trhem.

Od 1. ledna 2008 je při výkonu dohledu v České národní bance aplikován funkcionální model jakožto další krok v integraci dohledových útvarů České národní banky. Tímto dnem zahájily svou činnost nově založené sekce regulace a analýz finančního trhu, licenčních a sankčních řízení a dohledu nad finančním trhem. Činnost dohledu nad finančním trhem se v novém organizačním uspořádání řídí jednotnou koncepcí dohledu. Česká národní banka se jako integrovaný orgán regulace a dohledu zaměřila na sjednocení pravidel pro udělování licencí a povolení a sjednocení postupů při výkonu dohledu. Při prosazování jednotné koncepce dohledu i při vlastním výkonu dohledu ČNB zohledňuje individuální rizikové profily jednotlivých dohlížených subjektů.

Změny legislativy v roce 2007 souvisely zejména s implementací nových směrnic, upravující kapitálovou přiměřenost – Basel II. Byly novelizovány některé zákony (zákon o bankách, zákon o platebním styku). V roce 2006 došlo ke sjednocení dohledových činností pod správu ČNB, docházelo ke sblížování postupů při výkonu dohledu. ČNB se zaměřuje na sjednocení pravidel pro udělení licencí a povolení k podnikání na finančním trhu. Česká národní banka bude, jak při vlastním výkonu dohledu, tak při prosazování jednotné koncepce dohledu, respektovat individuální rizikové profily jednotlivých subjektů.

Záměrem v oblasti regulace finančního trhu je přispět k harmonizaci přístupu na evropské úrovni.

Basel II znamenal zásadní změnu v regulaci bankovního sektoru. ČNB zahájila přípravu na implementaci již v počátečním stádiu formování nových pravidel a na jejich tvorbě se aktivně podílela prostřednictvím aktivní účasti v pracovních skupinách Basilejského výboru bankovního dohledu.

6.1 Pracovní skupina Basel II

Od roku 2002 do roku 2006 fungovala Pracovní skupina Basel II, což byl společný projekt České národní banky, České bankovní asociace a Komory auditorů České republiky. Projekt Basel II byl ukončen ještě před dokončením projednání a schvalování nové legislativy v ČR. Zbývající aktivity, k jejichž zabezpečení bylo výhodné využít společné platformy bank na půdě ČBA, byly po dohodě svěřeny Komisi ČBA pro bankovní regulaci.

Hlavními cíli projektu bylo uplatnění stanovisek k finálním verzím Nové Basilejské kapitálové dohody (NBCA) a směrnice o kapitálové přiměřenosti EU, zajištění jednotného chápání pravidel a požadavků stanovených v NBCA a Směrnici o kapitálové přiměřenosti, vzájemná informovanost a spolupráce, přibližování legislativních návrhů co nejvíce legislativě EU.

Projekt byl rozdělen do tří fází:

1. Přípravná a analytická fáze – tato fáze probíhala před vydáním konečné verze doporučení NBCA a Směrnice o kapitálové přiměřenosti. V rámci této fáze bylo důležité seznámení se s hlavními postupy a požadavky stanovenými v novém konceptu, vzájemné vyjasnění terminologie, shromažďování a studium informací o současných světových trendech v bankovníctví a jeho regulaci, vzdělávání pracovníků bankovního dohledu, vyhodnocování dopadů zavedení na výši kapitálového vybavení bank a do jejich hospodaření, konzultace a výměna zkušeností se zahraničními regulátory za účelem zajištění konsistentního přístupu.
2. Legislativní a plánovací fáze – probíhala od vydání NBCA a Směrnice o kapitálové přiměřenosti do vydání příslušné české legislativy. Mezi hlavní úkoly patří iniciace potřebných změn v legislativě tak, aby byl vymezen právní rámec pro postupy bankovního dohledu v souladu s požadavky NBCA a Směrnice o kapitálové přiměřenosti, dalším úkolem byla novelizace pravidel pro zveřejňování informací, účast bank a auditorů na přípravách příslušných návrhů, aby byla zajištěna vzájemná informovanost, stanovení interních postupů a metodiky pro výkon bankovního dohledu v podmínkách nového konceptu.
3. Implementační fáze – od vydání české legislativy do nabytí její účinnosti, prakticky již paralelně s legislativní fází. Hlavním úkolem budou uplatnění nových postupů

a kontrola dodržování nových požadavků a sledování transparentnosti uplatňovaných postupů a rozhodovacích procesů.

Předpokladem dosažení cílů nové koncepce stanovení kapitálové přiměřenosti je i aktivní zapojení do mezinárodních institucí. Česká národní banka je zastoupena, jak v pracovních skupinách, které působí při Basilejském výboru bankovního dohledu, tak i ve skupinách působících v rámci evropských struktur, kde jsou jednotlivá témata řešena na pracovní úrovni a Česká národní banka tak získává informace a podílí se na implementaci a jednotném chápání Basel II v rámci EU.

6.2 Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru

Kapitálová přiměřenost má v oblasti bankovní regulace a dohledu nezastupitelný význam.

Regulační kapitál bankovního sektoru se v průběhu roku 2008 zvýšil o 18,9 mld. Kč (tj. 8,9 %) na celkových 230,8 mld. Hodnota Tier 1 vzrostla v roce 2008 o 29,4 mld., tedy o 15,4 %, na celkových 219,8 mld. Na navýšení této složky kapitálu má vliv ponechání části zisku z předchozích období ve formě nerozděleného zisku (navýšení o 16,7 mld.) a rezervních fondů (navýšení o 1,5 mld. oproti roku 2007). Hodnota Tier 2 v roce 2008 také vzrostla a to o 956 mil., tedy o 3,1 %, na celkových 32 mld. Má to za následek navýšení podřízeného dluhu. Kapitál Tier 3 nebyl ani v roce 2007 v tuzemském bankovním sektoru využíván (Kapitál Tier 3 představuje podřízený dluh s minimální pevnou lhůtou splatnosti dva roky).

Celkové kapitálové požadavky v bankovním sektoru v roce 2008 vzrostly o 2,9 mld. (tj. o 2 %), ovšem oproti předchozímu roku je to mnohem menší nárůst, v roce 2007 došlo k navýšení kapitálových požadavků o 12,4 %. Rozhodujícím rizikem tuzemského bankovního sektoru je úvěrové riziko, tomu odpovídá i váha kapitálového požadavku k tomuto riziku, která představovala 87 % celkového kapitálového požadavku. Kapitálové požadavky k úvěrovému riziku jsou zvyšovány zejména v důsledku růstu úvěrového portfolia bankovního sektoru. V metodice Basel II byly nově stanoveny kapitálové požadavky k operačnímu riziku, které je konstruováno zcela odlišně. Jeho stanovení vychází z ohodnocení rizika bank vyplývající z činnosti bank.

Bankovní dohled sleduje velmi pozorně vývoj ukazatele kapitálové přiměřenosti bank. Důvody spočívají zejména ve vývoji tohoto ukazatele v delším časovém období, kdy docházelo k jeho mírnému poklesu. Implementace Basel II představující nový přístup

k ohodnocování rizika a novou metodiku jeho měření znamená dokonalejší využití regulatorního kapitálu. Důraz na kvalitu řízení rizik, zejména úvěrového rizika, působí pozitivně na vývoj ukazatele kapitálové přiměřenosti i při snížení kapitálových požadavků.

6.3 Československá obchodní banka

6.3.1 Řízení rizik

Úvěrové riziko

ČSOB řídí úvěrové riziko pomocí hranic stanovených pro výši rizika, které je ochotna přijmout u jednotlivých protistran a v jednotlivých geografických regionech a odvětvích, přičemž monitoruje objemy úvěrového portfolia v těchto kategoriích ve vztahu k takto stanoveným limitům. Byl zaveden proces kontroly úvěrové kvality s cílem včas identifikovat možné změny úvěrové bonity protistran, a to včetně pravidelných kontrol zajištění. Limity pro jednotlivé smluvní strany se stanovují pomocí systému klasifikace úvěrového rizika, který každému posuzovanému přiřadí určitý ratingový stupeň Probability of Default (PD rating). Ratingy rizik procházejí pravidelnými revizemi. Proces kontroly úvěrové kvality Skupiny umožňuje posuzovat potenciální ztráty v důsledku rizik, jimž je vystavena, a přijímat nápravná opatření.

Do úvěrového procesu jsou implementovány interní ratingové modely (nástroje pro korporátní a SME klienty, obce, bytová družstva a ostatní klienty). Tyto modely byly vytvořeny v souladu s pravidly Basel II. Schvalovací proces je rozdělen do tří fází. Nejprve klientský pracovník zpracuje písemný úvěrový návrh, ve druhé fázi návrh prostuduje poradce nezávislý, na obchodních útvarech a zpracuje stanovisko, nakonec je na příslušné schvalovací úrovni přijato rozhodnutí. Nově vytvořené ratingové modely, které u každého klienta určují konkrétní pravděpodobnost defaultu, umožňují kvantifikovat úroveň případného rizika a na základě toho přizpůsobovat úvěrový proces.

V případě úvěrů pro retail a malé SME byl zaveden přístup IRB (Internal Rating Based). Zahrnuje vývoj skórovacích karet pro retailová portfolia v ČSOB, odhady klíčových parametrů, jako jsou PD, Exposure at Default (EAD) a Loss Given Default (LGD) v rámci definovaných skupin stejnorodých expozic (tzv. poolech) a proces jejich pravidelného přepočtu, validace a monitoringu.

K řízení úvěrových rizik, spojených s významnými portfolii retailových úvěrů, se používá několik modelů umožňujících predikci očekávané ztráty. Pravidelné zpětné

testování těchto modelů prokázalo vysokou přesnost prognózovaného vývoje. Využívání těchto modelovacích technik a zavedených skórovacích karet společně s uplatňovanými metodami řízení výrazně snižuje úvěrové riziko v segmentu retailových úvěrů, ačkoliv poměr schválených případů zůstává téměř neměnný.

Likviditní riziko

ČSOB udržuje portfolio různorodých snadno obchodovatelných aktiv, která mohou být snadno prodána v případě nepředvídatelného přerušení peněžních toků. Navíc udržuje povinné minimální rezervy u České národní banky ve výši 2 % z klientských vkladů. Likviditní pozice je vyhodnocována a řízena podle různých scénářů, které testují dopad různých události na ČSOB, přičemž některé scénáře obsahují události s dopadem na celý trh a některé scénáře události s dopadem pouze na ČSOB. Nicméně za nejdůležitější nástroj pro řízení likvidity je považován poměrový ukazatel Stock Liquidity Ratio (SLR). SLR je poměrový ukazatel likvidních aktiv Skupiny (hotovost, krátkodobá bankovní deposita a cenné papíry k okamžitému prodeji) a krátkodobých závazků (odčerpání hotovosti během 7 dnů, termínovaná deposita nad 10 mil. Kč se splatností v 7 dnech, 5 % z neterminovaných deposit a termínovaných deposit se splatností v 7 dnech, 10 % z úvěrových příslibů).

Tržní riziko

Představenstvo stanovilo limity pro úroveň rizika, které může být akceptováno. Je používána VaR metoda pro stanovení rizika držených pozic a k odhadu potenciální možné ekonomické ztráty na základě předpokladů pro různé změny v tržních podmínkách. VaR je metoda užívaná pro měření finančního rizika pomocí odhadu potenciální negativní změny v tržní hodnotě portfolia na dané hladině spolehlivosti a pro daný časový horizont. ČSOB používá lineární model hVaR pro úrokové a měnové riziko. Výpočet je založen na historických scénářích odvozených od dvouleté historie.

6.3.2 Kapitálová přiměřenost

ČSOB jako součást KBC Group (Skupiny KBC) aplikovala jednotný skupinový přístup k systému vnitřně stanoveného kapitálu (dále SVSK). Skupinový přístup k SVSK byl schválen jak vrcholnými orgány KBC, tak ČSOB. V přístupu jsou zohledňovány požadavky mateřského i lokálních regulačních orgánů.

Za implementaci systému vnitřně stanoveného kapitálu ve Skupině ČSOB je zodpovědný útvar Řízení rizik ČSOB, SVSK je aplikován na konsolidované úrovni.

System vnitřně stanoveného kapitálu je součástí celkového rámce řízení rizik včetně aplikovaných kontrolních mechanismů.

Plánovaná výše kapitálové potřeby je počítána metodou Value at Risk (VaR) pro jednoroční časovou periodu na úrovni pravděpodobnosti 99,96% (odpovídající cílové „AA“ úrovni ratingu skupiny KBC) s promítnutím diversifikačních efektů mezi jednotlivými entitami KBC skupiny. Zároveň je počítána i kapitálová potřeba pro Skupinu ČSOB jako samostatnou entitu v rámci KBC Group na úrovni pravděpodobnosti 99,9% s promítnutím diversifikačních efektů pouze v rámci Skupiny ČSOB. Dostupné kapitálové zdroje musí pokrývat kapitálové potřeby v obou variantách propočtu na tříleté plánovací období. V následující tabulce (Tabulka 6-1) jsou znázorněny kapitálové požadavky regulovaného konsolidačního celku. V tabulce 6-2 můžeme vidět údaje o kapitálu regulovaného konsolidačního celku.

Tabulka 6-1: Výše kapitálových požadavků regulovaného konsolidačního celku

Kapitálové požadavky (tis. Kč)		31.3.2008	30.6.2008	30.9.2008
1.	K úvěrovému riziku celkem	26 422 325	31 863 947	25 522 652
1.1.	<i>kapitálové požadavky k úvěrovému riziku při standardizovaném přístupu celkem</i>	<i>3 862 735</i>	<i>4 190 392</i>	<i>3 755 289</i>
	k expozicím vůči centrálním vládám a bankám	1 863	1 173	0
	k expozicím vůči institucím	65 597	123 906	113 532
	k podnikovým expozicím	2 752 476	2 848 599	1 961 611
	k retailovým expozicím	312 071	329 828	923 095
	k akciovým expozicím	286 555	180 198	131 205
	k ostatním expozicím	440 987	572 325	623 546
	k sekuritizovaným expozicím	3 186	134 363	2 300
1.2.	<i>kapitálové požadavky k úvěrovému riziku (včetně rizika rozmělnění) podle IRB přístupu celkem</i>	<i>22 559 590</i>	<i>27 673 555</i>	<i>21 767 363</i>
	k expozicím vůči centrálním vládám a bankám	42 903	10 179	10 182
	k expozicím vůči institucím	2 433 473	2 562 418	2 243 168
	k podnikovým expozicím	14 427 155	14 099 439	14 842 131
	k retailovým expozicím	4 235 199	3 722 784	3 389 594
	k akciovým expozicím	0	0	0
	k sekuritizovaným expozicím	137 654	6 175 854	236 067
	k ostatním expozicím	1 283 206	1 102 882	1 046 222
2.	K vypořádacímu riziku	20 000	20 000	20 000
3.	K pozičnímu, měnovému a komoditnímu riziku	931 327	1 041 920	1 015 110
4.	K operačnímu riziku	3 120 955	3 404 046	3 404 046
5.	K riziku angažovanosti obchodního portfolia	0	0	0
6.	Ostatní a přechodné, které vyplývají z přechodu na přístup IRB nebo přístup AMA	0	0	0
Výše kapitálových požadavků celkem		30 494 607	36 329 913	29 961 807

Zdroj: <http://www.csob.cz/bankcz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Informace-uverejnovane-bankou-podle-vyhlasky-CNB.htm>

Tabulka 6-2: Údaje o kapitálu regulovaného konsolidačního celku

Údaje o kapitálu (tis. Kč)		31.12.2007	31.3.2008	30.6.2008	30.9.2008
1.	Souhrnná výše původního kapitálu (Tier 1)	37 751 349	37 729 487	41 636 782	42 398 722
	Splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku	5 855 000	5 855 000	5 855 000	5 855 000
	Vlastní akcie a podíly	0	0	0	0
	Emisní ážio	7 508 552	7 508 552	7 508 552	7 508 552
	Povinné rezervní fondy	18 686 645	18 686 645	18 686 645	18 686 645
	Nerozdělený zisk z předchozích období	10 344 807	9 676 810	13 643 726	14 478 697
	Menšinové podíly	300 293	725 421	764 258	754 307
	Goodwill z konsolidace	-887 403	-887 403	-887 727	-887 727
	Výsledné kurzové rozdíly z konsolidace	-223 039	0	0	0
	Goodwill jiný než z konsolidace	-2 688 910	-2 688 910	-2 688 910	-2 688 991
	Nehmotný majetek jiný než goodwill	-1 133 744	-1 134 402	-1 171 724	-1 153 621
	Negativní oceňovací rozdíl ze změn RH realizovatelných kapitálových nástrojů	-10 852	-12 226	-73 039	-154 140
2.	Souhrnná výše dodatkového kapitálu (Tier 2)	12 006 897	12 007 975	11 964 615	11 965 745
3.	Souhrnná výše kapitálu na krytí tržního rizika (Tier 3)	0	0	0	0
4.	Souhrnná výše odčitatelných položek od původního a dodatkového kapitálu (od Tier 1 + Tier 2)	-1 126 772	-10 349 438	-10 756 704	-10 597 312
	z toho výše odčitatelné položky z titulu nedostatku v krytí očekávaných úvěrových ztrát	-271 997	-537 598	-467 878	-30 943
	Souhrnná výše kapitálu po zohlednění odčitatelných položek od původního a dodatkového kapitálu a stanovených limitů položek kapitálu	48 631 475	39 388 024	42 844 693	43 767 154

Zdroj: <http://www.csob.cz/bankcz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Informace-uverejnovane-bankou-podle-vyhlasky-CNB.ht>

V tabulce můžeme vidět, že souhrnná výše původního kapitálu v průběhu roku 2008 vzrostla, oproti předchozímu roku, o 12,3 %. Kapitál Tier 2 v průběhu roku 2008 mírně klesl, oproti předchozímu roku, o 0,3 %. Kapitál Tier 3 nebyl využíván (jak je uvedeno i údajích za celý bankovní sektor). ČSOB přijala k podpoře svého kapitálu podřízený dluh v celkovém objemu 12 mld., který je součástí dodatkového kapitálu. V lednu 2008 se oddělila slovenská zahraniční pobočka, která drží kapitálovou investici této nekonsolidované společnosti (ČSOB SR), ve výši 9,9 mld. A tuto investici odečítá z kapitálu. V červnu 2008 byla vyplacena dividenda ve výši 9 mld., a zároveň byl navýšen kapitál formou zvýšení nerozděleného zisku z předchozích období.

6.4 Komerční banka

6.4.1 Řízení rizik

Úvěrové riziko

Při kvantifikaci úvěrového rizika banka vychází z kvantitativních a kvalitativních kritérií, jejichž výsledkem je stanovení ratingů. Banka používá několik druhů ratingů v závislosti na typu protistrany a typu transakcí. Specifické ratingy jsou přidělovány, jak klientům banky, tak konkrétním klientským transakcím. V roce 2008 banka pokračovala v procesu rozvíjení svých ratingových modelů a to především s cílem zvýšit komplexnost vyhodnocovaných údajů, rozšířit použití pokročilých statistických metod a zohlednit aktuální trendy vývoje rizikového profilu jednotlivých klientských a produktových portfolií banky. V průběhu roku banka dále zahájila rozsáhlé interní školení zaměřené na rozšíření znalostí o nových ratingových modelech, jejich dopadu na hodnocení klientů a transakcí, na měření kapitálové přiměřenosti banky, na cenotvorbu a na tvorbu opravných položek a rezerv.

V průběhu roku 2008 banka výrazně přehodnotila pravidla posuzující data z interních a externích úvěrových registrů integrovaná do procesu hodnocení klientů a poskytování úvěrů. Dosud používaná třístupňová škála hodnocení dat z úvěrových registrů byla nahrazena pětistupňovou, což umožnilo přesnější identifikaci problémových žadatelů o úvěr a efektivnější nastavení navázaných schvalovacích pravidel. Posouzení údajů z úvěrových registrů bylo i v roce 2008 jedním z nejvýznamnějších faktorů, ovlivňujících vyhodnocení žádosti i financování klienta. Došlo také k zefektivnění procesu prevence a reakce na úvěrový podvod.

Tržní riziko

Banka je pro účely řízení tržních rizik vnitřně rozdělena na dvě knihy – tržní knihu a strukturální knihu. Tržní kniha obsahuje obchody na kapitálovém trhu uzavřené dealery banky za účelem obchodování nebo za účelem splnění požadavků klientů. Strukturální kniha zahrnuje zejména obchodní transakce, zajišťovací transakce a další transakce nezahrnuté do tržní knihy. K měření tržních rizik používá banka systém limitů, kterým monitoruje své tržní pozice. K měření tržního rizika spojeného s činností v tržní knize používá banka jako celkový indikátor hodnotu Value at Risk. K zajištění devizové pozice strukturální knihy banka používá standardní měnové nástroje mezibankovního trhu, jako jsou měnové spoty a forwardy.

Finanční deriváty

Banka vytvořila systém limitů tržních rizik a limitů na protistrany, který slouží k zamezení vzniku nepřiměřených otevřených pozic z důvodu pohybu tržních cen a nepřiměřených úvěrových expozic za jednotlivými klienty. Banka sleduje na denní bázi dodržování všech limitů a v případě jejich překročení přijímá opatření směřující ke snížení rizikové expozice.

Riziko úrokové sazby

Pro řízení úrokového rizika používá banka vlastní modely. Cílem těchto modelů je zobrazení očekávaného ekonomického chování klientů banky v případě změny úrokových sazeb na trhu.

Operační riziko

V oblasti operačních rizik banka rozšířila svoje aktivity o oblasti nadefinování kontrol v rámci stálých kontrol, které slouží jako podklad k ověření přiměřenosti fungování zavedených nástrojů řízení operačních rizik.

Riziko likvidity

Řízení rizika likvidity vychází ze systému řízení likvidity schváleného představenstvem. Sledování likvidity probíhá na celoskupinové úrovni. Jsou stanovena pravidla pro řízení likvidity tak, aby byla dodržena likvidita za běžných podmínek (základní scénář likvidity) i v krizových obdobích (scénář krizové likvidity). Je proto definována sada ukazatelů, pro které jsou stanoveny závazné limity.

6.4.2 Kapitálová přiměřenost

Banka řídí vlastní kapitál s cílem udržovat silnou kapitálovou základnu potřebnou k rozvoji své obchodní činnosti a ke splnění regulatorních požadavků na kapitál v běžném období i v budoucnu. Banka v procesu plánování kapitálu zohledňuje interní i externí faktory, které se promítají do odpovídajících dílčích záměrů vyjádřených ve formě limitních hodnot pro Tier 1 a celkové ukazatele kapitálové přiměřenosti.

V rámci prvního pilíře Basel II začala banka používat od roku 2008:

- pro výpočet kapitálových požadavků souvisejících s úvěrovými riziky speciální přístup vycházející z interního hodnocení (Internal Rating Based Advanced Approach),

- pro výpočet kapitálového požadavku k operačnímu riziku rovněž speciální přístup (Advanced Measurement Approach).

V rámci druhého pilíře Basel II, který vyžaduje vytvoření systému pro interní ohodnocení kapitálové přiměřenosti ve vztahu k rizikovému profilu (tzv. systém vnitřně stanoveného kapitálu), Banka ustanovila a formalizovala tento systém a popsala související strategii kapitálové přiměřenosti. Systém je založen na metodě Pilíř 1 Plus, kdy pro rizika, nepokrytá první pilířem, jsou stanoveny mitigační faktory buď povahy kvalitativní (ve formě kontrolních procesů), nebo kvantitativní s dopady do budoucích výnosů Banky nebo přímo do dodatečného kapitálového požadavku. Dále banka analyzuje dopady případných stresových podmínek na všechna rizika v daném časovém výhledu.

Banka přijala podřízený dluh v celkovém objemu 6 mld. Kč, který je úročen proměnlivou sazbou vázanou na jednoměsíční PRIBOR a má jednorázovou desetiletou splatnost k 27. 12. 2016 s opcí banky na předčasné splacení po pěti letech a poté ke kterémukoliv datu úrokové platby. Podřízený dluh je součástí dodatkového kapitálu Tier 2. Banka stanovuje kapitál na individuálním i konsolidovaném základě. Údaje o kapitálu a kapitálových požadavcích jsou uvedeny v následujících tabulkách (Tabulka 6-3, Tabulka 6-4).

Tabulka 6-3: Údaje o kapitálu na konsolidovaném základě

	tis.Kč			
	III/2008 ***	II/2008 ***	I/2008 ***	IV/2007 **
b) Souhrnná výše původního kapitálu (tier 1)	37 921 918	37 949 056	33 441 342	33 944 568
v tom: splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku	19 004 926	19 004 926	19 004 926	19 004 926
vlastní akcie a podíly	-150 379	-150 379	-150 379	-150 379
emisní ážio	147 298	147 138	147 351	147 359
povinné rezervní fondy	3 470 108	3 468 919	3 225 808	3 226 532
ostatní fondy z rozdělení zisku	1 089 210	1 089 211	789 311	789 311
nerozdělený zisk z předchozího období	20 785 320	20 730 217	16 549 908	16 937 044
goodwill z konsolidace	-3 404 897	-3 404 897	-3 404 897	-3 404 897
výsledné kurzové rozdíly z konsolidace	-20 564	-32 799	-37 252	-279 957
menšinové podíly	1 124 609	1 106 926	1 087 363	1 060 300
goodwill jiný než z konsolidace	-146 418	-146 418	-146 418	-146 418
nehmotný majetek jiný než goodwill	-3 257 913	-3 162 661	-3 007 315	-2 954 082
negativní oceňovací rozdíl ze změn RH realiz. kapitál. nástrojů	-719 382	-701 127	-617 064	-285 171
c) Souhrnná výše dodatkového kapitálu (tier 2)	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 008 300
d) Souhrnná výše kapitálu na krytí tržního rizika (tier 3)	0	0	0	0
e) Souhrnná výše odčitatelných položek od původního a dodatkového kapitálu	3 053 364	2 970 713	2 918 077	1 294 711
z toho: nedostatek v krytí očekávaných úvěrových ztrát u IRB	1 657 516	1 661 281	1 601 853	0
f) Souhrnná výše kapitálu po zohlednění odčitatelných položek od původního a dodatkového kapitálu a stanovených limitů položek kapitálu	40 868 554	40 978 343	36 523 265	38 658 157

Zdroj: http://www.kb.cz/cs/com/press/kb_publications.shtml

Hodnota kapitálové přiměřenosti měla ke konci roku 2008 hodnotu 12,1 %. V tomto roce byla již tato hodnota stanovována podle požadavků Basel II. V předchozích letech byla stanovována podle Basel I. V roce 2007 byla tato hodnota 10,1 %, v roce 2006 11,9 %.

Výše původního kapitálu v roce 2008 vzrostla oproti předchozímu roku o 11,7 %. Výše dodatkového kapitálu zůstala téměř beze změny (došlo ke snížení o 0,1 %).

Tabulka 6-4: Výše kapitálových požadavků

	tis.Kč			
	III/2008	II/2008	I/2008	IV/2007
Kapitálové požadavky celkem	26 159 350	26 303 583	25 084 285	30 610 731
k úvěrovému riziku celkem	22 120 174	22 181 001	21 247 441	29 817 126
k úvěrovému riziku při STA v IRB k expozicím celkem	3 026 099	2 854 191	2 671 563	
v tom: k expozicím vůči centrálním vládám a bankám	783	615	1 896	
k expozicím vůči institucím	23 999	17 200	16 902	
k podnikovým expozicím	793 535	869 816	730 846	
k retailovým expozicím	2 195 751	1 952 839	1 902 034	
k ostatním expozicím	12 031	13 721	19 885	
k úvěrovému riziku při IRB celkem	19 094 075	19 326 810	18 575 878	
v tom: k expozicím vůči centrálním vládám a bankám	535 191	539 992	563 950	
k expozicím vůči institucím	2 234 649	2 173 357	2 151 450	
k podnikovým expozicím	11 999 876	11 347 692	10 793 982	
k retailovým expozicím	2 699 213	3 555 994	3 371 694	
k akciovým expozicím (zjednodušená metoda rizikové váhy)	276 247	358 496	448 638	
v tom: k expozicím kót. na regulovaných trzích	5 986	47 346	140 391	
k ostatním akciovým expozicím	270 261	311 150	308 247	
k sekuritizovaným expozicím	43 549	50 111	13 108	
k ostatním expozicím	1 305 350	1 301 168	1 233 056	
k vypořádacímu riziku	0	0	3 112	
k pozičnímu, měnovému a komoditnímu riziku	1 058 466	1 141 872	858 150	793 605
k operačnímu riziku	2 980 710	2 980 710	2 975 582	

Zdroj: http://www.kb.cz/cs/com/press/kb_publications.shtml

6.5 Česká spořitelna

6.5.1 Řízení rizik

Česká spořitelna má vypracovanou strategii řízení rizik, schválenou představenstvem banky, která obsahuje zásady řízení rizik, zahrnující procesy identifikace rizik, monitorování a měření rizik, soustavy limitů a omezení. Uplatňováním těchto zásad je riziko udržováno v přijatelné výši tak, aby se zachovala efektivnost procesů řízení banky.

Úvěrové riziko

Banka vychází při řízení úvěrového rizika z informací ze svého vlastního portfolia a z informací z portfolií dalších členů Finanční skupiny České spořitelny. Banka dále využívá informací z externích informačních zdrojů. Za jeden z klíčových nástrojů řízení rizik můžeme považovat rating. Všechny důležité informace pro hodnocení jsou

shromažďovány a ukládány centrálně. Banka provádí pravidelné (min. jednou ročně) revize stanovení interního ratingu. Metodika interního ratingu je vyhodnocena na základě historických dat využitím statistických modelů. V souladu s požadavky regulátora je zajištěn dohled nad procesem validace metodiky interních ratingů nezávislým subjektem banky ve formě interního auditu.

Pro určení rizikových parametrů, jako je pravděpodobnost selhání, ztráta z úvěrů v selhání a úvěrové konverzní faktory, tj. koeficienty sloužící k převodu podrozvahových položek na rozvahové, používá Česká spořitelna vlastní interní modely.

V oblasti výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku Česká spořitelna splnila podmínky pro použití přístupu IRB a od července 2007 jsou rizikově vážená aktiva a kapitálový požadavek založeny na interním ratingu a vlastních odhadech parametrů pravděpodobnosti selhání, ztrát z úvěrů v selhání a úvěrové konverzní faktory. Výpočet rizikově vážených aktiv je prováděn měsíčně. Standardní výpočet je pravidelně doplňován tzv. stresovým testováním, v jehož rámci jsou modelovány dopady náhlých změn tržního prostředí.

Pro interní měření úvěrového rizika jsou rozhodující následující parametry, které je banka povinna statisticky zjišťovat a provádět jejich prognózu:

- pravděpodobnost nesplácení úvěru (do jaké míry je pravděpodobné, že příjemce úvěru během příštích 12 měsíců přestane splácet),
- ztráta v případě nesplácení (jak vysoká je předpokládaná ztráta, kterou banka utrpí v případě neplacení ze strany příjemce úvěru),
- výše úvěrové pohledávky při nesplácení (jak vysoký bude předpokládaný stav čerpání úvěru v případě výpadku splácení ze strany klienta).

Basel II předpokládá klasifikaci klientů do pěti tříd, jak jsou uvedeny v následující tabulce (Tabulka 6-5).

Tabulka 6-5: Segmentace klientů

Retail	privátní klienti, osoby samostatně výdělečně činné a malé podniky se závazkem u financující banky nižším než 1 mil. eur
Corporates	větší a velké podniky a speciální financování
Institutions	(především) banky
Sovereigns	(především) státy
Equity	podílníci podniků

Zdroj: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/BaselIII_final_cj.pdf

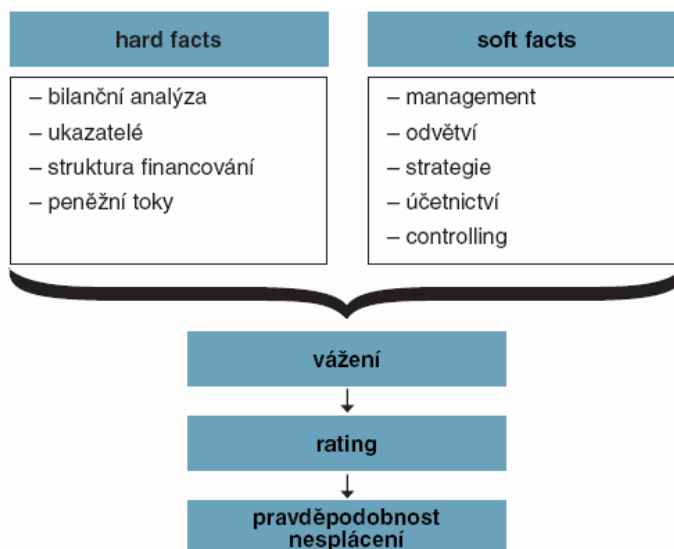
Každý klient musí být podle Basel II zařazen do správného segmentu. Předpisy vycházejí v zásadě z toho, že pro úvěry v kategorii Retail je nutné držet v rezervě méně kapitálu než pro podnikové úvěry. Důvodem je nižší riziko, které vyplývá z větší diverzifikace a nižších úvěrů. Za určitých předpokladů smějí banky na malé a střední podniky se závazkem nižším než 1 mil. eur pro účely kapitálové přiměřenosti pohlížet jako na soukromé osoby, a mohou tak na tyto úvěry pro malé a střední podniky udržovat nižší kapitálové rezervy.

Ratingový systém České spořitelny

V rámci ratingového procesu se systematickým způsobem zpracovávají jak informace ohledně podnikatelského vývoje v minulosti, tak i perspektivy do budoucnosti. Rovněž jsou zde patřičně zohledňována kritéria, jako je velikost firmy, odvětví, a skutečnosti o relevantních trzích. Zajištění není v ratingovém procesu zohledňováno, je ovšem bráno v potaz v rámci schvalování úvěru a ovlivňuje jeho podmínky. Samotný ratingový systém slouží výhradně k zjišťování bonity klienta.

Především u ratingu firemních klientů se rozlišují kvantitativní (finanční rating = „hard facts“) a kvalitativní kritéria (kvalitativní rating = „soft facts“). Ratingový proces je znázorněn na následujícím obrázku (Obrázek 6-1).

Obrázek 6-1: Schématické znázornění ratingového procesu

Zdroj: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/BaselIII_final_cj.pdf

Finanční rating (Hard facts) představuje finanční ukazatele, které tvoří základ pro interní rating. Zjištěné ukazatele popisují finančně-ekonomický stav podniku. Zvláštní význam mají zejména ukazatele: podíl vlastního kapitálu na celkové bilanční sumě, doba

trvání splácení dluhů, rentabilita kapitálu, cash flow. Při hodnocení a vážení těchto ukazatelů jsou, jako dodatečná kritéria, zahrnuta velikost podniku, odvětví a místo podnikání.

Zjištěné dosažené hodnoty z hodnocení ukazatelů jsou nakonec kombinovány a podle své významnosti převedeny do interní ratingové škály. Tato hodnota pak slouží jako finanční rating.

V případě kvalitativního ratingů (Soft facts) stojí v popředí zájmu budoucí aspekty. Jsou analyzovány faktory: management (logičnost dlouhodobé koncepce podniku, ochota poskytovat informace), účetnictví (kvalita účetnictví, kvalita plánování), produkty a místo podnikání, trh a jeho vývoj, speciální rizika (ekologická rizika a právní spory), platební chování.

Česká spořitelna používá ratingové systémy, které jsou průběžně inovovány a přizpůsobovány novým požadavkům. Ratingový systém slouží České spořitelně jako základ k co nejobektivnějšímu rozhodování o úvěru, tvorbě cen úvěrů v závislosti na bonitě klienta, řízení úvěrového portfolia, kalkulaci kapitálového požadavku banky v závislosti na úvěrovém riziku.

Tržní riziko

Pro agregované měření tržního rizika pro obchodní i investiční portfolia České spořitelny je používána metoda VaR (Value at Risk). Tento ukazatel je definován jako maximální pravděpodobná ztráta, kterou může organizace utrpět ve všech organizačních celcích při obvyklém vývoji trhu v rámci definovaného období. Tato hodnota představuje globální pohled na instrumenty v portfoliu banky.

V České spořitelně jsou hodnoty VaR počítány na hladině spolehlivosti 99 % pro dobu držení jednoho obchodního dne. Pro výpočet se používá systém KVaR+ a metody historické simulace založené na historii posledních 500 obchodních dnů. Limity VaR jsou stanoveny pro jednotlivé obchodní desky, resp. portfolia. Metoda VaR je doplněna tzv. zpětným testováním, které ověřuje správnost modelu. Při této metodě se porovnávají denní odhady VaR s hypotetickými výsledky portfolia za předpokladu, že by nedocházelo k žádným změnám v portfoliu během obchodního dne.

Úrokové riziko

Úrokové riziko bankovního portfolia řídí Česká spořitelna s využitím následujících metod: simulace čistého úrokového výnosu, simulace citlivosti čistého úrokového výnosu na změnu tržních úrokových sazeb (paralelní/neparalelní diskretní posun tržní výnosové křivky, stochastické simulace výnosové křivky), simulace změny teoretické tržní hodnoty bankovního portfolia při posunu tržní výnosové křivky o +100/+200/-200 bazických bodů (včetně key rate duration), durační a gapové analýzy. Aktuální výše podstupovaného úrokového rizika je každý měsíc hodnocena Výborem pro řízení aktiv a pasiv v kontextu celkového vývoje finančních trhů, bankovního sektoru v České republice, jakož i strukturálních změn v bilanci České spořitelny.

Operační riziko

Česká spořitelna využívá tzv. knihu rizik, která byla vyvinuta útvary řízení rizik spolu s interním auditem a která slouží jako nástroj sjednocení identifikace rizik pro potřeby celé Finanční skupiny ČS a nástroj jednotné kategorizace rizik za účelem konzistence sledování a hodnocení rizik.

Česká spořitelna řídí operační riziko v souladu s požadavky nového regulatorního konceptu kapitálové přiměřenosti Basel II. Banka používá speciální softwarovou aplikaci pro sběr dat o operačním riziku za účelem kvantifikace operačních rizik a pro výpočet kapitálového požadavku, ale také jako databázi cenných informací, které se využívají při řízení rizika, pro prevenci dalšího výskytu operačních rizik a dále pro zjednodušení procesů evidence událostí způsobujících škody včetně uplatnění pojistného nároku.

Riziko likvidity

Likvidita je monitorována a řízena na základě očekávaných peněžních toků a v souvislosti s tím je upravována struktura pasiv. Z hlediska řízení likvidity v roce 2007 bylo nejvýznamnějším fenoménem pokračování růstu objemu střednědobých a dlouhodobých aktiv, zejména klientských úvěrů.

6.5.2 Kapitálová přiměřenost

Individuální kapitálová přiměřenost České spořitelny převyšovala v roce 2007 úroveň 8,00 %, kterou vyžaduje Česká národní banka. V březnu 2007 došlo k navýšení kapitálu zahrnutím nerozděleného zisku z roku 2006 do regulatorního kapitálu (4,4 mld. Kč), a tím k navýšení kapitálové přiměřenosti. V červenci 2007 přešla Česká spořitelna na výpočet

kapitálové přiměřenosti podle direktivy Basel II. Ke konci roku 2007 byla nekonsolidovaná kapitálová přiměřenost podle metodiky ČNB 9,55 %.

Tabulka 6-6: Úhrnná výše kapitálu na individuálním základě

(v tis. Kč)	4Q/2008	3Q/2008	2Q/2008	1Q/2008
Kapitál	42 956 190	43 658 894	42 778 041	42 382 436
Původní kapitál (Tier 1)	43 560 808	43 580 188	43 426 084	43 286 567
Splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku	15 200 000	15 200 000	15 200 000	15 200 000
Vlastní akcie	0	0	0	7 466
Emisní ážio	1 688	1 688	1 688	1 688
Rezervní fondy a nerozdělený zisk	32 025 073	32 025 073	32 025 073	32 025 074
Povinné rezervní fondy	3 040 462	3 040 462	3 040 462	2 639 462
Ostatní fondy z rozdělení zisku	0	0	0	0
Nerozdělený zisk z předchozích období	28 984 611	28 984 611	28 984 611	23 329 823
Zisk za účetní období po zdanění	0	0	0	6 055 789
Neuhrazená ztráta z předchozích období	0	0	0	0
Výsledné kurzové rozdíly z konsolidace	0	0	0	0
Zisk za běžné účetní období	0	0	0	0
Ztráta za běžné účetní období	0	0	0	0
Čistý zisk z kapitalizace budouc. příjmů ze sekuritizace	0	0	0	0
Zisk/ztráta z ocenění závazků v RH z titulu úvěr. rizika	0	0	0	0
Další odčitatelné položky z původního kapitálu	-3 665 954	-3 646 573	-3 800 677	-3 947 661
Goodwill	0	0	0	0
Nehmotný majetek jiný než goodwill	-3 594 272	-3 632 462	-3 778 727	-3 943 545
Negat. oceň. rozdíl ze změn RH realiz. kapitál. nástrojů	0	0	0	0
Účastnické CP vydané osobou s kvalifikov. účastí v bance	-71 682	-14 111	-21 950	-4 116
Dotatkový kapitál (Tier 2)	5 196 793	5 378 792	5 400 186	5 543 658
Hlavní dodatkový kapitál- přebytek v krytí oč.úv.ztrát u IRB	0	0	0	0
Vedlejší dodatkový kapitál	5 196 793	5 378 792	5 400 186	5 543 658
Podřízený dluh A	5 196 793	5 378 792	5 400 186	5 543 658
Pozit. oceň. rozdíl ze změn RH realiz. akcií a podíl. listů	0	0	0	0
Odčitatelné položky od původ. a dodat.kapitálu (Tier1+Tier2)	-5 801 411	-5 300 087	-6 048 229	-6 447 789
Kapitálové investice nad 10 % do bank a ost.fin.institucí	-805 000	-900 000	-900 000	-938 008
Kapitálové investice nad 10 % do pojišťoven	0	0	-1 363 080	-1 363 080
Kapitálové investice do 10 % do institucí a fin. institucí	0	0	0	0
Význ.obezř.úpravy při tržním oceňování n. oceňování modelem	0	0	0	0
Expozice ze sekuritizace s rizik. váhou 1250%	0	0	0	0
Nedostatek v krytí očekávaných úvěrových ztrát u IRB	-4 996 411	-4 400 087	-3 785 149	-4 146 701
Převýšení jiných než význ.obezř.úprav nad podřiz.dluhem B	0	0	0	0
Odpočet u volných dodávek	0	0	0	0
Kapitál na krytí tržního rizika (Tier 3)	0	0	0	0
Podřízený dluh B	0	0	0	0
Jiné než význ. obezř. úpravy při trž. oceň. nebo oceň. modelem	0	0	0	0

Zdroj: http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads&dtree=cs&selnod=17

Česká spořitelna vydala k podpoře své kapitálové báze 2 emise podřízených dluhopisů, které vstupují do dodatkového kapitálu Tier 2 v celkovém objemu 5 605 166 tis. Kč se

splatností 16. 5. 2015, resp. 2. 10. 2016. Česká spořitelna stanovuje kapitál na individuálním i konsolidovaném základě. Údaje o kapitálových požadavcích a výši kapitálu jsou zobrazeny v tabulkách 6-6 a 6-7.

Tabulka 6-7: Údaje o kapitálových požadavcích

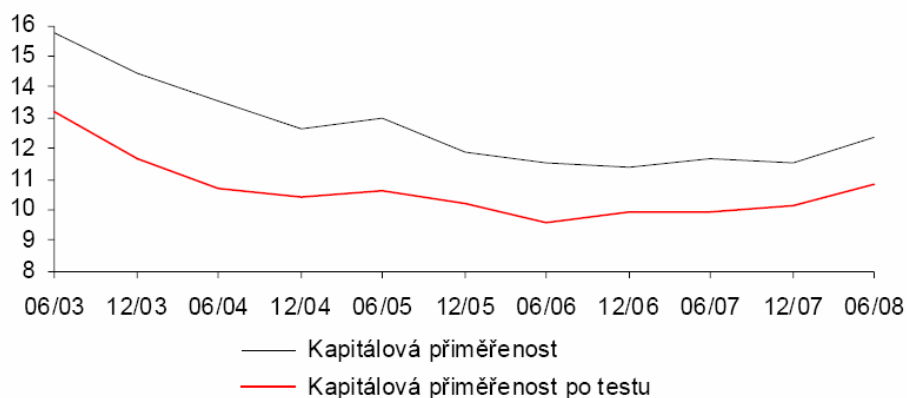
(v tis. Kč)	4Q/2008	3Q/2008	2Q/2008	1Q/2008
Kapitálové požadavky celkem	33 330 569	31 750 214	31 321 069	30 754 072
Kap. pož. k úvěrovému riziku celkem	28 468 757	26 797 950	26 476 004	25 937 512
Kap. pož. k úvěr. riziku při STA celkem	2 891 552	3 476 255	3 524 881	3 335 128
Kap. pož. k úvěr. riziku při STA v IRB k expozicím celkem	2 891 552	3 476 255	3 524 881	3 335 128
Kap. pož. při STA v IRB k expoz. vůči centr.vládám a bankám	26 911	144 543	102 104	0
Kap. pož. při STA v IRB k expoz. vůči institucím	8 872	24 694	9 265	2 822
Kap. pož. při STA v IRB k podnikovým expoz.	355 992	412 423	487 458	103 619
Kap. pož. při STA v IRB k retailovým expoz.	12 305	16 351	47 428	164 479
Kap. pož. při STA v IRB k akciovým expoz.	1 096 689	1 200 612	1 264 685	1 198 605
Kap. pož. při STA v IRB k ostatním expoz.	1 390 782	1 677 632	1 613 942	1 865 603
Kap. pož. k úvěr. riziku při STA k sekuritizovaným expozicím	0	0	0	0
Kap. pož. k úvěr. riziku při IRB celkem	25 577 205	23 321 694	22 951 123	22 602 384
Kap. pož. k úvěr. riziku při IRB k vybr. expozicím celkem	25 546 382	23 279 959	22 891 328	22 537 609
Kap. pož. při IRB k expoz. vůči centr. vládám a bankám	640 574	599 840	578 296	247 210
Kap. pož. při IRB k expoz. vůči institucím	1 631 691	1 778 480	1 882 695	1 859 069
Kap. pož. při IRB k podnikovým expoz.	16 301 525	14 585 944	14 460 549	14 391 747
Kap. pož. při IRB k retailovým expoz.	6 972 592	6 315 696	5 969 787	6 039 583
Kap. pož. k úvěr. riziku při IRB k akciovým expozicím	0	0	0	0
Kap. pož. k úvěr.riziku při IRB k sekuritizovaným expozicím	30 823	41 735	59 795	64 775
Kap. pož. k úvěr. riziku při IRB k ostatním expozicím	0	0	0	0
Kap. pož. k vypořádacímu riziku	162	2	41	13
Kap. pož. k pozičnímu, měnovému a komoditnímu riziku celkem	457 303	596 882	326 541	384 080
Kap. pož. k trž. riziku při stand. přístupu (STA) celkem	85 706	72 046	93 649	87 318
Kap. pož. při STA k úrokovému riziku	69 180	71 570	93 065	86 976
Kap. pož. při STA k akciovému riziku	401	476	584	342
Kap. pož. při STA k měnovému riziku	16 125	0	0	0
Kap. pož. při STA ke komoditnímu riziku	0	0	0	0
Kap. pož. k trž. riziku při přístupu založ. na vl. modelech	371 597	524 836	232 892	296 761
Kap. pož. k operačnímu riziku celkem	4 168 903	4 168 903	4 168 903	4 168 903
Kap. pož. k oper. riziku při BIA	0	0	0	0
Kap. pož. k oper. riziku při TSA	4 168 903	4 168 903	4 168 903	4 168 903
Kap. pož. k oper. riziku při ASA	0	0	0	0
Kap. pož. k oper. riziku při AMA	0	0	0	0
Kap. pož. k riziku angažovanosti obch. portfolia	235 444	186 478	349 580	263 565
Kap. pož k ostatním nástrojům obch. portfolia	0	0	0	0
Přechodný kap. pož. - dorovnání k Basel 1	0	0	0	0

Zdroj: http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?_nfpb=true&_pageLabel=downloads&dtree=cs&selnod=17

6.6 Zátěžové testy

Finanční sektor - a zejména bankovní sektor - si vysokou ziskovostí v minulých letech vytvořil dostatečné kapitálové zdroje pro tlumení případných vnějších šoků a lze ho tak považovat za poměrně odolný vůči nepříznivému působení makroekonomických faktorů. Výsledky standardizovaných zátěžových testů bankovního sektoru indikují, že bankovní sektor jako celek by obstál s kapitálovou přiměřeností 10,1 % po výrazných hypotetických šocích na datech ke konci roku 2007 a s 10,8 % na datech za pololetí 2008 (viz graf 6-1).

Graf 6-1: Výsledky zátěžových testů pro český bankovní sektor

Zdroj: ČNB

Po proběhlých strukturálních změnách, zakotvení principů Basel II a po letech vysoké rentability má český bankovní sektor vytvořeny vhodné předpoklady ke zvládnutí případných ekonomických šoků. V průběhu rozvíjející se globální finanční krize zatím český finanční sektor vykázal schopnost odolat nepříznivému vývoji. Další prohloubení problémů v zahraničí a výraznější zpomalení ekonomické aktivity by se však mohlo významněji odrazit i v českém finančním systému.

6.7 Míra regulace jednotlivých rizik

Finanční instituce využívají nové metody podle Basel II, jak pro výpočet výše regulatorního kapitálu, tak pro řízení rizik.

6.7.1 Úvěrové riziko

Problematice úvěrového rizika je věnována velká pozornost. Banky mohou využít standardizovanou metodu, kdy jsou použity ratingy uznávaných ratingových agentur, nebo metody založené na interním ratingu. Největší české banky se snaží o zavádění metody interních ratingů (IRB). Od roku 2007 je tato metoda implementována a rozvíjena. Snahou je výpočet takové kapitálové přiměřenosti, která odpovídá individuálnímu rizikovému profilu příslušné banky.

6.7.2 Tržní riziko

V případě tržního rizika všechny tři výše uvedené banky používají metodu Value at Risk (VaR). Jedná se o metodu užívanou pro měření finančního rizika pomocí odhadu potenciální negativní změny v tržní hodnotě portfolia na dané hladině spolehlivosti a pro daný časový horizont.

6.7.3 Operační riziko

Podle metodiky Basel II jsou k dispozici tři metody: základní, standardní a pokročilá metoda. V bankách je vytvořen kontrolní rámec, dochází k monitorování a sledování reakcí, aby bylo možné řídit toto riziko, ale také jako prevence dalšího výskytu operačního rizika. Kontroly zahrnují efektivní rozčlenění povinností, přístupů, oprávnění a sladění postupů, školení zaměstnanců a stanovení procesů zahrnujících využití interního auditu.

6.7.4 Riziko likvidity

Rizikem likvidity se rozumí situace, v níž banka ztratí schopnost dostát svým finančním závazkům v době, kdy se stanou splatnými, nebo nebude schopna financovat svá aktiva.

K omezení tohoto rizika zajišťuje management kromě stabilní části vkladů další diverzifikované zdroje financování a současně řídí portfolio aktiv, i s ohledem na jejich likviditu. Dochází ke sledování budoucích peněžních toků a likvidity na denní bázi. To obsahuje i odhadování budoucích peněžních toků.

7. Závěr

Řízení bankovních rizik by mělo mít za cíl zabezpečit, aby banky nebyly vystaveny ztrátám, které by ohrozily jejich životaschopnost. Dále by se mělo snažit o stabilizování celého finančního sektoru.

Cílem práce bylo analyzování důsledků jednotlivých směrnic a předpisů. Tento cíl byl splněn, byla analyzována jednak Basel II, ale také platné směrnice vydané Evropskou unií a právní předpisy platné pro Českou republiku. Kromě analýzy předpisů samotných se v poslední části práce zabývám tím, jak jednotlivé banky řídí svá rizika, jaké používají metody a jaké jsou jejich kapitálové požadavky.

Od roku 2007 je v České republice platné znění Nové Basilejské kapitálové dohody. Některé banky aplikovaly principy této dohody již v průběhu roku, některé až od roku 2008. Nové předpisy se snaží, aby kapitál držený bankami odpovídal jejich individuálnímu rizikovému profilu. Oproti předchozí úpravě je Basel II založen na třech pilířích. V rámci prvního pilíře (minimálních kapitálových požadavků) je pozornost věnována hlavně úvěrovému riziku, pro které jsou stanoveny nové metody měření. Nově je zde upraveno operační riziko, kde jsou stanoveny tři základní metody výpočtu. Druhý pilíř (proces dohledu) se zaměřuje na ohodnocení rizika a kapitálové přiměřenosti jednotlivých bank. Třetí pilíř se zabývá otázkou transparentnosti a zveřejňování informací bankami.

Evropská unie vyvíjí stejnou iniciativu jako Basilejský výbor. Unie se snaží o odstranění rozdílů mezi právními předpisy členských států. V současné době jsou platné dvě směrnice upravující tuto problematiku a to: Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu (byla novelizována směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/24/ES), a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí. Úprava je podobná Basel II.

V České republice je platný zákon o bankách, zákon o České národní bance, zákon o platebním styku a dále vyhlášky a úřední sdělení České národní banky. Tyto zákony a zákonná opatření byly novelizovány, aby byl vymezen právní rámec pro postupy bankovního dohledu v souladu s požadavky Nové Basilejské kapitálové dohody a Směrnicí o kapitálové přiměřenosti.

Subjektem regulace a dohledu je v České republice Česká národní banka. Všem subjektům, kteří chtějí provozovat svoji činnost na českém bankovním trhu musí být udělena bankovní licence (v současné době platí jednotná bankovní licence, která je platná v rámci celého společenství).

Všechny banky musejí pravidelně uveřejňovat informace o své činnosti, o výsledku hospodaření, a další informace, které jim stanoví ČNB vyhláškou.

Vývoj na finančních trzích je dynamický, i vzhledem ke stále větší globalizaci, ale také rozvoji internetu a informačních technologií, je nutné klást stále větší požadavky na bezpečnost a stabilitu finančního systému. Je důležité stále vyvíjet a zlepšovat přístupy a metody měření rizik.

Finanční krize v posledních několika měsících jsou důkazem toho, že je nutné přesně stanovit podmínky, vymezit a dodržovat metody pro měření rizik. Mít orgán regulace a dohledu s vymezenými pravomocemi, který bude dohlížet nad finančním trhem. Krize, která propukla v létě loňského roku, odhalila nedostatky v regulaci a dohledu nad finančním trhem, a proto je nutná reforma dohledu nad finančním trhem.

Dne 2. dubna letošního roku se sešli ministři financí členských zemí EU a guvernéři centrálních bank zemí G20, aby se dohodli na hlavních principech reformy dohledu nad finančním trhem EU. Na podzim loňského roku byla ustanovena skupina na vysoké úrovni, pod vedením bývalého šéfa MMF Jacquesa de Larosièra, aby přezkoumala příčiny finanční krize a na základě zjištěných nedostatků předložila návrhy na zdokonalení evropského systému dohledu nad finančním trhem.

Skupina vedená Jacquesem de Larosièrem ve své zprávě navrhla, aby byl vytvořen nový orgán pověřený dohledem nad makrofinanční stabilitou, tzv. Evropská rada pro systémová rizika (ESRC). Jejím úkolem by bylo shromažďování a analýza informací z makrofinanční oblasti a vydávání rizikových varování a doporučení. Důležitou roli zde budou hrát centrální banky, které budou úzce spolupracovat s jednotlivými orgány dohledu. Mikro-obežretnostní dohled, tedy dohled nad jednotlivými institucemi působícími na finančním trhu, by měly nadále vykonávat především národní orgány dohledu v oblasti bankovníctví, kapitálového trhu a pojišťovnictví.

V červnu letošního roku proběhne další jednání, na kterém bude tento problém dále řešen.

Literatura:

1. Dvořák, P.: Bankovníctví. Vysoká škola ekonomická, Praha, 1996, ISBN 80-7079-079-2
2. Frieberg, F.: Bankovníctví. České vysoké učení technické, Praha, 2000, ISBN 80-01-02106-8
3. Hladina, T.: Bankovníctví, Evropský polytechnický institut s.r.o., Kunovice, 2004, ISBN 80-7314-038-1
4. Jílek, J.: Finanční rizika. Grada Publishing, Praha 2000, ISBN 80-7169-579-3
5. Jílek, J.: Finanční trhy pro národohospodáře. Vysoká škola ekonomická, Praha, 1997, ISBN 80-7079-60-2
6. Mejstřík, M.; Pečená, M.; Teplý, P.: Základní principy bankovníctví. Karolinum, Praha 2008, ISBN 978-80-246-1500-4
7. Pavelka, F.; Bardová, D.; Opltová R.: Úvěrové obchody, Bankovní institut vysoká škola a.s., Praha, 2001, ISBN 80-7265-037-8
8. Revenda, Z.: Centrální bankovníctví. Management Press, Praha, 2001 ISBN 80-7261-051-1
9. Revenda, Z.; a kol.: Peněžní ekonomie a bankovníctví. Management Press, Praha, 2005, ISBN 80-7261-132-1
10. Sekerka, B.: Řízení bankovních rizik. Profess Consulting s.r.o., Praha, 1998, ISBN 8085235-56-0
11. Sekerka, B.: Finanční analýza společnosti na bázi účetních výkazů. Profess, Praha, 1996, ISBN 80-5235-40-4
12. Tomášek, M.: Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie, Linde, Praha, 1997, ISBN 80-7201-052-2
13. Waterhouse, P.: Základy bankovníctví. Management Press, Praha 1996, ISBN 80-8594302-6
14. Zákon o bankách; Devizový zákon, C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7179-937-5
15. Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem, Česká národní banka, 2007, ISBN 978-80-87225-04-2
16. Elektronický časopis Ikaros [online] dostupné z www: <http://www.ikaros.cz/node/834> [cit. 1.4.2009]
17. Basel Committee on banking supervision [online] dostupné z www: <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm> [cit. 17. 9 2008]
18. Oficiální stránky Banky pro mezinárodní platby [online] dostupné z www: www.bis.org

19. Evropská centrální banka [online] dostupné z www:
http://www.ecb.int/stats/payments/paym/html/payments_p_IEM.NP.Z0Z.Z.en.html
[cit. 4. 4.2009]
20. Platné právní předpisy Společenství [online] dostupné z www: <http://eur-lex.europa.eu/cs/legis/20080901/index.htm> [cit.20 .3. 2009]
21. Oficiální stránky České národní banky [online] dostupné z www: www.cnb.cz
22. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu
23. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES ze dne 14. června 2006 o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí
24. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/46/ES ze dne 18. září 2000 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu na touto činností
25. Zákon č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku)
26. Opatření České národní banky č. 3 ze dne 16. prosince 2008 o uveřejňování údajů institucemi elektronických peněz
27. Opatření České národní banky č. 4 ze dne 16. prosince 2008 o předkládání výkazů institucemi elektronických peněz České národní bance
28. Vyhláška č. 123 ze dne 15. května 2007 o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrových družstev a obchodníků s cennými papíry

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha A – Organizační schéma dohledu nad finančním trhem (k 1.1.2008)

Příloha B – Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank

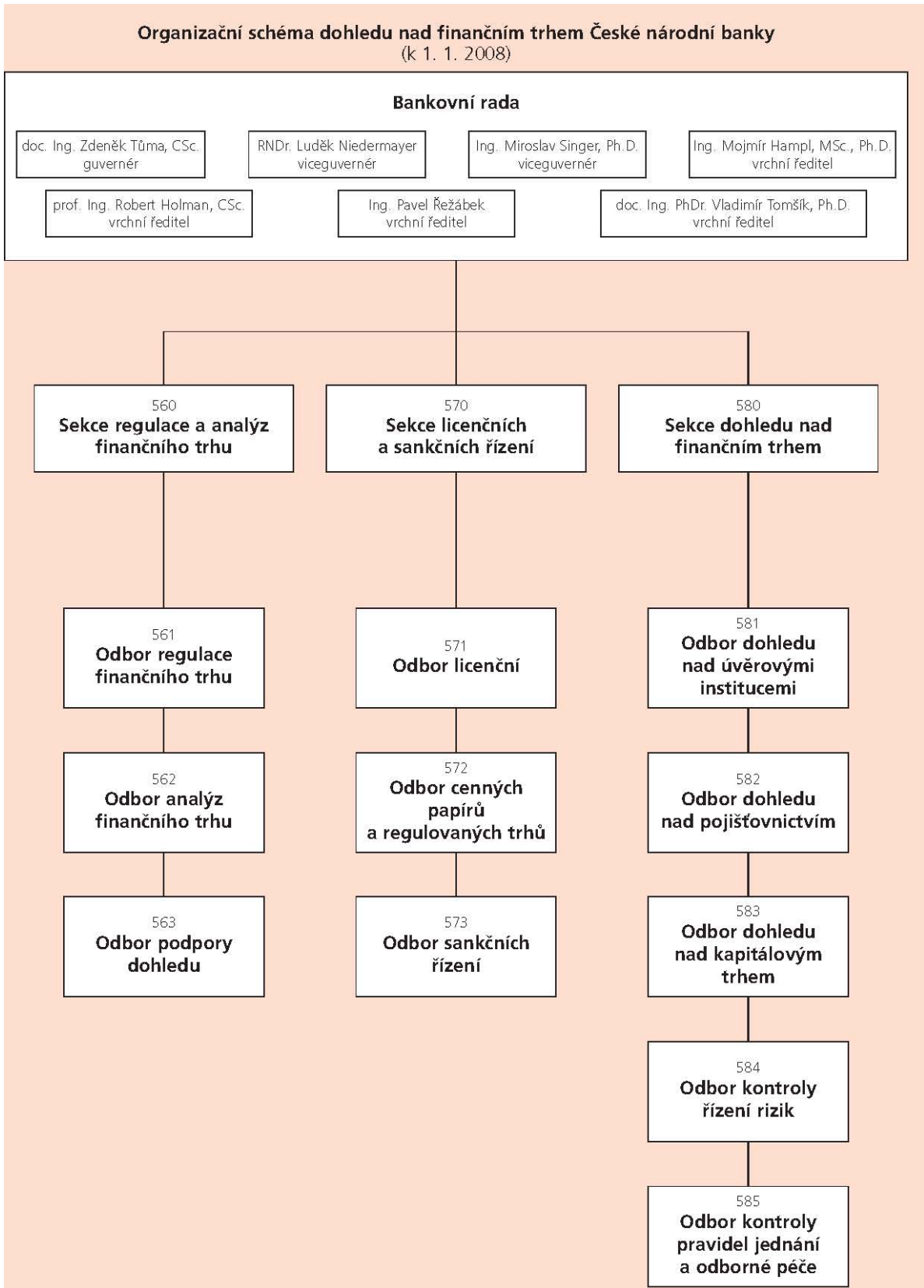
Příloha C – Rozvaha bankovního sektoru – Aktiva

Příloha D – Rozvaha bankovního sektoru – Závazky a vlastní kapitál

Příloha E – Seznam osob majících povolení k vydávání elektronických peněz

Příloha F – Seznam a termíny předkládání výkazů institucí elektronických peněz

Příloha A - Organizační schéma dohledu nad finančním trhem (k 1.1.2008)

Příloha B – Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank

(banky s licenci k 31. 12. 2008)

v mil. Kč

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	2008			
					31.3.	30.6.	30.9.	31.12.
Kapitál a kapitálová přiměřenost								
Kapitál celkem	137 657	159 742	187 534	211 961	210 987	229 490	231 175	230 843
1. Tier 1	133 870	153 561	164 451	190 429	200 210	218 390	218 480	219 850
2. Tier 2	7 821	10 251	27 591	31 149	31 379	31 233	32 213	32 105
3. Souhrnná výše odčitatelných položek (od součtu Tier 1 + Tier 2)	4 033	4 070	4 508	9 617	20 602	20 133	19 518	21 112
4. Tier 3	0	0	0	0	0	0	0	0
Kapitálový požadavek celkem	88 396	107 746	130 576	146 814	137 801	148 312	143 432	149 730
1. Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku	83 783	103 076	125 070	134 610	120 261	129 745	124 968	130 120
2. Kapitálový požadavek k tržnímu riziku	4 235	4 290	4 736	3 925	3 672	3 791	3 905	5 244
2.1 Úrokové riziko	3 228	3 496	3 785	2 646	2 293	2 492	2 429	2 216
2.2 Akciové riziko	203	63	282	222	312	299	250	107
2.3 Měnové riziko	380	435	402	171	200	196	103	334
2.4 Komoditní riziko	0	9	32	60	47	51	83	176
2.5 Vlastní modely	423	287	235	826	819	754	1 039	2 411
3. Kapitálový požadavek k operačnímu riziku	x	x	x	7 732	13 528	14 325	14 324	14 040
4. Kapitálový požadavek k ostatním rizikům	379	380	770	547	340	450	234	325
Kapitálová přiměřenost (%)	12,46	11,86	11,49	11,55	12,25	12,38	12,89	12,33
Kapitálová přiměřenost Tier 1(%)	12,12	11,40	10,08	10,38	11,62	11,78	12,19	11,75

Likvidita								
Rychle likvidní aktiva celkem (netto)	885 314	969 680	957 437	899 035	957 113	941 211	947 661	932 664
Rychle likvidní aktiva/aktiva celkem	33,59	32,82	30,38	23,97	25,31	23,67	23,54	23,05
Kum. netto rozv. pozice do 3 měs. bez 80 % neterm. vkladů/aktiva celkem (%)	1,69	0,38	-4,98	-8,16	-7,72	-8,09	-9,01	-10,88
Kvalita aktiv								
Pohledávky invest. portfolia podle selhání	1 501 557	1 663 626	1 863 635	2 191 041	2 230 646	2 420 643	2 515 529	2 481 931
1. Pohledávky bez selhání	1 457 050	1 616 533	1 809 478	2 139 192	2 175 464	2 364 922	2 451 012	2 410 948
1.1 Standardní	1 382 731	1 535 876	1 706 882	2 075 966	2 115 872	2 303 419	2 386 030	2 319 840
1.2 Sledované	74 320	80 657	102 596	63 226	59 592	61 503	64 981	91 109
2. Pohledávky se selháním	44 506	47 093	54 157	51 850	55 182	55 721	64 517	70 982
2.1 Nestandardní	19 344	17 988	21 068	16 323	18 858	17 762	21 091	23 154
2.2 Pochybné	5 306	7 624	8 955	8 734	9 125	9 515	11 396	10 943
2.3 Ztrátové	19 857	21 481	24 134	26 793	27 199	28 443	32 030	36 885
Pohledávky invest. portfolia se selháním za klienty	43 852	47 066	53 451	51 275	54 882	55 383	63 982	70 074
1. Nestandardní	19 344	17 988	20 386	15 749	18 558	17 425	20 715	22 745
2. Pochybné	5 306	7 624	8 955	8 734	9 125	9 515	11 237	10 449
3. Ztrátové	19 203	21 454	24 110	26 792	27 199	28 442	32 029	36 880
Pohledávky se selháním k pohledávkách celkem v invest. portfoliu (%)	2,96	2,83	2,91	2,37	2,47	2,30	2,56	2,86
1. Úvěrové instituce	0,16	0,01	0,17	0,17	0,08	0,07	0,11	0,24
2. Klienti	3,99	3,91	3,67	2,78	2,97	2,84	3,12	3,34
Účetní hodnota netto/hodnota před znehodnocením pohledávek se selháním v invest. portfoliu (%)	46,29	44,33	47,03	40,65	43,61	40,87	43,06	43,55
1. Úvěrové instituce	0,00	0,00	96,61	99,93	99,88	99,90	97,80	97,83

2. Klienti	46,98	44,35	46,38	39,99	43,30	40,51	42,60	42,84
Opravné položky a ztráta z ocenění RH celkem	31 205	30 378	32 888	36 110	36 579	38 316	42 348	46 590
1. OP k jednotlivým pohledávkám	30 877	29 022	31 266	29 254	30 815	32 479	36 312	40 314
2. OP k portfoliu pohledávek jednotlivě bez znehodnocení	0	758	925	1 633	1 600	1 788	1 735	1 719
3. OP k portfoliu jednotlivě nevýznamných pohledávek	327	597	698	5 223	4 164	4 049	4 301	4 558
4. Kumulovaná ztráta z ocenění RH	x	x	0	0	0	0	0	0
OP a ztráty z ocenění RH k pohledávkám v invest. portfoliu celkem	2,08	1,83	1,76	1,65	1,64	1,58	1,68	1,88

Příloha C – Rozvaha bankovního sektoru – Aktiva

(banky s licenci k 31. 12. 2008)
v mil. Kč

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	2008			
					31.3.	30.6.	30.9.	31.12.
Aktiva celkem	2 635 554	2 954 369	3 151 810	3 750 649	3 781 446	3 977 029	4 025 770	4 045 735
1. Pokladní hotovost a pohledávky vůči centrálním bankám	482 564	516 014	398 692	344 521	468 856	458 416	450 457	351 253
1.1 Pokladní hotovost	32 106	31 170	33 544	36 418	27 682	28 790	28 634	39 802
1.2 Pohledávky vůči centrálním bankám	450 458	484 844	365 148	308 104	441 174	429 626	421 824	311 451
2. Finanční aktiva k obchodování	147 033	157 584	225 238	366 309	266 032	306 054	268 668	359 612
2.1 Deriváty k obchodování s kladnou reálnou hodnotou	66 767	50 272	69 257	88 388	103 255	127 977	109 429	192 887
2.2 Kapitálové nástroje k obchodování	3 981	10 434	11 798	3 516	1 913	591	960	1 175
2.3 Dluhové cenné papíry k obchodování	76 284	96 879	144 183	150 758	72 426	81 603	86 077	129 405
2.4 Pohledávky k obchodování	x	x	x	123 646	88 438	95 884	72 201	36 145
3. Finanční aktiva v reálné hodnotě vykázaná do Z/Z	x	x	x	66 247	62 487	62 220	59 415	62 068
3.1 Kapitálové nástroje v reálné hodnotě vykázané do Z/Z	x	x	x	10 308	9 359	10 516	10 654	8 115
3.2 Dluhové cenné papíry v reálné hodnotě vykázané do Z/Z	x	x	x	55 102	53 019	51 591	46 126	51 024
3.3 Pohledávky v reálné hodnotě vykázané do zisku nebo ztráty	x	x	x	836	110	114	2 635	2 930
4. Realizovatelná finanční aktiva	140 043	180 873	234 237	284 554	288 883	284 908	297 159	335 498
4.1 Kapitálové nástroje realizovatelné	6 410	1 070	1 361	1 887	10 438	10 683	11 440	12 513

4.2 Dluhové cenné papíry realizovatelné	133 633	179 803	232 876	282 667	278 445	272 486	283 993	322 985
4.3 Pohledávky realizovatelné	x	x	x	0	0	1 739	1 726	0
5. Úvěry a jiné pohledávky	1 485 238	1 645 503	1 845 021	2 215 545	2 245 130	2 422 180	2 510 872	2 473 607
5.1 Dluhové cenné papíry neobchodovatelné	136 149	43 154	29 310	41 978	29 417	28 240	32 347	30 175
5.2 Pohledávky	1 349 089	1 602 349	1 815 711	2 173 567	2 215 714	2 393 941	2 478 525	2 443 432
6. Finanční investice držené do splatnosti	290 330	334 823	320 654	326 844	295 012	287 940	280 022	286 816
6.1 Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	290 330	334 823	320 654	317 088	285 816	278 002	266 869	276 220
6.2 Pohledávky držené do splatnosti	x	x	x	9 756	9 196	9 938	13 152	10 596
7. Zajišťovací deriváty s kladnou reálnou hodnotou	x	11 301	12 524	10 914	13 466	16 561	18 523	20 622
8. Kladné změny reálné hodnoty portfolia zajišťovaných nástrojů	x	745	1 829	0	0	0	0	0
9. Hmotný majetek	40 571	37 000	34 290	33 376	31 416	31 481	31 710	32 945
9.1 Pozemky, budovy a zařízení	40 571	37 000	34 290	33 102	31 134	31 200	31 430	32 665
9.2 Investice do nemovitostí	x	x	x	274	282	281	279	279
10. Nehmotný majetek	11 822	11 941	12 303	12 979	12 771	12 859	12 916	13 528
10.1 Goodwill	3 024	2 910	2 869	2 805	2 789	2 773	2 757	2 745
10.2 Ostatní nehmotný majetek	8 799	9 030	9 434	10 174	9 982	10 086	10 159	10 783
11. Účasti v přidružených a ovládaných osobách a ve spol.podn.	18 603	36 288	45 578	66 488	64 467	69 066	68 877	71 211
12. Daňové pohledávky	2 663	2 479	1 491	3 712	3 644	4 382	3 248	3 911
12.1 Pohledávky ze splatné daně	209	126	184	676	670	931	1 454	1 629
12.2 Pohledávky z odložené daně	2 454	2 353	1 307	3 036	2 974	3 451	1 794	2 282
13. Ostatní aktiva	16 688	19 818	19 953	18 190	28 339	20 274	23 227	34 115
14. Neoběžná aktiva a vyřazované skupiny určené k prodeji	x	x	x	969	942	688	677	550

Příloha D – Rozvaha bankovního sektoru – Závazky a vlastní kapitál

(banky s licenci k 31. 12. 2008)

v mil. Kč

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	2008			
					31.3.	30.6.	30.9.	31.12.
Závazky a vlastní kapitál celkem (1 až 19)	2 635 554	2 954 369	3 151 810	3 750 649	3 781 446	3 977 029	4 025 770	4 045 735
Závazky celkem (1 až 11)	2 444 288	2 734 540	2 917 979	3 493 955	3 510 262	3 715 557	3 744 540	3 753 553
1. Vklady, úvěry a ostatní finanční závazky vůči centr.bankám	79	29 057	31	11	2	3 951	1	38 044
2. Finanční závazky k obchodování	73 565	60 424	75 813	101 950	111 736	135 976	123 092	206 538
2.1 Deriváty k obchodování se zápornou reálnou hodnotou	60 486	46 336	64 832	79 892	99 457	120 559	107 693	189 686
2.2 Závazky z krátkých prodejů	13 079	14 088	10 981	9 726	5 514	4 223	4 380	4 139
2.3 Vklady, úvěry a ostatní finanční závazky k obchodování	x	x	x	12 331	6 764	11 195	11 020	12 713
2.3.1 Vklady, úvěry a ostatní fin.závazky k obch. vůči úvěr.inst.	x	x	x	6 346	5 019	8 952	9 305	10 101
2.3.2 Vklady, úvěry a ost.fin.závaz.k obch.vůči j.os.než úvěr.inst	x	x	x	5 985	1 746	2 241	1 712	2 607
2.3.3 Ostatní finanční závazky k obchodování sektorově nečleněné	x	x	x	0	0	2	2	6
2.4 Emitované dluhové CP určené k odkupu v krátkém období	x	x	x	0	0	0	0	0
3 Finanční závazky v reálné hodnotě vykázané do	x	x	x	149 772	140 684	226 648	187 405	67 315

zisku/ztráty								
3.1 Vklady, úvěry a ostatní finanční závazky v RH vykázané do Z/Z	x	x	x	142 681	131 061	216 769	177 164	59 301
3.1.1 Vklady, úvěry a ost.fin.závaz.v RH vyk.do Z/Z vůči úvěr.inst.	x	x	x	103 192	47 175	67 189	37 552	19 493
3.1.2 Vklady a ost.fin.záv.v RH vyk.do Z/Z vůči j.os.než úvěr.inst	x	x	x	39 477	83 880	149 571	139 586	39 794
3.1.3 Ostatní fin.závazky v RH hodnotě vykáz.do Z/Z sektor.nečlen.	x	x	x	12	7	9	27	13
3.2 Emitované dluhové CP v RH vykázané do zisku nebo ztráty	x	x	x	7 091	9 623	9 879	10 241	8 015
3.3 Podřízené závazky v RH vykázané do zisku nebo ztráty	x	x	x	0	0	0	0	0
4. Finanční závazky v naběhlé hodnotě	2 318 703	2 575 103	2 762 080	3 156 087	3 152 674	3 238 612	3 337 862	3 367 093
4.1 Vklady, úvěry a ostatní finanční závazky v naběhlé hodnotě	2 108 988	2 315 131	2 468 001	2 774 224	2 787 571	2 863 696	2 931 130	2 977 049
4.1.1 Vklady a ost.fin.závazky v naběhlé hodnotě vůči úvěr.inst.	361 055	380 634	348 321	325 693	355 486	396 708	404 459	399 013
4.1.2 Vklady a ost.fin.záv.v naběhlé hodn.vůči j.os.než úvěr.inst.	1 731 841	1 919 551	2 102 216	2 414 428	2 403 716	2 442 286	2 499 744	2 554 178
4.1.3 Ostatní finanční závazky v naběhlé hodnotě sektor.nečleněné	16 091	14 946	17 464	34 102	28 369	24 702	26 927	23 858
4.2 Emitované dluhové cenné papíry v naběhlé hodnotě	201 557	247 977	267 784	346 631	331 826	341 722	372 777	356 392
4.3 Podřízené závazky v naběhlé hodnotě	8 158	11 996	26 295	35 232	33 277	33 194	33 955	33 652
5. Finanční závazky spojené s převáděnými aktivy	x	x	x	0	0	0	0	0
6. Zajišťovací deriváty se zápornou reálnou	x	4 071	4 974	9 172	8 987	10 192	8 233	13 609

hodnotou								
7. Záporné změny reál. hodnoty portfolia zajišťovaných nástrojů	x	1 053	1 193	0	0	0	0	0
8.Rezervy	16 520	12 764	11 023	11 620	11 334	10 864	11 401	11 567
9. Daňové závazky	2 839	2 624	1 279	1 095	1 380	655	985	1 361
10. Ostatní závazky	32 582	49 444	61 586	64 249	83 466	88 659	75 560	48 025
11. Závazky spojené s vyřazovanými skupinami určenými k prodeji	x	x	x	0	0	0	0	0
Vlastní kapitál celkem (12 až 19)	191 267	219 829	233 831	256 694	271 184	261 473	281 231	292 183
12. Základní kapitál	70 419	69 827	70 733	74 277	71 352	73 292	72 258	74 014
13. Emisní ážio	11 296	12 930	13 588	23 140	22 275	26 836	26 836	26 955
14. Další vlastní kapitál	525	1 079	4 235	42	5 544	52	52	52
15. Fondy z přecenění a ostatní oceňovací rozdíly	2 886	6 815	6 109	-3 462	2 094	843	10 509	11 623
16. Rezervní fondy	31 105	31 999	34 036	35 184	34 729	36 205	36 191	36 684
17. Nerozdělený zisk (neuhrazená ztráta) z předchozích období	42 185	58 048	67 271	80 675	122 611	97 829	98 553	97 343
18. Vlastní akcie	3	7	150	150	143	150	150	150
19. Zisk (ztráta) za běžné účetní období	32 852	39 139	38 010	46 987	12 722	26 566	36 982	45 661

Příloha E – Seznam osob majících povolení k vydávání elektronických peněz

Seznam osob, kterým Česká národní banka vydala povolení k vydávání elektronických peněz podle § 19 zákona č. 124/2002 Sb., o převodech peněžních prostředků, elektronických platebních prostředcích a platebních systémech (zákon o platebním styku)

(aktualizováno 18.2.2009)

Poř.č.	Osoby - vydavatelé elektronických peněz	IČ	Nabytí právní moci rozhodnutí
1.	Anexia s.r.o.	45148996	1. dubna 2005
2.	Autobusy Karlovy Vary, a.s.	25332473	7. října 2004
3.	Benefit Management s.r.o.	27069770	18. prosince 2003
4.	BOSÁK BUS, spol. s r.o.	26727145	8. listopadu 2007
5.	CNN spol. s r.o.	26046768	27. června 2007
6.	Computer Press, a.s.	27116522	17. července 2006
7.	CS TRANS s.r.o.	62958038	4. listopadu 2005
8.	CUP TOUR bus, s.r.o.	25138367	7. listopadu 2007
9.	České dráhy, a.s.	70994226	9. listopadu 2007
10.	ČSAD autobusy Plzeň a.s.	48362611	4. října 2006
11.	ČSAD Benešov a.s.	60193441	23. května 2005
12.	ČSAD Česká Lípa a.s.	25497987	24. května 2005
13.	ČSAD Frýdek Místek a.s.	45192073	7. června 2005
14.	ČSAD Havířov a.s.	45192081	7. června 2005
15.	ČSAD Jablonec nad Nisou a.s.	44569793	14. října 2005
16.	ČSAD Jindřichův Hradec, a.s.	60071109	26. dubna 2006
17.	ČSAD Karviná a.s.	45192090	7. června 2005
18.	ČSAD Liberec, a.s.	25045504	25. června 2004
19.	ČSAD MHD KLADNO a.s.	27229131	12. května 2005
20.	ČSAD POLKOST, spol. s r.o.	46351973	7. prosince 2006
21.	ČSAD Semily, a.s.	60108843	27. října 2006
22.	ČSAD Střední Čechy, a.s.	27616347	12. prosince 2008
23.	ČSAD Slaný a.s.	60193425	23. května 2005
24.	ČSAD BUS Uherské Hradiště a.s.	27752968	31. ledna 2008
25.	ČSAD Ústí nad Orlicí, a.s.	60108851	30. srpna 2007
26.	ČSAD Vsetín a.s.	45192120	21. září 2007
27.	DIRECT pay, s.r.o.	26170752	15. ledna 2008
28.	Dopravní podnik města Hradce Králové, s.r.o.	25267213	1. listopadu 2006
29.	Dopravní podnik měst Mostu a Litvínova, a.s.	62242504	5. dubna 2008
30.	Dopravní podnik města Pardubic a.s.	63217066	17. dubna 2007
31.	Dopravní podnik Ústeckého kraje, a.s.	25497961	21. března 2005
32.	ICOM transport a.s.	46346040	6. října 2005
33.	Karel Housa - HOUSACAR	12296309	28. srpna 2007

34.	Koordinátor ODIS s.r.o.	64613895	4. května 2006
35.	KRODOS BUS a.s.	26950529	11. září 2007
36.	Kroměřížské technické služby, s.r.o.	26276437	10. listopadu 2007
37.	Ligneta autobusy s.r.o.	26315963	21. července 2004
38.	Městský dopravní podnik, Opava a.s.	64610250	22. června 2005
39.	Okresní autobusová doprava Kolín, s.r.o.	25095251	30. června 2006
40.	OSNADO spol. s r.o.	15057615	8. září 2006
41.	Plzeňské městské dopravní podniky, a.s. (Plzeňská jízdenka)	25220683	20. ledna 2006
42.	Plzeňské městské dopravní podniky, a.s. (Plzeňská karta)	25220683	20. ledna 2006
43.	PROBO TRANS BEROUN, spol. s r.o.	46350667	19. listopadu 2004
44.	TRADO BUS, s.r.o.	25503316	15. února 2005
45.	TRADO MAD, s.r.o.	25320807	15. února 2005
46.	TRANSCENTRUM bus s.r.o.	25620886	23. prosince 2005
47.	TQM - holding s.r.o.	49606395	22. června 2005
48.	Veolia Transport Morava a.s.	25827405	6. listopadu 2008
49.	Veolia Transport Praha s.r.o.	26730448	5. dubna 2005
50.	Veolia Transport Východní Čechy a.s.	25945408	25. července 2006
51.	Veolia Transport Teplice s.r.o.	49900820	3. června 2004
52.	Wallie a.s.	27603962	6. března 2007
53.	ZDAR, a.s.	46965815	1. ledna 2008

Příloha F – Seznam a termíny předkládání výkazů institucí elektronických peněz

Příloha č. 1 k opatření České národní banky č. 4 ze dne 16. prosince 2008

Seznam a termíny předkládání výkazů institucí elektronických peněz

Název	Periodicita	Termín předložení
Měsíční rozvaha instituce elektronických peněz	měsíční	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání
Měsíční výkaz zisku a ztráty instituce elektronických peněz	měsíční	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání
Hlášení o kapitálu instituce elektronických peněz	pololetní	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání
Hlášení o povinných investičních aktivech instituce elektronických peněz	pololetní	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání
Hlášení o likviditě instituce elektronických peněz	měsíční	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání
Hlášení o organizační struktuře instituce elektronických peněz	čtvrtletní	do 29. kalendářního dne následujícího měsíce, výkaz za prosinec do 10. února následujícího roku; během roku na vyžádání